

Київський університет імені Бориса Грінченка

Людмила АНІСІМОВА

❖ **АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА:** ❖

від витоків до доби реалізму

Навчальний посібник

Київ – 2023

Рекомендовано до друку Вченою радою
Київського університету імені Бориса Грінченка
(протокол № 1 від 16.02.2023 р.)

Автор:

Анісімова Л. В., вчений секретар, доцент кафедри світової літератури Факультету української філології, культури і мистецтва Київського університету імені Бориса Грінченка, кандидат філологічних наук.

Рецензенти:

Кузьменко В. І., професор кафедри східноєвропейських мов Національної академії Служби безпеки України, доктор філологічних наук, професор;

Анненкова О. С., професор кафедри світової літератури та теорії літератури Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, доктор філологічних наук, професор.

Анісімова Л. Американська література: від витоків до доби
А67 реалізму : навч. посіб. для студентів / Л. Анісімова. — Київ : Київ.
ун-т ім. Б. Грінченка, 2023. — 124 с.
ISBN 978-617-658-088-1

У посібнику подано теоретичний та практичний матеріал із дисципліни «Література Великої Британії та США» для студентів спеціальності 035 Філологія освітньої програми 035.041.03 Переклад (англійська мова) першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, передбачений для опанування у другому семестрі першого року навчання, а саме історія американської літератури від витоків до доби реалізму.

Матеріал поділено на три основні розділи відповідно до робочої програми дисципліни. Перший — присвячений літературі США доколоніального, колоніального, революційного та раннього національного періодів (від витоків до 1820-х років); у другому висвітлено особливості американської літератури періоду романтизму (1820-ті — 1860-ті роки), а в третьому — реалізму (1860-ті роки й до кінця XIX ст.). Основна увага приділена питанням пошуку та специфіки втілення національної ідентичності в американській літературі зазначених періодів. Закцентовано на способах і формах відмови від домінування британських літературних традицій та копіювання європейських зразків художньої літератури письменниками США.

Посібник стане в пригоді студентам-філологам, викладачам закладів вищої освіти, які вивчають чи викладають літературу Сполучених Штатів Америки.

УДК 821.111(73)(091)

➤ ЗМІСТ ➤

<i>Передмова</i>	5
<i>Вступні зауваги</i>	9

РОЗДІЛ I

Американська література: від витоків до раннього національного періоду / American Literature: from the beginnings till the Early National Period 15

1.1. Доколоніальний період / Pre-colonial Period	15
1.2. Колоніальний період / Colonial Period	20
1.3. Револьюційний період / Revolutionary Period	27
1.4. Ранній національний період / Early National Period	33

ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ I

<i>Практичне заняття 1. Colonial and Revolutionary periods.</i> Benjamin Franklin (1706–1790). <i>The Autobiography</i>	40
<i>Практичне заняття 2. The Early National Period</i> Washington Irving (1783–1859)	42
<i>Практичні заняття 3–4. Frontier in American Literature.</i> James Fenimore Cooper (1789–1851) <i>The Last of the Mohicans</i>	45

РОЗДІЛ II

Американська література: період романтизму (1820-ті – 1860-ті роки) / American Literature: The Romantic Period (1820s–1860s) 48

2.1. Романтизм у США / Romanticism in the USA	48
2.2. Трансценденталізм / Transcendentalism	50
2.3. «Темний» романтизм / Dark Romanticism	55

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ II	65
<i>Практичне заняття 5. The Age of Transcendentalism</i> Ralph Waldo Emerson (1803–1882) and Henry David Thoreau (1817–1862)	65
<i>Практичні заняття 6–7. American Gothic Literature</i> Nathaniel Hawthorne (1804–1864). <i>The Scarlet Letter</i>	66
<i>Практичне заняття 8. The Romanticism</i> of Edgar Allan Poe (1809–1849)	68
<i>Практичні заняття 9–10. Dark Romanticism</i> in <i>Moby Dick</i> by Herman Melville (1819–1891)	70
<i>Практичне заняття 11. Poetry by Henry Wadsworth</i> Longfellow (1807–1882)	72

РОЗДІЛ III

Американська література: період реалізму

(1860-ті — кінець XIX століття) / American Literature:

The Realistic Period (1860s — the end of 19th century)

3.1. Реалізм / Realism	76
3.2. Регіоналізм та література «місцевого колориту» / Regionalism and «local color» literature	80

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ III	97
--	----

<i>Практичні заняття 12–13. American abolitionism</i> and Harriet Beecher Stowe's (1811–1896) <i>Uncle Tom's Cabin</i>	97
---	----

<i>Практичні заняття 14–15. Mark Twain's (1835–1910) influence</i> on American Realism. <i>Adventures of Huckleberry Finn</i>	98
--	----

<i>Практичні заняття 16–17. Poetry by Walt Whitman</i> (1819–1892) and Emily Dickinson (1830–1886)	100
---	-----

<i>Практичні заняття 18–19. Short stories by Ambrose Bierce</i> (1842–1914?) and Kate Chopin (1850–1904)	102
---	-----

<i>Висновки</i>	104
-----------------------	-----

<i>Список використаних джерел</i>	107
---	-----

<i>Рекомендовані джерела</i>	109
------------------------------------	-----

<i>Глосарій</i>	115
-----------------------	-----

➤ ПЕРЕДМОВА ➤

Навчальний посібник є частиною навчально-методичного комплексу із дисципліни «Література Великої Британії та США» для студентів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 035 Філологія освітньо-професійної програми 035.041.03. Переклад (англійська мова).

Метою навчальної дисципліни є розкриття закономірностей розвитку, національної своєрідності літературних процесів у Великій Британії (V–XIX ст.) і Сполучених Штатах Америки (XVII–XIX ст.), дослідження специфіки творчості письменників зазначеного періоду, спираючись на автентичні тексти.

У посібнику викладено матеріал, який студенти-першокурсники, відповідно до робочої програми навчальної дисципліни «Література Великої Британії та США», мають опанувати протягом другого семестру навчання, а саме твори американської літератури від витоків по добу реалізму.

Відповідно до освітньо-професійної програми, результатами вивчення дисципліни «Література Великої Британії та США» є оволодіння такими професійними компетенціями майбутнього перекладача.

Загальні компетентності:

— здатність реалізувати свої права й обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини й громадянина в Україні;

— здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово;

— здатність бути критичним і самокритичним;

— здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями;

— здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел;

- уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми;
- здатність спілкуватися іноземною мовою;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;
- здатність проведення досліджень на належному рівні.

Фахові компетентності

- Загально-професійні компетентності:
 - усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ;
 - здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії англійської мови;
 - здатність використовувати в професійній діяльності системні знання про основні періоди розвитку літератури, що вивчається, від давнини до ХХІ ст., еволюцію напрямів, жанрів і стилів, чільних представників та художні явища, а також знання про тенденції розвитку світового літературного процесу та української літератури;
 - здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних і літературних фактів, інтерпретації та перекладу текстів англійською мовою;
 - усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземними мовами;
 - здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та перекладацький аналіз текстів різних стилів і жанрів;
 - здатність до організації ділової комунікації.
- Комунікативні компетенції:
 - лексико-граматична компетентність передбачає: володіння лексичними, граматичними, орфографічними мовними знаннями і навичками; знання семантики, словотворчої та синтаксичної структури, функції в реченні й тексті, лексичної полісемії, антонімії, особливостей фразеології для структурної організації тексту та вираження комунікативної інтенції;
 - мовленнєво-фонетична компетенція передбачає: знання про звуки мови і закономірності їх поєднання; про фонетичні процеси (голос, інтонацію, чергування звуків), знання фонетичної транскрипції, фонематичні навички мовлення (рецептивні й репродуктивні); уміння сприймати на слух різножанрові та різнопредметні автентичні тексти;

— країнознавчо-міжкультурна компетентність передбачає: знання студентів про культуру країн, мова яких вивчається; володіння особливостями мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в типових ситуаціях спілкування; володіння різними видами мовленнєвої діяльності в ситуаціях міжкультурної взаємодії.

• Прикладні компетентності:

— перекладацька компетенція: знання специфічних перекладацьких трансформацій, уміння їх застосовувати у перекладі різножанрових текстів, здатність розпізнавати основні перекладознавчі поняття, щоб працювати з машинним перекладом, послідовним усним та художнім перекладацьким супроводом.

Матеріал із дисципліни у другому семестрі першого року навчання розподілений на три частини й присвячений літературі США від витоків до доби реалізму.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ I. American Literature: from the beginnings till the Early National Period.

Лекція 1. American Literature: in a Search of National Identity.

Практичне заняття 1. Colonial and Revolutionary periods. Benjamin Franklin (1706–1790). The Autobiography.

Практичне заняття 2. The Early National Period. Washington Irving (1783–1859).

Практичні заняття 3–4. Frontier in American Literature. James Fenimore Cooper (1789–1851). The Last of the Mohicans (1828).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ II. American Literature: The Romantic Period.

Лекція 2. «The Age of Transcendentalism»: Philosophy and Literature.

Практичне заняття 5. The Age of Transcendentalism. Ralph Waldo Emerson (1803–1882) and Henry David Thoreau (1817–1862).

Практичні заняття 6–7. American Gothic Literature. Nathaniel Hawthorne (1804–1864). The Scarlet Letter (1850).

Практичне заняття 8. The Romanticism of Edgar Allan Poe (1809–1849).

Практичні заняття 9–10. Dark Romanticism in Moby Dick (1851) by Herman Melville (1819–1891).

Практичне заняття 11. Poetry by Henry Wadsworth Longfellow (1807–1882).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ III. American Literature: The Realistic Period.

Лекція 3. Realism in American literature: novels, short stories, and poetry.

Практичні заняття 12–13. American abolitionism and Harriet Beecher Stowe's (1811–1896) *Uncle Tom's Cabin* (1852).

Практичні заняття 14–15. Mark Twain's (1835–1910) influence on American Realism. *Adventures of Huckleberry Finn* (1884).

Практичні заняття 16–17. Poetry by Walt Whitman (1819–1892) and Emily Dickinson (1830–1886).

Практичні заняття 18–19. Short stories by Ambrose Bierce (1842–1914?) and Kate Chopin (1850–1904).

Кожен модуль завершується виконанням підсумкової контрольної роботи.

Посібник складається з трьох основних розділів та корелює з матеріалом вищезазначених змістових модулів.

Історико-літературний і теоретичний матеріал викладено в посібнику державною мовою. Зважаючи на специфіку спеціальності, всі цитати, власні імена, назви творів, збірок, видань тощо, а також плани практичних занять, завдання до них та поняття у глосарії подаються англійською мовою.

➤ ВСТУПНІ ЗАУВАГИ ◀

Продовженням курсу «Література Великої Британії та США» є вивчення історії американської літератури. Розпочинається воно ознайомленням із періодом від витоків до доби реалізму включно. Важливість цього захопливого, хоча і не такого тривалого періоду, полягає в тому, що саме тоді відбувалося становлення американської літератури, яка пройшла шлях від наслідування англійських літературних традицій до створення власних автентичних національних творів.

Насамперед варто зрозуміти, що називають американською літературою — це масив творів, написаних англійською мовою на теренах сучасних Сполучених Штатів Америки, з моменту заселення на територіях нового континенту перших європейських поселенців на початку XVI ст. і до сьогодні.

У порівнянні з історією англійської літератури, де літературознавцями чітко встановлено хронологічні межі та назви її періодів розвитку, «*(t)he division of American literature into convenient historical segments, or 'periods', lacks the consensus among literary scholars*» (М. Н. Abrams & G. G. Harpham, 2011). Відповідно існує багато підходів до періодизації літератури Сполучених Штатів: виокремлюють різну кількість періодів та встановлюють відмінні часові проміжки, зумовлені певними визначальними подіями в історії США. Наприклад, в основі однієї з періодизацій враховано дати чотирьох війн: Revolutionary War (1775–1781), The Civil War (1861–1865), World War I (1914–1918) і World War II (1939–1945). Ці дати інтерпретуються часовими межами певних історико-літературних періодів. Такого ж принципу у своїй періодизації дотримуються і М. Г. Адамс та Дж. І. Гарфам у «A Glossary of Literary Terms» (2011):

1607–1775 pp. (Colonial Period, Revolutionary Age);

1775–1865 pp. (the Early National Period, Romantic Period or American Renaissance, Age of Transcendentalism);

1865–1914 pp. (Realistic Period, Naturalistic Period) і т. д.

Популярним орієнтиром для виокремлення історико-літературних періодів є антології американського письменства. Скажімо, Сакван Берковитч (Sacvan Bercovitch), головний редактор три томної антології «The Cambridge History of American Literature» (1994), у першому томі «1590–1820», фокусуючись на питанні виникнення національних літературних традицій та важливості ранньої американської літератури, виокремлює «the colonial period» та «early national period», проте в рубрикації знаходимо розділи із назвами «The American Enlightenment, 1750–1820» і «The Literature of the Revolutionary and Early National Periods», що викликає низку запитань.

Натомість 9-те видання «Northon anthology of American literature» (головний редактор — Роберт С. Левін (Robert S. Levine)) містить 5 томів, кожен із яких присвячено певному етапу розвитку американської літератури: «Volume A: beginnings to 1820» і «Volume B: 1820–1865», «Volume C: 1865–1914», «Volume D: 1914–1945» і «Volume E: since 1945». При цьому редактор взагалі уникає вживання назв періодів чи літературних напрямів, віддаючи перевагу хронологічному принципу. Щоправда, деякі автори опиняються «на помежів'ї». Звідси — ситуації, коли твір (чи твори) розміщено одразу в двох томах. Як, скажімо, «Rip Van Winkle» В. Ірвінга (томи А і В) чи творчість В. Вітмена й Е. Дікінсон (томи в і С). Варто наголосити на тому, що антологія відкривається текстами усної творчості корінних народів Америки. І це суттєво змінює уявлення про хронологічні межі та змістове наповнення американської літератури. Адже ще порівняно недавно свій відлік остання розпочинала від появи коротких оповідань В. Ірвінга.

Традиційно вважалося, що відлік існування американської літератури, її перший період, розпочинається в 1620 році із заснуванням поселення під назвою «Плімутська плантація» (Plymouth Plantation) і сягає часів Американської революції. Зазвичай цей етап розвитку має назву «колоніальний період» (Colonial Period). Проте останнім часом все більше літературознавчих праць та антологій з історії американської літератури починаються з розділу, присвяченому фольклору корінних американців — індіанців. Тобто виокремлюється окремий період, який отримав назву «доколоніальний період» (Pre-colonial Period). Він є напрочуд важливим, хоча і недооціненим до недавня, оскільки безсумнівно усну народну творчість та міфологію

корінного населення Америки не можна вважати художньою літературою. Проте простежується суттєвий вплив на літературу кожного періоду розвитку американської літератури.

Вирішальною для формування літератури в колоніальний період була культура пуритан, що черпала натхнення в теології кальвінізму та вирізнялась поєднанням «чистої» абсолютної віри з раціональністю, радощів життя із жорсткими моральними правилами. Тому література, яку продукувало суспільство, була частково художньою — щоденники, історії з життя, церемоніальні тексти, подорожні нотатки, листи. Згодом, у другій половині XVIII ст., вже майже наприкінці колоніального періоду, з'являються твори, написані в традиціях Просвітництва, які пропагували раціоналізм та розум. Так само, як і в західноєвропейській літературі, в цей час бракувало власне художніх творів, бо автори радше звертались до жанрів філософського есе чи політичного памфлету. Ситуація залишалася незмінною до 1800-х років, коли нова генерація письменників незалежної країни здійснює спроби створити автентичну національну літературу.

XIX ст. проходить під гаслом емансипації та дистанціювання від англійських літературних традицій і моделей. Це було непросто, зважаючи на відсутність власних напрацювань і нетривале історичне минуле країни. Література нової держави мала стверджувати та зображувати велич і славу Нового Світу як біблійної Землі обітваної (Promised Land), безмежні можливості, рівність і демократію, віру в нове життя, яке обов'язково буде чистим, досконалим та успішним. Першим представником такої літератури був Вашингтон Ірвінг (Washington Irving), автор творів «Легенда Сонної лощини» (1820) і «Ріп Ван Вінкль» (1819), який адаптував європейські готичний та історичний романи до американських реалій.

Романтизм в Америці набув розвитку дещо пізніше, ніж у Європі — наприкінці 1920-х років, і тривав значно довше — аж до Громадянської війни (Civil War), що розпочалася в 1861 році. Характерним для американського романтизму було те, що визначальний вплив на нього мала філософія трансценденталізму. У 1836 році Ральф Волдо Емерсон опублікував працю «Nature», у якій сформульовано засадничі принципи та поняття нової філософії, засвідчено верховенство духу над матерією, індивідуальності над спільнотою, природної краси над штучно створеним продуктом. Незважаючи на жанрову, тематичну й стилістичну розмаїтість прозових і поетич-

них творів американських романтиків (Натаніель Готорн (Nathaniel Hawthorne), Едгар Аллан По (Edgar Allan Poe), Герман Мелвілл (Herman Melville), Генрі Водсворт Лонгфелло (Henry Wadsworth Longfellow)), їх об'єднував потужний ідеалістичний пафос. Він залишається помітним навіть у творах, написаних у період реалізму, що є відмінною рисою американської літератури.

Початок Громадянської війни став кінцем доби романтизму, на зміну якому в американській літературі прийшла доба реалізму. Саме для виправлення вад суспільства, що розпочало криваву війну, всього лихого і несправедливого в тогочасному соціумі, творили письменники-реалісти Марк Твен (Mark Twain), Вільям Дін Говелз (William Dean Howells), Генрі Джеймс (Henry James). Не дивно, що їхня мистецька позиція характеризувалась відсутністю сентиментальності, викриттям гостроактуальних соціальних проблем, прогресивними поглядами щодо расових питань, місця жінки в суспільстві тощо.

В українському літературознавстві все більше дослідників починає вибирати об'єктом вивчення американську літературу різних періодів. Вітчизняним осередком досліджень літератури Сполучених Штатів є Центр американістики при Інституті літератури імені Т. Г. Шевченка НАН України, який має багато регіональних представництв у низці університетів. Значним внеском у розвиток літературознавчих досліджень літератури США є видання щорічника «Американські літературні студії в Україні» (із 2004 р.). Найавторитетніші українські фахівці-американісти — Тамара Денисова, Наталія Висоцька, Наталія Жлуктенко, Тетяна Потніцева, Тетяна Михед, Марія Шимчишин.

У світлі тенденцій перегляду літературного канону задля відновлення справедливості щодо тих, кого з різних причин було витіснено на маргінеси (скажімо, авторок-жінок, письменників-афроамериканців чи індіанців тощо), зміна підходів до класифікації та періодизації літератури є очевидною.

Для розуміння характерних ознак та оригінальності літератури США важливо зосередити увагу на процесі творення і художньої репрезентації національної ідентичності (national identity). Запропонована нами періодизація американської літератури від початків до кінця XIX ст. є синтезом основних положень уже існуючих і враховує наскрізну ідею посібника — інтерпретацію здобутків амери-

канської літератури як явищ, які корелюють із пошуком, творенням й утвердженням американської ідентичності.

- Перший етап — «донаціональний»:

 - Доколоніальний період (Pre-colonial Period) — до 1620 року;

 - Колоніальний період (Colonial Period) — з 1620 до 1770 року;

 - Револьюційний період (Revolutionary Period) — від 1765 до 1790 року.

- Другий етап — «ранній національний»:

 - Ранній національний період (Early National Period) — від 1775 до 1820-х років.

- Третій етап — «зрілий національний»:

 - Період романтизму (Romantic Period) — від 1820-х до 1860-х років;

 - Період реалізму (Realistic Period) — від 1860-х років до кінця XIX ст.

Зміст посібника укладено відповідно до запропонованої періодизації. Проте для кореляції його змісту з оптимальним розподілом лекційного і практичного складників навчального курсу в першому розділі буде презентовано матеріал, присвячений двом першим етапам формування американської літератури, а в другому і третьому — третьому.

Завжди слід пам'ятати про те, що будь-яка періодизація є умовною, а творчість письменників зазвичай важко вкласти в суворі рамки історико-літературних явищ. Наприклад, творчість літератора може хронологічно припадати на два періоди, а за характерними ознаками належати до одного літературного напрямку. Або містити ознаки, притомі для двох суміжних напрямів, чи взагалі, випереджуючи час, не ідентифікуватись із сучасними авторів естетичними тенденціями. Скажімо, Емілі Дікінсон часто називають представницею романтизму, хоча за часом найпродуктивніший період її творчості припадає на добу реалізму. Чи, скажімо, творчість Волта Вітмена, який опублікував перше видання знаменитої збірки поезій «Листя трави» в 1855 році (період романтизму), але до кінця життя (період реалізму) редагував і доповнював її.

Особливістю цього навчального посібника є те, що він покликаний подати панорамну картину літературного процесу США у діакронії та синхронії з метою зосередити увагу на особливостях репрезентації в художній літературі питань національної американської

ідентичності у кожному з її періодів. Важливо простежити, як американські автори здолали залежність від британських літературних традицій та розпочали творення власної національної літератури. Саме тому детальна увага приділяється не біографіям письменників чи синопсисам найвідоміших творів, а їхньому внеску в розвиток літературного процесу США.

Досі не існує єдиного визначення та алгоритму встановлення національної ідентичності в художніх творах. Завдяки Томасу Джефферсону, який є одним із авторів Декларації про незалежність і третім президентом Сполучених Штатів, було сформовано поняття, що позначає основу національної ідентичності — «американське кредо» (the American Creed), яке складається з таких компонентів, як індивідуалізм, свобода, рівність, працелюбність та верховенство закону. Фібі Буї стверджує, що з часів «*the nation's founding, Americans have grappled with the ambiguous and contradictory nature of what being American is all about*» (Bui, 2022). На думку німецької дослідниці Хайке Пауль (Heike Paul), основу американської ідентичності складають у сукупності такі засадничі американські «міфи», як: 1) міф про «відкриття», пов'язаний із Христофором Колумбом; 2) міф про «трансатлантичне кохання» і Покахонтас; 3) міф про Землю обітовану (Promised Land), створений завдяки палігримам і пуританам; 4) міф про Отців-засновників (Founding Fathers); 5) міф про людину, яка створила сама себе (Self-made man); 6) міф про американський Захід (на нашу думку, його можна ототожнити із міфами фронтиру); 7) міф про тигель (melting pot). Стисле пояснення причин їхньої появи й особливостей оприявлення в художніх творах тощо можна знайти на сторінках цього навчального посібника.

❖ РОЗДІЛ I ❖

АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ВІД ВИТОКІВ ДО РАНЬОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПЕРІОДУ

AMERICAN LITERATURE: FROM THE BEGINNINGS TILL THE EARLY NATIONAL PERIOD

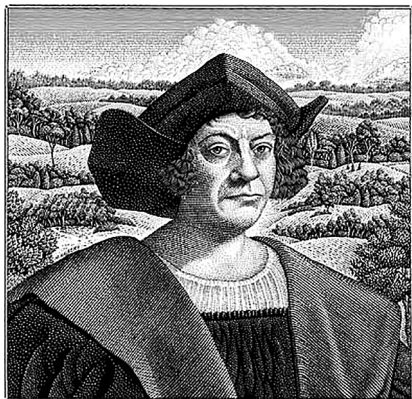
1.1. ДОКОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД / PRE-COLONIAL PERIOD

American literature begins with the first human perception of the American landscape expressed and preserved in language.

N. Scott Momaday

Географічні відкриття XV століття ознаменували перехід Європи від Середньовіччя до доби Ренесансу. Завдяки європейським мандрівникам-першопрохідцям світ став дедалі ближчим та розмаїтим, загравав новими барвами та манив як шукачів пригод, так і тих, хто через релігійні гоніння на батьківщині прагнув віднайти нову «землю обітовану». У 1492 році командував іспанським флотом **Христофор Колумб** (Christopher Columbus) (1451–1506), італієць за походженням, здійснив свою першу з чотирьох морських подорожей з Іспанії до невідомих земель (території сучасних країн Карибського басейну), випадково відкритих ним при пошуку нового морського шляху до Індії. За письмовими свідченнями, Колумб до кінця своїх днів вірив, що ці землі були індійськими і називав корінних мешканців «індіанцями». Першим, хто зробив припущення, що нові землі є новим континентом, був флорентійський мореплавець **Амеріго Веспуччі** (Amerigo Vesputsi). Спираючись на латинізований варіант написання його імені — *Americus*, німецькі картографи назвали відкритий материк Америкою.

З ім'ям Христофора Колумба пов'язаний перший міф, який формується молодією нацією — міф про «відкриття» Америки. На честь мандрівника у США названо річку, федеральний ок-

Христофор Колумб

руг, десятки міст, безліч вулиць, престижний університет у Нью-Йорку, кіностудію, встановлено пам'ятники і навіть започатковано національне свято. Насправді, Колумб не ступав на землі, які зараз є територією Сполучених Штатів. Першим європейцем, хто справді зробив це (якщо не брати до уваги спроби вікінгів колонізувати Гренландію та північно-східні землі Північної Америки у X–XI століттях), став іспанський

конкістадор **Хуан Понсі де Леон** (Juan Ponce de Leon), організатор першої офіційної експедиції на територію сучасної Флориди.

Тож чому Колумба визнано засадничою постаттю у формуванні американської нації? Наразі, у XX столітті в Америці почалися активні протести проти міфологізації та ідеалізації Колумба, поставлено під сумнів його внесок у «відкриття» Нової землі. До того ж, переосмислюється морально-етичний бік самого відкриття — то було радше криваве загарбання нових територій для наживи, а не прихід добрих посланців «цивілізованого» світу. Адже для корінного населення державне свято День Колумба аж ніяк не радісне, бо «відкриття» європейцями нового континенту стало для них початком тривалих воєн, хвороб, страждань і поступового занепаду.

Німецька дослідниця Хайке Пауль (Heike Paul) у ґрунтовній праці «The Myths That Made America: An Introduction to American Studies» (2014) здійснює детальний аналіз причин появи, функціонування і спроб спростувати міф, пов'язаний із Христофором Колумбом. Міфології світу завжди містять міфи про створення світу. У міфології «Нового світу» його місце посідає міф, що базується на євроцентричному дискурсі про «відкриття» схожій на Едем землі та її заселення як неминучого етапу прогресу людства. Через це реальна людина Христофор Колумб проходить процес міфологізації, героїзації і перетворюється на національну ікону. Колумб відкрив та заволодів Америкою, за його словами, без супротиву. «*I discovered a great many islands, inhabited by numberless people; and of all I have*

taken possession for their Highnesses by proclamation and display of the Royal Standard without opposition», — пише Колумб іспанському монарху, який спонсорував його плавання. У листах він позиціонує себе дослідником та завойовником нових світів, також встановлює чітку дихотомію «ми» (європейці — головні, цивілізовані, культурні, християни) та «інші» (корінне населення — підпорядковані, дикі, природні, язичники). Ця поляризація творить риторику інакшості і меншовартості індіанців, які мирно зустрівши новоприбулих, згодом опинилися в рабстві.

У XVIII столітті постать Колумба стала зручним історичним матеріалом для підтвердження незалежності Америки від Британської корони. Щоб відмежувати його образ від жорстокої насильницької поведінки іспанців у центральній Америці, у міфі він залишається відкривачем Нового світу, але не завойовником. Колумб став невід'ємним складником політичного і поетичного дискурсу часів Американської революції, нарівні з Джорджем Вашингтоном, головнокомандувачем революційних військ і першим президентом. На початку XXI століття цей міф завершує своє існування.

Американська література завжди вирізнялась колоритним поєднанням різних культур і традицій. Значним джерелом творчості для американських письменників став фольклор та міфологія індіанських племен, що передавалися з покоління в покоління в усній формі. Насильно привезені до Америки африканці також зробили важливий внесок у формування культури й літератури сучасних Сполучених Штатів.

Корінне населення Америки вірило в те, що природа є священною, тому людина не може володіти нею. Земля не може належати нікому зокрема, бо належить усім, хто її населяє. Цим скористалися європейці, обманом та силою витісняючи індіанців з їхніх земель, засновували власні поселення та засвідчували володіння відвойованими територіями документами.

За свідченнями науковців, усна народна творчість корінного населення Америки з'явилась понад 4 тисячі років тому, а саме тоді, коли перші переселенці з Азії ступили на землю Аляски, пройшовши смугою землі, яка зараз знаходиться під водою — нинішня Берінгова протока. Поступово розселяючись на південь на розмаїтих та безмежних просторах, люди започатковували унікальні культури, зумовлені середовищем, у яких вони мешкали. Отже, до момен-

ту появи на континенті перших європейців існувало тисячі мов, культур, міфологій і легенд, дуже відмінних між собою, але в сукупності формуючих простір традицій корінного населення Америки, для якого була притаманною віра в нерозривний духовний зв'язок між Творцем, людьми і цілісним природним світом. Також спільним було переконання, що обов'язком людей є збереження гармонії з природою. Вони вважали природу живою, наділеною потужними духовними силами, і вбачали в ній свою духовну матір. Дуже близьким за сутністю буде поняття «Над-Душі» (*Over-Soul*), впроваджене в середині XIX століття філософом-трансценденталістом Ральфом Волдо Емерсоном.

Петрогліфи, зроблені корінним населенням Америки

Міфи та ритуали відігравали ключову роль у культурах корінних мешканців Америки. Дуже часто зустрічається тотемізм, тобто є віра в те, що певна група сімей (клан) походить від певної тварини чи якогось природного об'єкта. Тобто для клану ведмедя творення й збереження міфів і ритуалів, пов'язаних із їхнім тотемним предком та характеристиками, якими його наділяли, ставало центром іден-

тичності. У кожному племені були власні особливі історії, які, при переказі протягом поколінь, ставали легендами. На жаль, у жодному з племен, що жили на територіях сучасних Сполучених Штатів, не існувало писемності — усе передавалось із вуст в уста, тому значний пласт культурного надбання корінного населення Америки втрачено назавжди.

Rocky Mountains, Lander Peak, 1863

Альберт Бірштадт (німецько-американський художник, 1830–1902)

Насправді, індіанська культура для американської літератури є більш ніж джерело для запозичення певних слів для позначення предметів побуту корінних американців (*vigvam*, *canoe*), рослин (*tobacco*, *potato*), тварин (*raccoon*, *moose*), ритуальних понять (*totem*) тощо. Вона стала екзотичним матеріалом для опису в художніх творах американських авторів. Скажімо, романтик Генрі Водсворт Лонгфелло написав три поеми для популяризації культури індіанців, найвідомішою з яких є «*The Song of Hiawatha*» (1855), а Джеймс Фенімор Купер познайомив світ із побутом та світоглядом корінних американців, що правда значно стереотипно.

1.2. КОЛОНІАЛЬНИЙ ПЕРІОД / COLONIAL PERIOD

For we must consider that we shall be as a city upon a hill.
The eyes of all people are upon us.

John Winthrop

Джон Сміт

Першим сталим англійським поселенням у Північній Америці був Джеймстаун (названий на честь англійського короля Джеймса I) у Вірджинії, заснований у 1607 році. Одним із поселенців був капітан **Джон Сміт** (John Smith), ім'я якого пов'язано з дуже популярною легендою, яка через численні перекази існує в декількох варіантах та має багато інтерпретацій. Основним є образ молодої індіанки Покахонтас, доньки вождя, котра врятувала життя полоненому колонізатору Джону Сміту, котрого покохала. В подальшому вона активно допомагала мешканцям Джеймстауна. Після поранення, Джон Сміт був відправлений до Англії, але Покахонтас думала, що він мертвий. У 1612 році

її було викрадено капітаном Аргаллом. У Джеймстауні Покахонтас була навернена у Християнство, вийшла заміж за Джона Ролфе та народила сина. Завдяки цьому шлюбу встановився восьмирічний мир, який дозволив окріпнути новому поселенню колоністів. У 1616 році вона припливла до Англії та мала величезний успіх при дворі короля як «індіанська принцеса» на ймення леді Ребекка. В Англії її навідав Джон Сміт. У 1617 році по дорозі в Америку Покахонтас померла.

Алегорично в цій легенді «благородна дикунка» Покахонтас уособлює Новий світ, а білий чоловік Джон Сміт — Старий. Тради-

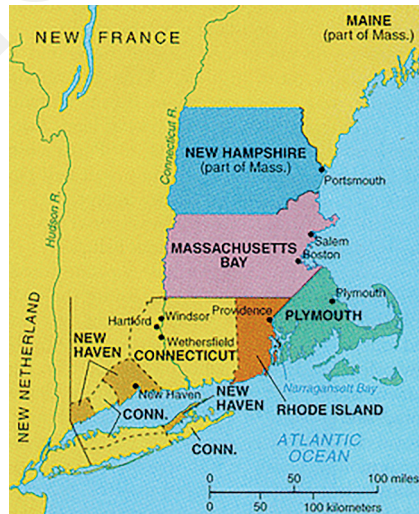
ційно вважалося, що доля жінки — підкорення. Згодом легенда стане міфом молодій нації про міжконтинентальне кохання, аби виправдати загарбницькі дії колонізаторів і пригнічення корінного населення.

Подорожні журнали Джона Сміта (усього 9 книг) стали першими опублікованими працями колоніального періоду. Описи «нової землі» із безмежними можливостями приваблювало значну кількість охочих поселитися там і шукати кращої долі.

Основними чинниками, що підштовхували нових поселенців з Англії були такими: релігійні гоніння, прагнення пригод, потреба в розширенні Британської імперії, бідність та нестача робочих місць на батьківщині, втеча від покарання за крадіжки, вбивства й інші злочини. Варто наголосити, що ці поселенці ідентифікували себе не інакше як англійцями, перенісши з собою мову, культуру, особливості побуту тощо. Проте за подібних обставин новий континент заселяли й громадяни інших європейських країн — найчисленніші поселення були засновані вихідцями з Франції, Іспанії та Нідерландів. Тож виникла низка гомогенних національних поселень, розташованих неподалік. Згодом, регіони зі значною

Покахонтас

Мапа Нової Англії, початок XVII ст.

кількістю таких поселень, почали носити узагальнені назви — Нова Іспанія, Нова Швеція тощо.

Осередками заселення англійців стали Пенсільванська провінція (Province of Pennsylvania), заснована англійськими квакерами, Плімутська плантація (Plymouth Plantation) і Колонія Массачусетської затоки (Massachusetts Bay Colony), засновані англійськими пуританами, що в сукупності склали територію Нової Англії.

Із-поміж факторів, які сформували американську культуру в часи колоніалізму, ключовим є релігія. Поселення англійських протестантів — **пілігримів** і **пуритан** (the Pilgrims and Puritans), почали з'являтися на території Америки з 1620-х років. Вони шукали місце для життя і втілення ідеалів якнайдалі від Старого світу, Англіканської церкви і католицизму. Першими у Плімуті оселилися пілігрими, а у проміжку з 1628 до 1643 років почалося масове переселення до Массачусетсу пуритан. Якщо порівняти пілігримів і пуритан, то суттєвими відмінностями будуть такі характеристики: лише незначна кількість пілігримів переселилось до Америки, вони належали до нижчих верств суспільства і були неосвіченими, на відміну від пуритан, яких було значно більше, вони мали освіту та були представниками вищого середнього класу.

Pilgrims Going to Church, 1867

Джордж Генрі Баутон (англо-американський художник, 1833–1905)

Пуритан (від *лат.* *puritas* — чистота) не влаштовували пишні ритуали й убранство традиційної церкви та її служителів, тому вони самі скромно одягалися і справляли прості богослужіння у неоздоблених церковною атрибутикою приміщеннях. За їхнім переконанням, вони були обранцями Божими, котрим в Америці Бог надав шанс і, водночас, наклав відповідальність за виконання Божої волі щодо створення нового ідеального суспільства. Література, написана пуританами, переважно зосереджувалася на питаннях релігії та віри, вирізнялася простим лаконічним стилем викладу.

Пуританські спільноти були напрочуд консервативними, відлюдними і похмурими, заперечували розваги та переймання красою. Біблія для них слугувала єдиним джерелом істини, натхнення і керівництвом у житті. Окрім цієї Книги книг, на доктрину пуритан мали вплив праці теологів Мартіна Лютера та Джона Кальвіна. У Лютера вони запозичили переконання, що священнослужителі не святіші чи кращі за інших вірян, навіть якщо вони ґрунтовніше вивчали слово Боже. Тож їхній статус не повинен бути вищим, ніж в інших християн. Із кальвінізму було запозичено ідею індивідуалізму і переконання, що життя є не чим іншим, як постійною боротьбою зі спокусами життя. Вірили, що лише чиста душа потрапить до раю, а нечестива вічно горітиме в пеклі. Здобутками пуритан стало створення традицій незалежного і вільного вибору, зокрема, обрання (а не призначення) очільників громад і служителів церкви. У той час найпопулярнішим видом літератури стали промови церковнослужителів, які також слугували для слухачів джерелом інформації.

Для індивідуального вивчення Біблії потрібно було вміти читати, тому освіті пуритани відводили велику увагу. Для узгодження всіх інтерпретацій Святого письма, вдосконалення знань та вмінь створювалися спеціальні осередки. До слова, перший університет в Америці — Гарвардський університет, створено пуританами у 1636 році в Кембриджі, Массачусетс, а два роки потому започатковано перше американське періодичне публіцистичне видання. Тож, без розуміння внеску пуритан у розвиток культури і освіти, неможливо повною мірою осягнути особливості американської культури і літератури зокрема.

Варто згадати ключові постаті того часу, чії твори є вагомим внеском у літературу колоніального періоду.

Вільям Бредфорд (William Bradford) (1590–1657) належав до пілігримів (прибув в Америку на кораблі «Mayflower») та вважав письменництво гарним способом зафіксувати події на Новій землі. За його словами, зробив це «... *a plain style, with singular regard unto the simple truth in all things*». Бредфорд народився в Йоркширі (Англія) у 1590 році. Рано осиротів, зростав у будинку родичів, з молодого віку студював Біблію та прийшов до переконання в необхідності реформування Англіканської церкви, що вважалося ерессю. Уже на новому континенті група з понад ста перших поселенців-пуритан обрала його лідером після смерті першого губернатора Джона Карвера. На цю посаду він переобирався щороку тридцять років поспіль. За переказами, перша зима була страшною через нестачу їжі, холод, хвороби та відсутність навичок виживання в дикій природі. Але Бредфорд вірив, що всі визначні діяння мають супроводжуватись великими труднощами.

Праця Бредфорда в жанрі історичної хроніки «Про Плімутську плантацію» («Of Plymouth Plantation») описує життя поселення протягом двадцяти років, починаючи з 1630. У цих відомих рядках описано перші враження: «*Being thus passed the vast ocean, and a sea of troubles before in their preparation... they had now no friends to welcome them nor inns to entertain or refresh their weatherbeaten bodies; no houses or much less towns to repair to, to seek for succor... Besides, what could they see but a hideous and desolate wilderness, full of wild beasts and wild men...*».

Джон Вінтроп (John Winthrop) (1588–1649) теж народився в Англії і став ключовою постаттю в утвердженні пуританства в Новій Англії. Він є автором церемоніальної промови «A Model of Christian Charity» (1630), написаної на шляху до Нового світу. В ній є такі рядки: «*For we must consider that we shall be as a city upon a hill. The eyes of all people are upon us*», в яких репрезентовано переконання пуритан у важливості покладеної на них місії — стати гармонійною спільнотою та взірцем для наслідування. Протягом багатьох років Вінтроп вів журнал, у якому фіксував усе, що відбувалося у новому поселенні, виданого пізніше як «Історія Нової Англії, 1630–1649».

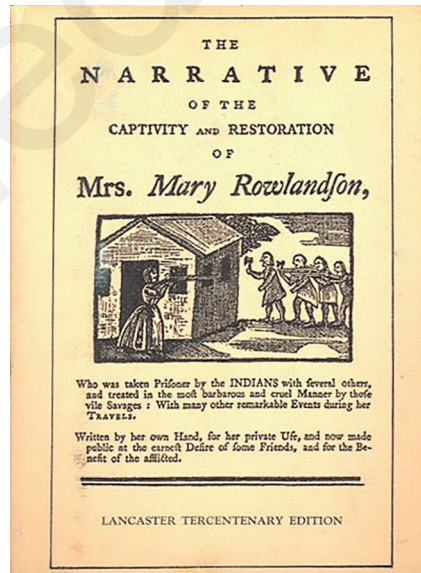
На початку XVIII століття **Коттон Мезер** (Cotton Mather) (1663–1728) публікує свій відомий опус часів колонізації Амери-

ки «Magnalia Christi Americana» (The Great Achievements of Christ in America) (1702) — хроніки поселення у Новій Англії у формі низки біографій. Величезна за обсягом праця містить численні історії, оповіді, свідчення, які підтверджують Божий задум щодо створення християнських поселень на новому континенті, як особливого місця на Землі. Можна назвати її американською версією «Життя святих». «*I write the wonders of the Christian religion, flying from the deprivations of Europe to the American strand*», — зазначає Коттон Мезер.

Цікавими з погляду сучасних літературознавчих і феміністичних студій є твори, написані жінками — Мері Роуландсон і Енн Бредстріт.

Після досить тривалого перемир'я між корінним населенням та поселенцями Нової Англії в 1676 році відбувся кривавий конфлікт на території сучасного Массачусетсу, Коннектикуту і Род Айленду, відомий в історії як війна «короля Філіпа». Так називали ватажка племені вампаноа Метакома, запеклого супротивника загарбницьких намірів новоприбулих європейців. Дружину пастора **Мері Роуландсон** (Mary Rowlandson) (1636–1710, за іншими джерелами 1635–1678) та трьох їхніх дітей було захоплено в полон індіанцями. Мері перебувала в неволі 11 тижнів, де вона утримувалася у вкрай поганих умовах, а її 6-річна донька Сара померла від ран. Через чотири роки після звільнення Мері Роуландсон опублікувала «A Narrative of the Captivity and Restoration of Mrs. Mary Rowlandson», де описала свій досвід, який вважала Божою волею.

Оповіді про викрадення (Captivity Narrative) були дуже популярним жанром літератури, особливо в XIX столітті. Наприклад, сю-

Обкладинка видання

жетна лінія із викраденням білих дівчат індіанцями в романах «Останній з могикан» (1826) і «Прерії» (1827) Дж. Ф. Купера.

Через світоглядні та релігійні переконання пуритан, їхньою постійною зайнятістю важкою працею, написання романів було неможливим майже до середини XVIII століття. Тому саме поезія репрезентує художню літературу того часу. Цікаво, що автором перших опублікованих в Америці поезій була жінка — **Енн Бредстріт** (Anne Bradstreet) (1612–1672). Цей факт є особливо вражаючим, зважаючи на переконання тогочасного суспільства в тому, що письменництво — неприйнятна справа для жінок. Поетеса народилася й виросла в Англії, у шістнадцятирічному віці одружилася та через два роки вирушила з чоловіком та батьками до Америки у групі Джона Вінтропа, щоб оселитися разом із пуританами в Колонії Массачусетської затоки.

Була освіченою дівчиною, добре зналася на античній літературі та захоплювалася творчістю сучасних англійських поетів. У 19 років Енн Бредстріт почала писати власні ліричні твори. Перша збірка «The Tenth Muse Lately Sprung Up in America» (1650) авторки була опублікована одночасно в Англії та Америці. За спостереженнями дослідників, у поезіях простежується вплив англійських метафізичних поетів, насамперед Едмунда Спенсера (Edmund Spenser) та Філіпа Сідні (Philip Sidney).

Як зазначалося вище, пуритани писали простими зрозумілими словами. Енн Бредстріт у своїй поезії теж дотримувалася цих настанов, а також уникала надмірної образності, складних риторичних фігур і тропів. Наведемо для прикладу уривок з її вірша «To My Dear and Loving Husband», який увійшов у збірку «Several Poems Compiled with Great Variety of Wit and Learning» (1678), опубліковану після смерті поетеси:

*If ever two were one, then surely we.
If ever man were loved by wife, then thee;
If ever wife was happy in a man,
Compare with me, ye women, if you can.
I prize thy love more than whole mines of gold
Or all the riches that the East doth hold.
My love is such that rivers cannot quench,
Nor ought but love from thee, give recompense.*

*Thy love is such I can no way repay,
The heavens reward thee manifold, I pray.
Then while we live, in love let's so persevere
That when we live no more, we may live ever.*

Поезії Енн Бредстріт дозволяють зрозуміти реалії, у яких жили пуританські жінки в XVII столітті. Поетеса часто писала про шлюб, свою любов до чоловіка і прив'язаність до дітей, інколи про тривоги щодо хвороби близьких чи про страх перед пологами. Глибиною та комплексністю вирізняються поезії про її віру в Бога.

1.3. РЕВОЛЮЦІЙНИЙ ПЕРІОД / REVOLUTIONARY PERIOD

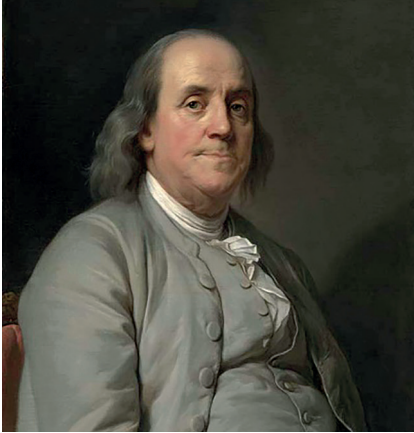
... the harder the conflict,
the more glorious the triumph.

Thomas Paine

Шлях до Незалежності / The Road to Independence

Більшість видань з історії американської літератури оминають увагою XVIII століття, оскільки через перехід до Просвітництва — «Доби розуму» (Age of Reason), тоді переважно писали й видавали нехудожню літературу (філософські, релігійні, політичні трактати), а художні твори не були вартими уваги. Американське Просвітництво переймалося ідеями справедливості, свободи й рівності як природніх прав людини. Найвизначнішими постатями того часу були Джонатан Едвардз (Jonathan Edwards) (1703–1758), останній визначний діяч «чистого» пуританізму, та Бенджамін Франклін (Benjamin Franklin) (1706–1790), широковідомий американський діяч. Між їхніми теологічними поглядами існувала величезна відмінність; Франклін за допомогою критичного мислення намагався осягнути закони природи, а не розкрити задум Божий.

Бенджамін Франклін (Benjamin Franklin) (1706–1790) народився у бідній багатодітній родині (був десятим із 17 дітей) та до 16 років жив у Бостоні. Переїхавши до Філадельфії, промислового та ін-

Бенджамін Франклін

дустріального центру колоній, розпочинає нове плідне й діяльнісне життя, активно займається самоосвітою, багато читає. Він був обдарованим дослідником, успішним бізнесменом, талановитим політиком, відомим суспільним діячем, і в сукупності — знаковою фігурою в історії Сполучених Штатів. До слова, Бенджамін Франклін ніколи не був президентом Сполучених Штатів, що є типовим оманливим переконанням багатьох наших сучасників.

Як вже було сказано вище, Філадельфію заснували квакери (Quakers), які сповідували деїзм. Франклін в оточенні квакерів почувався набагато комфортніше, ніж у пуританському Бостоні. Ознайомившись із працями відомих просвітителів, насамперед Джона Локка, він засвоює таку настанову: застосовувати розум у власному житті та поривати із традиціями, насамперед старомодними пуританськими, особливо коли вони перешкоджають реалізації власних ідей.

Інтелектуальна революція доби поставила під сумнів багато незламних протягом століть пуританських істин. Деїсти бачили Бога як раціоналіста, творця логічного світу, який людям потрібно зрозуміти за допомогою критичного мислення. Франклін не був творцем деїзму, як думає більшість: у царині філософії його найзначнішим внеском було те, що він став одним із перших прихильників суто американського світогляду, який лише у 70-х роках XIX століття отримає назву прагматизм та буде обґрунтований філософами Чарльзом Сандерсом Пірсом, Вільямом Джеймсом і Джоном Дьюї. У філософії прагматизму істина вимірюється практичним досвідом, а особисті успіхи перебувають у гармонії із загальними схемами всесвіту.

Здобутків Бенджаміна Франкліна вистачило б на те, щоб зробити визначними десятки людей у найрізноманітніших сферах діяльності: зокрема, він винайшов громовідвід, біфокальні лінзи та «піч-

ку Франкліна» з електричним запалом, заснував Американське філософське товариство, очолював редакційну колегію щорічного практичного альманаху для фермерів, був послом новостворених Сполучених Штатів у Франції і членом Королівського наукового товариства, став співавтором Декларації незалежності США і автором поеми «The Lighthouse Tragedy», започаткував публічну бібліотеку, пожежну службу у Філадельфії та Пенсільванський Університет.

Своїм прикладом він засвідчив, що завдяки наполегливій праці кожен може досягнути успіху, багатства й визнання. Він став втіленням людини, яка зробила сама себе (self-made man). Не дивно, що його незавершена праця про власне життя з 1771 по 1790 роки, адресована синові, стала чи не найкращим взірцем літератури тієї доби. Примітно, що сам Франклін називав її мемуарами, з такою назвою вона й була опублікована у 1791 році. Проте зараз публікується під назвою «Автобіографія Бенджаміна Франкліна».

Дивовижно, але кожен його день був розпланований із 5 ранку до 10 вечора. Він створив перелік із 13 чеснот та домагався щоденного дотримання їх усіх, відмічаючи свої успіхи у спеціальній таблиці. Ось ці чесноти:

1. *Temperance*. Eat not to dullness; drink not to elevation.
2. *Silence*. Speak not but what may benefit others or yourself; avoid trifling conversation.
3. *Order*. Let all your things have their places; let each part of your business have its time.
4. *Resolution*. Resolve to perform what you ought; perform without fail what you resolve.
5. *Frugality*. Make no expense but to do good to others or yourself; i.e., waste nothing.
6. *Industry*. Lose no time; be always employed in something useful; cut off all unnecessary actions.
7. *Sincerity*. Use no hurtful deceit; think innocently and justly, and, if you speak, speak accordingly.
8. *Justice*. Wrong none by doing injuries or omitting the benefits that are your duty.
9. *Moderation*. Avoid extremes; forbear resenting injuries so much as you think they deserve.
10. *Cleanliness*. Tolerate no uncleanness in body, clothes, or habitation.

11. *Tranquility*. Be not disturbed at trifles or at accidents common or unavoidable.

12. *Chastity*. Rarely use venery but for health or offspring, never to dullness, weakness, or the injury of your own or another's peace or reputation.

13. *Humility*. Imitate Jesus and Socrates» (фрагмент із «Автобіографії» Б. Франкліна).

Бенджамін Франклін з ентузіазмом брався за кожну справу і докладав максимум зусиль для досягнення успіху, він вірив у науку і прогрес.

Постать Бенджаміна Франкліна фігурує не тільки у двох засадничих міфах Америки — про Отців-засновників та про людину, яка сама себе створила (*Self-made man*): життя бідного самоучки, якому вдалося пройти шлях від злиднів до багатства і слави, стало взірцевим втіленням моделі «Американської мрії», її оптимістичної версії. Тому «Автобіографія» Франкліна сприймалась не інакше, як практичний порадище із досягнення життєвого успіху. Яскраво виражений індивідуалізм і сила духу в його історії виявились сильнішими за соціальні умовності, обмеження та правила «сірої» більшості. Звісно ж, успішне втілення «американської мрії» надихало і стимулювало до самовдосконалення та розвитку, водночас накладало велику відповідальність, бо у разі провалу винним є лише ти сам.

Томас Джефферсон

На початку ХХ століття негативний бік «американської мрії» — напівмрії, напівпророцтва і напівфантазії — буде майстерно висвітлено Френсісом Скоттом Фіцджеральдом (F. Scott Fitzgerald) у романі «*The Great Gatsby*» (1925).

Ще однією відомою автобіографією того часу є автобіографія **Томаса Джефферсона** (Thomas Jefferson) (1743–1826), державного діяча, дипломата, юриста і 3-го Президента Сполучених Штатів. Він вірив, що колоністи не тільки мають

природне право бути вільними, але ї повинні звільнитися від тиранії Британської імперії і створити власний незалежний уряд. У Декларації незалежності (Declaration of Independence), затвердженій 4 липня 1776 року на Другому Континентальному конгресі, було викладено основні принципи та ідеї, які сформують підвалини для розвитку нової країни. Джефферсон не був одноосібним творцем цього документу, але саме він написав його основу і зробив остаточні правки. Найважливішим аспектом документу було те, що простим громадянам відводилась основна роль у формуванні уряду. Американська революція, розпочата в 1760-х, після тривалої війни з англійцями увінчалась успіхом у 1783 році, коли тринадцять Сполучених Штатів здобули політичну й економічну незалежність від Великої Британії.

Звісно, жанр автобіографії не належить до художньої літератури, проте такі тексти заклали надійний фундамент для красномовного письменства в новій незалежній державі — Сполучених Штатах Америки. Вже наприкінці XVIII століття починають з'являтися перші професійні письменники і стрімко наближалися часи розквіту художньої літератури.

Філіп Френьо (Philip Freneau) (1752–1832), першого професійного американського журналіста, називають «Поетом Революції». Він був патріотом Америки та пропагував революційні ідеї засобами сатири. Френьо працював редактором анти-федералістської газети «National Gazette». У своїх поезіях любив оспівувати красу американської природи, розмаїття її флори й фауни. Переймався також проблемою рабства.

Наведемо уривок із вірша «On the Emigration to America, and Peopling the Western Country» (1784):

Філіп Френьо

*O come the time, and haste the day,
When man shall man no longer crush,*

*When Reason shall enforce her sway,
Nor these fair regions raise our blush,
Where still the African complains,
And mourns his yet unbroken chains.*

Одним із надважливих жанрів Революційного періоду був політичний памфлет. Їх не тільки читали, але й зачитували вголос на зібраннях. Протягом перших трьох місяців після опублікування було продано 100 тисяч копій памфлету «Common Sense» **Томаса Пейна** (Thomas Paine) (1737–1809). Пейн гаряче відстоював ідею винятковості американського народу (так званий «American exceptionalism»), наголошував на принципах та ідеях демократії, важливості освіти. У цьому памфлеті він пише: «*(w)e have it in our power to begin the world over again*», спонукаючи до творення міфів молодій нації.

Одним із провідних є політичний міф про Отців-Засновників (Founding Fathers), до числа яких зараховують таких політиків і урядовців як Джордж Вашингтон, Томас Джефферсон, Александер Гамільтон, Томас Пейн, Бенджамін Франклін, Джон Адамс та деякі інші відомі особистості Революційної доби, що підписали Декларацію незалежності у 1776 році. Щодо їхньої кількості і персонального складу досі гаряче дебатують, але достеменно відомо, що ці постаті пройшли процес сакралізації і канонізації. Цей міф підкреслював патріархальність Нового світу і створював алегорію на сімейні взаємини між колоніями Нової Англії, засвідчував народження нової демократичної держави — Сполучених Штатів.

Як Франклін і Джефферсон, Пейн сповідував деїзм. «*The Deist needs none of the tricks and shows called miracles to confirm his faith, for what can be a greater miracle than the creation itself and his own existence?*», — написав він у 1804 році. Деїсти вірили, що Бог створив раціональний всесвіт, але потім не втручався у його функціонування. Тож майбутнє Америки залежало від самих американців.

1.4. РАННІЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕРІОД / THE EARLY NATIONAL PERIOD

Literature is among the most powerful methods
of exalting the character of a nation,
of forming a better race of men.

William Ellery Channing

Американська революція принесла Сполученим Штатам незалежність від Британії в політиці та економіці, але не в культурі й літературі. Як зауважив у 1816 році редактор одного американського видання: «*Dependence is a state of degradation fraught with disgrace, and to be dependent on a foreign mind for what we can ourselves produce is to add to the crime of indolence the weakness of stupidity*». Ще тривалий час американські читачі надавали перевагу європейським авторам. До того ж, справжніх поціновувачів художньої літератури було досить мало. Книговидавці не ризикували публікувати твори своїх співвітчизників, оскільки їхні книжки було вкрай важко продати. Аж до 1825 року автори мали сплачувати видавцям за друк власних творів. Подібну розкіш могли собі дозволити лише заможні американці.

Літературний розвиток йшов повільно, а досягнення незалежності від європейських традицій видавалося майже недосяжним. Проте покоління, народжене після Американської революції, виявилось багатим на таланти. Багато з них у подальшому стали професійними письменниками та здобули величезну популярність як вдома, так і закордоном. Найпотужнішими і самотніми з них були Вашингтон Ірвінг та Джеймс Фенімор Купер, які засвідчили появу нової національної літератури, цікавої і за океаном. Їхні твори здобули надзвичайну популярність у Європі, але американська літератури ще довго сприймалась як трансатлантичне відгалуження англійської літератури. У ранньому національному періоді було закладено підґрунтя для розвитку романтизму у США. Хоча деякі науковці його не виокремлюють, а вважають першим етапом періоду американського романтизму, на нашу думку, ранній національний період є першим важливим етапом на шляху до творення національної літератури.

Вашингтон Ірвінг

Попри популярність письменника, літературний талант **Вашингтона Ірвінга** (Washington Irving) (1783–1859) не вважають значним, але і в наш час жодна англomовна антологія прози не оминає увагою його творчість. Ірвінгу вдавалось писати саме так і саме про те, що подобалось читачам і чого від нього очікували.

Письменницьку діяльність розпочав у 19 років, ще будучи студентом-правником. Як корінний мешканець Нью-Йорка, він добре знав місто, що поступово ставало культурним центром атлантичного узбережжя. Тому

його перші дев'ять есе з гумористичними коментарями про життя у Нью-Йорку читачі зустріли тепло. У 1804 році Ірвінг вирушає в першу подорож до Європи, що тривала два роки, протягом яких він вивчав мови, знайомився із культурою багатьох країн. Цікавим є факт, що в сукупності його подорожі Європою становлять 23 роки, або майже третину його життя. Перед тим, як здобути перші суттєві успіхи на письменницькій ниві, він склав іспити на адвоката в 1806 р., разом із братом Вільямом протягом 1807–1808 рр. написав серію сатиричних есе та віршів у виданні «Salmagundi». Візитівкою Вашингтона Ірвінга як письменника став роман «A History of New York from the Beginnings of the World to the End of the Dutch Dynasty, by Diedrich Knickerbocker» (1809) — пародія на історію перших данських поселенців у Америці. Події відбуваються в Новому Амстердамі, як тоді називали Нью-Йорк. Для промоції книги, Ірвінг вдався до хитрощів — розмістив оголошення в нью-йоркських газетах про те, що буцімто відомий дансько-американський історик Дідріх Нікербоккер безслідно зник, але залишив по собі рукописи, які Ірвінг опублікує у випадку безуспішних пошуків. Багато людей повірили в цю містифікацію і навіть «бачили» його на вулицях міста. Згодом, коли містифікацію було розкрито, справжній автор роману Вашингтон Ірвінг став знаменитістю, а книга здобула надзви-

чайну популярність і навіть отримала схвальні відгуки від В. Скотта та Дж.Г. Байрона.

При написанні «A History of New York ...» Ірвінг використав популярний у той час в Америці вид сатиричної прози під назвою «tall tale», який характеризувався частим використанням гіперболи (перебільшення) і літоти (применшення) та ґрунтувався на фольклорі фронтиру. Апогею розвитку «tall tale» досягне десятиліття потому в автобіографічній праці Марка Твена «Life on the Mississippi» (1883).

Згодом, група амбітних молодих письменників вирішила об'єднатись з метою зробити Нью-Йорк літературним центром країни. Окрім Ірвінга, до цього літературного угруповання під назвою «Школа Нікербокера» (Knickerbocker school) увійшли Джеймс Кірк Полдінг (James Kirke Paulding), Джеймс Фенімор Купер (James Fenimore Cooper), Вільям Каллен Брайант (William Cullen Bryant) та інші письменники, які друкували свої твори на шпальтах «The Knickerbocker Magazine». Вивищуючи мистецьке значення Нью-Йорка вони також сприяли розвитку американської літератури.

Ілюстрація до оповідання «Ріп Ван Вінкль»

Наступні десять років творчої кар'єри не відзначені помітними творами. Але в 1819 році виходить збірка із п'яти коротких оповідань під назвою «The Sketch Book of Geoffrey Crayon, Gent.», із-поміж яких «Rip Van Winkle» — успішна «трансплантація» в американські реалії давньогерманської оповіді про Пітера Клауса. Головний герой Ріп Ван Вінкль, стомившись від відповідальності та сварливої дружини, йде в ліс на полювання, де зустрічає дивних чоловічків, котрі дають йому напитися якогось зілля, і засинає на двадцять років. Прокинувшись, він повертається до свого поселення та не впізнає старого життя через великі зміни в суспільстві.

Рік по тому вийшло друге доопрацьоване й доповнене видання, в якому з'являється його другий знаковий твір — оповідання «The Legend of Sleepy Hollow» (1820). Місцем дії стає місцевість у долині річки Гудзон, на якій поселилися голландці, а часом — минуле століття. Головний герой — новий вчитель Ікабод Крейн (Ichabod Crane), довгов'язий незграбний чоловік, котрий захоплюється читанням та переповіданням історій про привидів, яких сам і боявся. У місцевості з назвою Сонна Лощина існувала легенда про вершника без голови. Страхом Ікабода скористався місцевий Авраам ван Брант (на прізвисько Бром Бонс), його конкурент на руку і серце молодій Катріні Ван Тасель, доньки заможного фермера. Видавши з себе в темряві вершника без голови, нажахав Ікабода і той таємничо зникає.

Для американської культури і літератури «Легенда Сонної Лощини» стала важливий твором, в якому автор вибудовує образ типового американця у персонажі Брома Бонса, відважного, кмітливого та наполегливого, хоч і неосвіченого.

Згодом, працюючи аташе в Мадриді, Вашингтон Ірвінг починає роботу над збіркою скетчів «The Alhambra» про свій досвід в Іспанії, яка принесла йому черговий успіх у 1832 р. Вашингтон Ірвінг був улюбленцем публіки і мав гарну літературну репутацію: за свої здобутки отримав медаль від Королівської літературної спілки та звання почесного доктора в Оксфорді.

За використання фольклору та елементів готичного роману Вашингтона Ірвінга можна вважати представником раннього етапу розвитку американського романтизму.

Проте ще більшої слави вдома й закордоном здобув його сучасник **Джеймс Фенімор Купер** (James Fenimore Cooper) (1789–1851).

Підлітки донині із захопленням читають про романтичні пригоди європейця Натті Бампо (Natty Bumppo), відважного воїна і вправного мисливця, та його індіанських друзів, описаних у романах автора.

Джеймса Фенімора Купера вважають першим визначним американським романістом. До нього в Америці вже було видано декілька романів, імена авторів яких зараз згадують лише в підручниках з історії літератури, але всі вони були наслідувальними і неоригінальними.

Джеймс Фенімор Купер

Відомою є історія про те, що спонукало колишнього морського офіцера Купера зайнятись письменництвом. За спогадами його доньки, в один вечір він поскаржився на низьку якість одного англійського роману, який читав вголос своїй дружині, та сказав, що зміг би написати краще. І справді, згодом ним був написаний роман «Precaution» (1820). Обравши шлях наслідування (взірцем став роман Джейн Остін), його первісток був лише слабкою копією оригіналу і отримав погані відгуки. Як не дивно, критика не відбила бажання писати, а навпаки — підштовхнула до роботи над черговим романом. І вже наступного року видає другий роман «The Spy» (1821), котрий став значно успішнішим.

У третьому романі «The Pioneers» (1823) Купер остаточно пориває із традиційними моделями британських романів, зосередившись на творенні унікальних американських образів та місць дії. Цей роман згодом стане першим у славнозвісній пенталогії «Leather-Stocking series» про Натті Бампо (знаний також як Hawkeye, Deerslayer та Leatherstocking): «The Pioneers» (1823), «The Last of the Mohicans» (1826), «The Prairie» (1827), «The Pathfinder» (1840) та «The Deerslayer» (1841).

Не тільки європейські читачі були заворожені екзотичністю описаних місць і подій, а й самі американці залюбки читали романи автора про фронтирменів та «дикий» Захід. Життя фронтиру стає по-

тужним джерелом для творення американських міфів. Явище і поняття фронтиру є таким же давнім, як і історія колонізації Америки європейцями. Перші поселенці — піонери (*pioneer* — першовідкривач, новатор) — вважали своєю місією «цивілізувати» мешканців неосяжних просторів нового континенту. Для пуритан фронтір був територію беззаконня і безбожжя, але для багатьох інших простором для самореалізації і ферментації «американського духу», місцем зустрічі цивілізації та дикої природи. Всі «білі» протистояли спільному ворогу — індіанцям.

При портретуванні індіанців Купер використовує стереотипи і застосовує бінарні опозиції «хороший / поганий», «свій / чужий». На думку Х. Пауль «*Cooper's dichotomous stereotypes have been extremely influential and to this day inform the majority of representations of the West and its indigenous inhabitants. In the logic of Cooper's Native presences, the very existence of the noble savage justifies the racist depiction of Natives in that it ostensibly counterbalances (but actually reinforces) their otherwise more overtly negative characterization*». Скажімо, в романі «Останній з могікан» представники корінного населення Америки зображені або шляхетними (героїчні Чингачгук та Ункас), або «нешляхетними» (підступний і жорстокий Магуа) людьми. Але в обидвох випадках вони, безумовно, є дикунами.

Одним із засадничих міфів США є міф про Захід, в якому американський Захід представлено у двох варіаціях — «мирний сад» і небезпечний фронтір. Перший популяризував мирну працю фермерів (формується образ «американського Адама») на неосяжних просторах нового континенту. Другий був покликаний виправдати західну експансію колонізаторів із метою «*a mighty nation reaching from coast to coast*» та винищення корінного населення, яке чинило цьому опір. У цьому варіанті міфу війна проти індіанців стає безальтернативною війною відважних «білих» ковбоїв проти злих, тваринних і небезпечних «дикунів». До слова, у ХХ столітті під час війни у В'єтнамі використовували подібні дискурси демонізації в'єтнамців та героїзації американських солдат.

Розпочавши письменницьку діяльність досить пізно, у віці 31 року, до кінця життя Джеймс Фенімор Купер написав аж 32 романи та десятки менших за обсягом творів. Завдяки зверненню до історичних подій та відтворення місцевого колориту, Купера можна назвати «американським Вальтером Скоттом» і засновником амери-

канського історичного роману. Улюбленим періодом історії США, у який відбувається дія більшості романів, є часи Американської революції. Завдяки Куперу в Америці з'явився свій герой — відважний, вправний, чесний фронтирмен Натті Бампо, наділений рисами справжнього романтичного героя.

Через тривалий період творчої діяльності, який припадає на часи розквіту американського романтизму, творчість Джеймса Фенімора Купера часто розглядають виключно як романтика. Але не менш значущим є його внесок на ранньому етапі становлення американської літератури як національної та долучення до формування і репрезентації національної ідентичності американців в художній літературі. Саме тому розглядаємо його творчість в контексті раннього національного періоду та феномену фронтиру в літературі США.

Якщо Вашингтон Ірвінг лише адаптує європейські легенди, культуру й традицію до американських умов, то Джеймс Фенімор Купер вже починає розвивати суто американські образи та теми.

≡ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Якими були чинники та обставини заселення європейцями Нового світу?
2. Який внесок зробили пуритани для розвитку освіти і науки в Америці? Чому освіта була такою важливою для пуритан?
3. Чим пуритани відрізнялися від пілігримів?
4. Назвіть основні твори колоніальної доби. Які характерні ознаки їм притаманні?
5. Надайте загальну характеристику деїзму. Хто із представників Революційного періоду його сповідував?
6. Які з чеснот із «Автобіографії» Бенджаміна Франкліна Вам запам'ятались?
7. Назвіть імена двох найвідоміших американських письменників початку ХІХ століття, котрі здобули славу в Європі. Що приваблювало читачів у їхній творчості?

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ I
«AMERICAN LITERATURE: FROM THE BEGINNINGS TILL
THE EARLY NATIONAL PERIOD»

Практичне заняття 1
Colonial and Revolutionary periods.
Benjamin Franklin (1706–1790). *The Autobiography*

Мета: ознайомити студентів із періодизацією американської літератури, зосередивши увагу на специфіці ранніх етапів її розвитку; аналізувати «Автобіографію» Бенджаміна Франкліна в контексті становлення молодого держави.

Методичні рекомендації: важливим є з'ясування історії американської літератури, яка на ранніх етапах становлення перебувала під впливом загалом європейської та зокрема англійської літератури. Вплив політичних подій та пуританізму також був значним. Жанр автобіографії, на відміну від мемуарів, можна розглядати як різновид художньої літератури. Тому автобіографії Бенджаміна Франкліна та Томаса Джефферсона становлять неабиякий інтерес для істориків американської літератури.

ПЛАН

1. The problems of periodization of American literary process.
2. The features of the Colonial and Revolutionary periods in American literature.
3. Political background of the Revolutionary Age (1765–1790) in the USA.
4. Benjamin Franklin as an author, printer, political theorist, politician, postmaster, scientist, musician, inventor, satirist, civic activist, statesman, and diplomat.
5. The genre of autobiography and its development in the USA. The autobiographies of Benjamin Franklin and Thomas Jefferson.
6. The role of paradox, foreshadowing and understatement in Benjamin Franklin's *The Autobiography*.

Завдання

1) Give the reason why American Colonial Period and the Age of Enlightenment are not viewed as a part of canonical American literature.

2) Read the passage from B. Franklin's *The Autobiography* (Part 1):

«Dear Son: I have ever had Pleasure in obtaining any little Anecdotes of my Ancestors. You may remember the Enquiries I made among the Remains of my Relations when you were with me in England, and the Journey I undertook for that purpose. Imagining it may be equally agreeable to you to know the Circumstances of my Life, many of which you are yet unacquainted with, and expecting the enjoyment of a Week's uninterrupted Leisure in my present Country Retirement, I sit down to write them for you. To which I have besides some other Inducements. Having emerged from the Poverty and Obscurity in which I was born and bred, to a State of Affluence and some Degree of Reputation in the World, and having gone so far thro' Life with a considerable Share of Felicity, the conducting Means I made use of, which with the Blessing of God so well succeeded, my Posterity may like to know, as they may find some of them suitable to their own Situations, and therefore fit to be imitated. That Felicity, when I reflected on it, has induc'd me sometimes to say, that were it offer'd to my Choice, I should have no Objection to a Repetition of the same Life from its Beginning, only asking the Advantages Authors have in a second Edition to correct some Faults of the first. So would I if I might, besides correcting the Faults, change some sinister Accidents and Events of it for others more favourable, but tho' this were denied, I should still accept the Offer. However, since such a Repetition is not to be expected, the next Thing most like living one's Life over again, seems to be a Recollection of that Life; and to make that Recollection as durable as possible, the putting it down in Writing. Hereby, too, I shall indulge the Inclination so natural in old Men, to be talking of themselves and their own past Actions, and I shall indulge it, without being troublesome to others who thro' respect to Age might think themselves oblig'd to give me a Hearing, since this may be read or not as any one pleases. And lastly, (I may as well confess it, since my Denial of it will be believ'd by no body) perhaps I shall a good deal gratify my own Vanity. Indeed I scarce ever heard or saw the introductory Words, Without Vanity I may say, etc. but some vain thing immediately follow'd. Most People dislike Vanity in others whatever Share they have of it themselves, but I give it fair Quarter wherever I meet with

it, being persuaded that it is often productive of Good to the Possessor and to others that are within his Sphere of Action: And therefore in many Cases it would not be quite absurd if a Man were to thank God for his Vanity among the other Comforts of Life».

3) Choose and comment on 5 important quotations from *The Autobiography* by B. Franklin.

4) Find the definitions of the notions and terms: Colonial Period, Puritanism, paradox, foreshadowing, understatement.

Практичне заняття 2 The Early National Period. Washington Irving (1783–1859)

Мета: Поглибити знання студентів про творчість Вашингтона Ірвінга — визначного письменника періоду формування національної ідентичності американців; розвивати навички аналізу та інтерпретації тексту оповідань.

Методичні рекомендації: саме завдяки В. Ірвінгу американська література заявила світу про своє існування як індивідуальної національної літератури. Перед читанням його оповідань варто детально ознайомитися з соціокультурними та політичним середовищем, у якому писав автор. Також потрібно знайти інформацію про розвиток жанру короткого оповідання у США, причини популярності, встановити внесок В. Ірвінга у його популяризацію.

ПЛАН

1. The features of the Early National Period in American Literature.
2. Washington Irving's short biography and main literary works.
3. Washington Irving and the genre of short story in the USA.
4. *Rip Van Winkle*: biographical, mythological and political interpretations.
5. *The Legend of Sleepy Hollow* as a ghost story.

Завдання

1) Analyze the characterization of Ichabod Crane and Brom Bones in *The Legend of Sleepy Hollow*. Do they represent types or individualities?

2) Describe the setting of *Rip Van Winkle*. What does this setting contribute to the story's meaning or effect? Compare the town Rip left with the one he finds on his return. What has changed?

3) Answer the following questions: What kind of person is Rip Van Winkle? What values does he represent?

4) Read and comment on the passage from *The Legend of Sleepy Hollow*:

«Another of his sources of fearful pleasure was, to pass long winter evenings with the old Dutch wives, as they sat spinning by the fire, with a row of apples roasting and sputtering along the hearth, and listen to their marvellous tales of ghosts and goblins, and haunted fields and haunted brooks, and haunted bridges and haunted houses, and particularly of the headless horseman, or Galloping Hessian of the Hollow, as they sometimes called him. He would delight them equally by his anecdotes of witchcraft, and of the direful omens and portentous sights and sounds in the air, which prevailed in the earlier times of Connecticut; and would frighten them woefully with speculations upon comets and shooting stars, and with the alarming fact that the world did absolutely turn round, and that they were half the time topsy-turvy!

But if there was a pleasure in all this, while snugly cuddling in the chimney corner of a chamber that was all of a ruddy glow from the crackling wood fire, and where, of course, no spectre dared to show its face, it was dearly purchased by the terrors of his subsequent walk homewards. What fearful shapes and shadows beset his path, amidst the dim and ghostly glare of a snowy night! — With what wistful look did he eye every trembling ray of light streaming across the waste fields from some distant window! — How often was he appalled by some shrub covered with snow, which like sheeted spectre beset his very path! — How often did he shrink with curdling awe at the sound of his own steps on the frosty crust beneath his feet; and dread to look over his shoulder, lest he should behold some uncouth being tramping close behind him! — and how often was he thrown into complete dismay by some rushing blast, howling among the trees, in the idea that it was the Galloping Hessian on one of his nightly scourings.

All these, however, were mere terrors of the night, phantoms of the mind, that walk in darkness; and though he had seen many spectres in his time, and been more than once beset by Satan in diverse shapes, in his lonely perambulations, yet day-light put an end to all these evils; and he would have passed a pleasant life of it, in despite of the Devil and all his works, if his path had not been crossed by a being that causes more perplexity to mortal man, than ghosts, goblins, and the whole race of witches put together, and that was — a woman.

Among the musical disciples who assembled, one evening in each week, to receive his instructions in psalmody, was Katrina Van Tassel, the daughter and only child of a substantial Dutch farmer. She was a blooming lass of fresh eighteen; plump as a partridge; ripe and melting and rosy-cheeked as one of her father's peaches, and universally famed, not merely for her beauty, but her vast expectations. She was withal a little of a coquette, as might be perceived even in her dress, which was a mixture of ancient and modern fashions, as most suited to set off her charms. She wore the ornaments of pure yellow gold, which her great-great-grandmother had brought over from Saardam; the tempting stomacher of the olden time, and withal a provokingly short petticoat, to display the prettiest foot and ankle in the country round.

Ichabod Crane had a soft and foolish heart toward the sex; and it is not to be wondered at, that so tempting a morsel soon found favour in his eyes, more especially after he had visited her in her paternal mansion».

5) In what sense might the stories *Rip Van Winkle* and *The Legend of Sleepy Hollow* be considered “American” instead of English?

6) Find the definitions of the notions and terms: the Early National Period, the genre of short story, a ghost story.

Практичні заняття 3–4
Frontier in American Literature.
James Fenimore Cooper (1789–1851).
The Last of the Mohicans

Мета: визначити характерні ознаки індивідуального стилю Дж. Ф. Купера в контексті розвитку американської літератури раннього національного періоду; усвідомити значення поняття «фронтиру».

Методичні рекомендації: важливо зрозуміти сутність такого специфічного американського явища як «фронтир», адже саме завдяки яскравому колориту та екзотичності описуваних подій Джеймс Фенімор Купер здобув всесвітню славу. Ознайомившись із біографією та творчою спадщиною Дж. Ф. Купера, наведіть факти, які підтверджують, чому саме його називали «американським Вальтером Скоттом». Обґрунтуйте тезу про те, що Натті Бампо є втіленням образу справжнього американського героя.

ПЛАН

1. The concepts of the frontier and a conflict of cultures in American literature.
2. Frontiersman (or pioneer) as American cultural hero.
3. Life and literary reputation of James Fenimore Cooper (1789–1851).
4. Writings of Fenimore Cooper («American Walter Scott») in a context of American literature development in the Early National period.
5. American frontier experience in *The Leatherstocking Tales* (*The Pioneers, The Last of the Mohicans, The Prairie, The Pathfinder, The Deerslayer*) by James Fenimore Cooper.
6. Cooper's vision of an American hero through the image of Natty Bumppo (*Leatherstocking, Hawkeye, Deerslayer*).
7. Interpretation and analysis of the novel *The Last of the Mohicans* (1828).

Завдання

- 1) Read Chapter 20 from *The Last of the Mohicans*. Share your thoughts and impressions.
- 2) Define the function of epigraphs to chapters in the novel (2–3 examples).

3) Translate and comment on the passage from Chapter III [Natty Bumppo and Chingachgook; stories of the fathers] of *The Last of the Mohicans*:

«Leaving the unsuspecting Heyward, and his confiding companions, to penetrate still deeper into a forest that contained such treacherous inmates, we must use an author's privilege, and shift the scene a few miles to the westward of the place where we have last seen them.

On that day, two men might be observed, lingering on the banks of a small but rapid stream, within an hour's journey of the encampment of Webb, like those who awaited the appearance of an absent person, or the approach of some expected event. The vast canopy of woods spread itself to the margin of the river, overhanging the water, and shadowing its dark glassy current with a deeper hue. The rays of the sun were beginning to grow less fierce, and the intense heat of the day was lessened, as the cooler vapours of the springs and fountains rose above their leafy beds, and rested in the atmosphere. Still that breathing silence, which marks the drowsy sultriness of an American landscape in July, pervaded the secluded spot, interrupted, only, by the low voices of the men in question, an occasional and lazy tap of a reviving wood-pecker, the discordant cry of some gaudy jay, or a swelling on the ear, from the dull roar of a distant water-fall.

These feeble and broken sounds were, however, too familiar to the foresters, to draw their attention from the more interesting matter of their dialogue. While one of these loiterers showed the red skin and wild accoutrements of a native of the woods, the other exhibited, through the mask of his rude and nearly savage equipments, the brighter, though sun-burnt and long-faded complexion of one who might claim descent from an European parentage. The former was seated on the end of a mossy log, in a posture that permitted him to heighten the effect of his earnest language, by the calm but expressive gestures of an Indian, engaged in debate. His body, which was nearly naked, presented a terrific emblem of death, drawn in intermingled colours of white and black. His closely shaved head, on which no other hair than the well known and chivalrous scalping tuft was preserved, was without ornament of any kind, with the exception of a solitary Eagle's plume, that crossed his crown, and depended over the left shoulder. A tomahawk and scalping-knife, of English manufacture, were in his girdle; while a short military rifle, of that sort with which the policy of the whites armed their savage allies, lay carelessly across his bare and sinewy knee. The expanded chest, full-formed limbs, and grave countenance of this warrior, would denote that he

had reached the vigour of his days, though no symptoms of decay appeared to have yet weakened his manhood.

The frame of the white man, judging by such parts as were not concealed by his clothes, was like that of one who had known hardships and exertion from his earliest youth. His person, though muscular, was rather attenuated than full; but every nerve and muscle appeared strung and indurated,³ by unremitted exposure and toil. He wore a hunting-shirt of forest-green, fringed with faded yellow, and a summer cap, of skins which had been shorn of their fur. He also bore a knife in a girdle of wampum, like that which confined the scanty garments of the Indian, but no tomahawk. His moccasins were ornamented after the gay fashion of the natives, while the only part of his under dress which appeared below the hunting-frock, was a pair of buckskin leggings, that laced at the sides, and were gartered above the knees, with the sinews of a deer. A pouch and horn completed his personal accoutrements, though a rifle of a great length, which the theory of the more ingenious whites had taught them, was the most dangerous of all fire-arms, leaned against a neighbouring sapling. The eye of the hunter, or scout, whichever he might be, was small, quick, keen, and restless, roving while he spoke, on every side of him, as if in quest of game, or distrusting the sudden approach of some lurking enemy. Notwithstanding these symptoms of habitual suspicion, his countenance was not only without guile, but at the moment at which he is introduced was charged with an expression of sturdy honesty.

«Even your traditions make the case in my favour, Chingachgook,» he said, speaking in the tongue which was known to all the natives who formerly inhabited the country between the Hudson and the Potomack,⁴ and of which we shall give a free translation for the benefit of the reader; endeavouring, at the same time, to preserve some of the peculiarities, both of the individual and of the language. «Your fathers came from the setting sun, crossed the big river, fought the people of the country, and took the land; and mine came from the red sky of the morning, over the salt lake, and did their work much after the fashion that had been set them by yours; then let God judge the matter between us, and friends, spare their words!»

➤ РОЗДІЛ II ➤

АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПЕРІОД РОМАНТИЗМУ (1820-ті – 1860-ті роки)

AMERICAN LITERATURE: THE ROMANTIC PERIOD (1820s–1860s)

2.1. РОМАНТИЗМ У США / ROMANTICISM IN THE USA

All that Adam had, all that Caesar
could, you have and can do.

Ralph Waldo Emerson

Романтизм поставив на протизвагу вірі в науку та розум, при-
таманній Просвітництву, емоції, почуття і захоплення красою
природи. Романтики заперечували цінність наукового прогресу

Kindred Spirits, 1849
Ашер Браун Дюран
(американський художник,
1796–1886)

та індустріальної революції, жорсткі правила в суспільстві, пропагуючи розвиток духовно-го світу людини. Вони вірили, що за допомогою уяви і почуттів зможуть досягнути істини, недосяжні для холодного раціонального розуму. Тож у період романтизму окреслилася чітка дихотомія: романтична чутливість, уява, спонтанність, відчуття, дика природа протизставлялась розуму, логіці, плануванню та цивілізації.

Період романтизму в Сполучених Штатах також називають Американським Відродженням (The American Renaissance) та Добою трансценденталізму (The Age

of Transcendentalism). Період романтизму збігався з часом національної експансії і розкриттям унікального американського голосу. Процес ферментації національної ідентичності посилений романтичною пристрасністю породив вершинні твори американської літератури.

Під час доби романтизму було переосмислено зміст поняття «Self» (однозначного відповідника в українській мові немає — середнє між словами «сам», «себе» і «я»), яке до того асоціювалося виключно з егоїзмом (selfishness). Результатом стало створення слова з позитивним значенням і водночас важливого поняття філософії трансценденталізму — «self-reliance» («впевненість у власних силах», «довіра до себе»), а також «самореалізація» (self-realization), «самовираження» (self-expression).

Характерними ознаками американського романтизму є:

- оспівування індивідуальності;
- віра в доброту й досконалість людини;
- прославлення гармонії природи, сприйняття її джерелом натхнення для мистецтва і побудови суспільства;
- акцентування уваги на емоціях, почуттях та інтуїції;
- наголошення на значенні уяви, що є значно важливішою для творчості ніж освіта чи розум;
- оптимістична віра в суспільно-політичну систему як рушій для вдосконалення та механізм захисту індивідуума.

Незважаючи на пафос і запал щодо національних здобутків, у 1846 році феміністка, літературний критик Маргарет Фуллер (Margaret Fuller) в есе «American Literature; Its Position in the Present Time, and Prospects for the Future» стурбована відсутністю потужного американського поетичного голосу. «*Books which imitate or represent the thoughts and life of Europe do not constitute an American literature*», — стверджує вона. Письменникам, видавцям і читачам потрібно спільними зусиллями створити сприятливий клімат для появи національної американської літератури як цілісного утворення, а не тільки поодиноких письменницьких голосів.

Десятиліттям раніше священнослужитель Вільям Е. Ченнінг у праці «Remarks on National Literature» (1830) наголосив, що література є одним із «*the most powerful methods of exalting the character of a nation, of forming a better race of men*». На його думку, американські письменники вперше в історії мають щасливу нагоду творити

в демократичному суспільстві. Американська література повинна ґрунтуватися на найвищих моральних взірцях, а письменники мають забути про Старий світ і зображувати американський досвід новими мистецькими засобами.

Найпотужнішим вважають заклик до творення національної літератури Ральфа Волдо Емерсона у «The American Scholar» (1837). Америка «*have listened too long to the courtly muses of Europe*», — вважає він. А кожному поколінню вкрай необхідно мати власну літературу, яка б відображала його світогляд і прагнення, вела в майбутнє. Називаючи Америку «*a roem in our eyes*», закликав письменників нарешті її побачити. Рідна країна вкрай потребувала Поета, який би зміг органічно синтезувати й описати складне поєднання краси природи, вільних людей, західний фронтір, індіанський фольклор, життя рабів. «*Our log-rolling, our stumps and their politics, our fisheries, our Negroes and Indians, our boats and our repudiations, the wrath of rogues and the pusillanimity of honest men, the northern trade, the southern planting, the western clearing, Oregon and Texas, are yet unsung*», — з сумом зазначає Емерсон. Невдовзі головними Поетами Америки стануть троє — гарвардський професор Генрі Водсворт Лонгфелло, простий робітник Волт Вітмен та відлюдниця Емілі Дікінсон.

2.2. ТРАНСЦЕНДЕНТАЛІЗМ / TRANSCENDENTALISM

Трансценденталізм часто називають відгалуженням американського романтизму, поява якого спричинена «кризою віри» та є реакцією на жорсткі біблійні настанови і раціоналізм XVIII століття. Новий напрям базувався на фундаментальній вірі в єдність Бога і всесвіту. Трансценденталісти вірили, що душа кожної людини є ідентичною світові, у кожному був власний мікрокосм. Із цих переконань виростала їхня доктрина «довіри до себе» (*self-reliance*) та індивідуалізм.

Основними представниками трансценденталізму в Америці є Ральф Волдо Емерсон, Генрі Девід Торо та Маргарет Фуллер. Трансценденталісти вважали людину невід'ємною частиною природи, прагнули до трансцендентного, до виходу за межі тілесного, людських

відчуттів та досвіду. За їхніми уявленнями, індивідуум є «the spiritual and moral center of the universe». Мистецтво для них було естетичним виміром природи, тобто воно мало бути природним. Вони прагнули єднання з природою, тому осередком нового філософського напрямку стало невеличке поселення Конкорд у 32 кілометрах від Бостона, штат Массачусетс, оточене густими лісами. Першим у 1834 році там оселився Ральф Волдо Емерсон. Це місце вподобали також такі відомі літератори, як Генрі Девід Торо, Натаніель Готорн, Маргаретт Фуллер, Вільям Еллері Ченнінг та інші. Саме там у 1836 році було засновано Трансцендентальний клуб (The Transcendental Club). Популяризацію своїх ідей вони розпочали на шпальтах щоквартальника «The Dial», головною редакторкою спершу була Маргарет Фуллер, а згодом Емерсон. Частина послідовників трансценденталізму була аболіціоністами, деякі засновували експериментальні утопічні поселення посеред дикої природи.

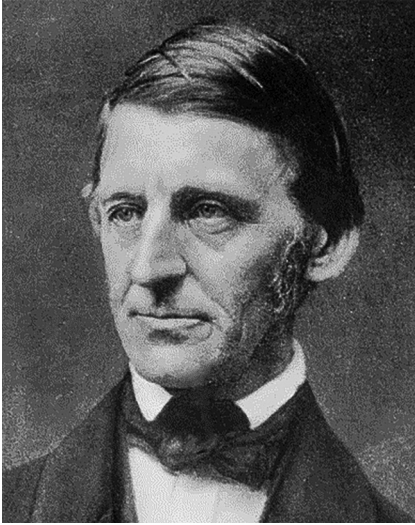
На відміну від європейських романтиків, трансценденталісти ніколи не виступали з маніфестами, поважаючи індивідуальні відмінності між людьми. До багатьох із них та персонажів їхніх творів можна було застосувати визначення радикального індивідуалізму. До прикладу — це капітан Ахаб із «Мобі Діка» Г. Мелвілла.

Типовому представнику трансценденталізму були притаманні такі ознаки:

- покладання на власну інтуїцію, а не на чийсь авторитет;
- екзальтована індивідуальність;
- неприйнятність наслідування й повторення;
- розрив із минулим;
- віра в необхідність духовного відродження кожного індивідууму та соціуму загалом;
- наголошення на важливості культури, простого життя і глибокого мислення;
- оптимізм;
- схильність до відлюдництва й усамітнення.

Останні дві характеристики були притаманні далеко не всім представникам.

Постать філософа **Ральфа Волдо Емерсона** (Ralph Waldo Emerson) (1803–1882) є стрижневою для руху трансценденталістів, оскільки він вважається батьком трансценденталізму. Цю філософію характеризують як дуже суперечливу, але вона була задумана

Ральф Волдо Емерсон

саме такою. Емерсон свідомо уникав обґрунтування стрункої логічної інтелектуальної системи, оскільки її раціоналізм заперечив би романтичну віру в інтуїцію та гнучкість. В есе «Self-Reliance» Емерсон іронічно зазначає, що «(a) foolish consistency is the hobgoblin of little minds».

У першій та найвідомішій праці «Nature» (1836) Емерсон формулює більшість своїх основних ідей — потребу в новій національній візії, використання особистого досвіду, поняття космічної Над Душі (Over-Soul), доктрину компенсації. Есе починається такими словами:

«Our age is retrospective. It builds the sepulchres of the fathers. It writes biographies, histories, criticism. The foregoing generations beheld God and nature face to face; we, through their eyes. Why should not we also enjoy an original relation to the universe? Why should not we have a poetry of insight and not of tradition, and a religion by revelation to us, and not the history of theirs. Embosomed for a season in nature, whose floods of life stream around and through us, and invite us by the powers they supply, to action proportioned to nature, why should we grope among the dry bones of the past...? The sun shines today also. There is more wool and flax in the fields. There are new lands, new men, new thoughts. Let us demand our own works and laws and worship».

Емерсон захоплювався стилем есе французького мислителя XVI століття Монтеня, у яких у дотепній манері викладено філософські бачення автора. Також джерелом для роздумів були східні релігії — індуїзм, конфуціанство та ісламський суфізм.

За спостереженням британського літературознавця Метью Арнольда, прозо-поезія Емерсона вплинула на поетичний стиль Волта Вітмена, Емілі Дікінсон, Воллеса Стівенса і Роберта Фроста, а філософія трансценденталізму заклала підмурки для філософських концепцій Джона Дьюї, Джорджа Сантаяни, Фрідріха Ніцше і Вільяма Джеймса.

Незважаючи на численні трагедії в житті — рання смерть батька, трьох братів, дружини і сина — Емерсону вдалося зберегти позитивний світогляд. Довкола нього завжди було багато цікавих особистостей — митців, мислителів та теологів, а його помешкання в Конкорді перетворилося на осередок інтелектуальної діяльності — Трансцендентальний клуб.

Емерсон був чудовим оратором та блискучим лектором. Опублікував низку праць, у яких висвітлено світоглядні принципи трансценденталізму — «Nature» (1836), «Essays I» (1841), «Essays II» (1844), «Representative Men» (1850), «English Traits» (1856), «Conduct of Life» (1860) та «Society and Solitude» (1870).

Ральф Волдо Емерсон активно виступав проти рабства, писав потужні панегірики аболіціоністам Джону Брауну (John Brown) та Аврааму Лінкольну (Abraham Lincoln). Можна з упевненістю сказати, що жоден американський мислитель XIX століття не мав такого помітного впливу на соціум, політику та культуру, як він.

Як і Емерсон, **Генрі Девід Торо** (Henry David Thoreau) (1817–1862) народився в незаможній родині вихідців із Франції та Шотландії. Конкорд (штат Массачусетс), рідне місто філософа і письменника, згодом стане осередком трансценденталістів.

Щоб не залежати ні від кого, він звів свої життєві потреби до аскетичного мінімуму. На власному прикладі засвідчував поєднання філософії трансценденталізму з прагматичним, соціально відповідальним способом життя. З Емерсоном, старшим за нього

на 14 років, він познайомився ще 20-річним юнаком. Менторство Емерсона та їхня дружба тривала до кінця життя Генрі Торо.

У 1842 році помирає брат Джон, що стає поштовхом для Генрі Торо усамітнитися та пережити втрату біля ставу Волден поблизу Конкорда. На ділянці лісу, що належала Емерсону, Торо побудував невеличку

Генрі Девід Торо

хатинку. Там він написав історію-спогад «A Week on the Concord and Merrimack Rivers» про спільну з братом подорож. Одночасно вів щоденник, у якому фіксував свої філософські роздуми про важливість простого життя та близькості з природою. Відомою та резонансною стала праця «Civil Disobedience» (1849), яка підживлювала своїм духом протести щодо неетичних практик влади. У ній обґрунтовано поняття пасивного супротиву, на основі моральної необхідності чесної особистості не підкорюватися нечесним законам. Визначальним для Торо стане 1854 рік — саме тоді він опублікував працю «Walden, or a Life in the Woods», яка засвідчила його внесок у розвиток трансценденталізму. У ній описано досвід усамітненого життя філософа протягом 2 років 2 місяців і 2 днів (з 1845 по 1848 рік), де поряд із практичними описами витрат на будівництво і продукти харчування подано самопізнання фронтирів внутрішнього світу автора, його медитативні практики, запозичені з буддизму. Живучи серед дикої природи, він не лише хотів випробувати теорію трансценденталізму на практиці, але й відтворити життя перших поселенців.

«I went to the woods because I wished to live deliberately, to front only the essential facts of life, and see if I could not learn what it had to teach, and not, when I came to die, discover that I had not lived. I did not wish to live what was no life, living is so dear; nor did I wish to practice resignation, unless it was quite necessary. I wanted to live deep and suck out all the marrow of life, to live so sturdily and Spartan-like as to put to rout all that was not life...» («Walden»).

Генрі Девід Торо активно виступав проти рабства та в 1859 році став на захист аболіціоніста Джона Брауна, опинившись у центрі буремного політичного життя країни. Життя філософа обірвалося від туберкульозу в 1864 році. Багато його праць було опубліковано посмертно, аж у ХХ столітті. Та навіть на початку ХХІ століття вони не втратили актуальності, особливо в розрізі екокритики, пропагуванні незалежності і відповідальності індивідуума за власні вчинки, політичної теорії громадянської непокори і мирних протестів.

Трансценденталісти також акцентували міф про людину, що сама себе створила, проте спрямували вектор розвитку на внутрішній світ людини. На протигагу традиційній версії міфу, уособленням якої був Бенджамін Франклін, зосередженій на матеріальному успіху та вивищенні в соціумі, Емерсон і Торо переймалися нематеріальними духовними перспективами самовдосконалення.

2.3. «ТЕМНИЙ» РОМАНТИЗМ / DARK ROMANTICISM

Американському романтизму, як і європейському, притаманні готичні мотиви, прагнення висвітлювати темний бік буття. Атмосфера жаху передається через опис містичних і трагічних подій, божевільних та напівбожевільних персонажів, страху смерті, дивної та підозрілої поведінки, похмурого та моторошного місця дії — покинутих занедбаних будинків із затемненими коридорами, жахливими звуками й прихованими кімнатами.

В американській літературі такий піджанр романтизму отримав назву «темний» романтизм (Dark Romanticism). Представниками вважають Едгара Аллана По, Натаніеля Готорна і Германа Мелвілла.

Натаніель Готорн (Nathaniel Hawthorne) (1804–1864) народився у Салемі, штат Массачусетс, у видатній пуританській родині. Коли хлопчику було лише чотири роки, його батько, морський капітан, помер. Разом із матір'ю вони вимушено переїжджають до Мейна та ведуть ізольований і скромний спосіб життя. Фінансові труднощі не дозволили займатися письменництвом: він змушений піти працювати на Бостонську митницю до друга по коледжу Франкліна Пірса. Згодом Готорн напише його біографію для президентської кампанії. Також він товаришував із трансценденталістами, а в 1841 році нетривалий період жив в утопічному поселенні Брук Фарм. У наступному році одружився із Софією Пібоді, чия сестра Елізабет, будучи видавцем і центральною постаттю інтелектуального життя Бостона, посприяла його письменницькій кар'єрі. Досить популярним був твір «Mosses from an Old Manse» (1846), написаний ще за часів тісного спілкування з трансценденталістами, а блискучі романи «The Scarlet Letter» (1850) та «The House of the Seven Gables» (1851) зробили його знаменитим. Щоправда критики теж було чи-

Натаніель Готорн

мало. Опублікований у 1852 році сатиричний твір про спільноту з Брук Фарм «The Blithedale Romance» став кінцем дружби із трансценденталістами.

Письменник отримав консульську посаду за протекцією друга Франкліна Пірса. Відпливши до Англії, він вже ніколи не бачив Америки. Після 7 років роботи, раптово помер під час спільної з Пірсом подорожі в гори у 1864 році.

Натаніель Готорн не поділяв оптимізму в трансценденталізмі Емерсона. У «темному» романі «The House of the Seven Gables» (1851) письменник показує вплив минулого на сучасне: як історія, до якої був дотичний його прапрадід суддя Джон Готорн, один із суддів на сумнозвісному процесі над салемськими відьмами, отримала продовження в наступних поколіннях. Першого власника будинка, спорудженого 200 років тому, прокляв чаклун за те, що через нього був засуджений до страти. Тож проклятий будинок впродовж віків руйнував життя нащадків полковника Пінчона.

Натаніель Готорн жив із відчуттям родової вини через діяльність свого прашура, а темне минуле ранніх пуритан захопило його увагу. У романі «The Scarlet Letter» (1850) Готорн зосередився на вивченні природи почуття провини, зображаючи її з двох кутів зору: як лицемірне бажання засуджувати інших, приховуючи власні провини, та як ефект катарсису від її усвідомлення. На початку роману зображено Естер Прін (Hester Prynne) з немовлям на руках і великою багряною літерою «А» (від *adulteress* — перелюбниця) на грудях та натовп людей, що засуджує її за подружню зраду. Проте автор дає зрозуміти, що на протигагу очевидному гріху головної героїні, люди в натовпі мають власні приховані гріхи. Тож лицемірство притаманне суспільству, а приховані гріхи є значно тяжчими, ніж провини Естер.

Її таємний коханець — проповідник Артур Дімсдейл приховує свій гріх, але живе з постійним нестерпним почуттям провини, що руйнує його духовно і фізично. Чоловік Естер Прін під ім'ям Роджера Чіллінгворта намагається з'ясувати особу батька позашлюбної дитини. Побачивши на грудях Артура стигмат у вигляді літери «А», він все зрозумів і почав повільно доводити його до смерті. Втративши об'єкт ненависті, протягом року Чіллінгворт помирає від розчарування. На відміну від чоловіків, Естер приймає свій гріх і продовжує жити серед тих, хто зневажав її та глузував над донькою Перл.

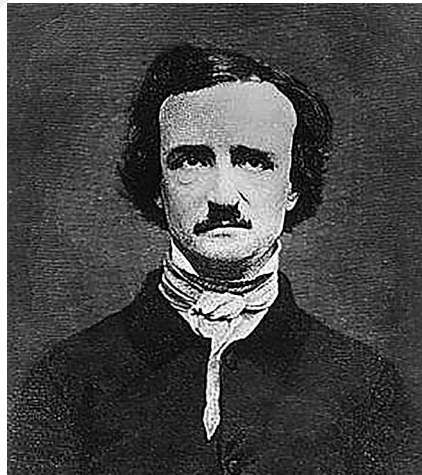
Готорн засуджує суспільство, яке перекладає провини батьків на невинних дітей. Ім'я Перл (перлина) показує, що «зло» може стати щастям і добром.

Риси американського романтизму в романі проявляються через глибокий інтерес автора до взаємин Бога і людини. У традиціях трансценденталізму, автор в образах природи передає символічні знаки від Бога. Наприклад, метеор, літера «А» із зірок в небі, трояндовий кущ біля дверей в'язниці, ліс, у якому Естер і Дімсдейл почуваються вільними. Бог у романі відрізняється від концепції Бога в пуритан. Він радше постає духом в усьому природному довокола, окрім суспільства.

Натаніель Готорн був єдиним із романтиків, яким захоплювалися автори після Громадянської війни в США. Як зазначає Річард Г. Бродхед, досліджуючи літературу доби реалізму, Готорн був єдиним американським автором, котрий «never to have been underestimated». Наприклад, Герман Мелвілл, який захоплювався творчістю Готорна, порівнює його із Шекспіром: «*Now I do not say that Nathaniel of Salem is greater than William of Avon, or as great. But the difference between the two men is by no means immeasurable.*».

Едгара Аллана По (Edgar Allan Poe) (1809–1849) вважають першим американським автором, який майстерно писав твори жахів у готичному стилі. Більшість його оповідань і поезій пов'язані з почуттям втрати і сорому, руйнації та помсти, хвороби і смерті. На протигагу трансценденталістам, які вірили, що людям притаманна доброта, Едгар По вбачав у людській натурі темні імпульси і тяжіння до зла. Улюбленою темою творів є темні сторони людської психіки.

Біографію письменника можна викласти дуже стисло. Ставши сиротою у дитинстві (батько покинув сім'ю, мати померла), Едгар По зростав у Річмонді, штат Вірджинія, під опікою свого хрещеного батька Джона

Едгар Аллан По

Аллана, заможного бізнесмена. Юнаком був відрахований із двох університетів через непристойну поведінку і пияцтво. У 1835 році став редактором журналу «Southern Literary Messenger». Пік потому одружився на 13-річній кузині Вірджинії Клемм. Протягом десяти років був редактором чотирьох журналів, паралельно займаючись письменництвом. Коли у 1847 році дружина Вірджинія помирає, він намагається здійснити самогубство. Сам пішов з життя за дивних обставин у Балтиморі в 1849 році.

Репутація По як талановитого письменника встановилася вже після його смерті, а інтерес читачів і літературознавців до його праць триває донині.

Творча спадщина Едгара Аллана По складається з прози (переважно короткої), поезії та літературно-критичних праць. Розпочав літературну діяльність як поет: видав три збірки віршів «Tamerlane and Other Poems» (1827), «Al Aaraaf» (1829) та «Poems by Edgar A. Poe» (1831). Загалом, його рання лірика написана в традиціях романтизму, але вирізняється з-поміж інших популярних поезій того часу (наприклад, Лонгфелло та Брайант) своєю оригінальністю. У пізніших критичних працях автор артикулює бачення справжньої поетичної творчості, з презирством висловлюється про дидактичну поезію, що виражала загальноприйняті умовності щодо віршування.

Найулюбленішою в поетичній творчості Едгара По є тема смерті: поезії «The Raven» та «Annabel Lee» описують тугу за померлою коханою, а у вірші «The City in the Sea», написаному під впливом «Kubla Khan» С. Колріджа, зображено місто, яким править Смерть.

Із середини 1830-х письменник починає стверджуватись як майстер короткої прози. Він обожнював творчість Натаніеля Готорна і всіх, хто відходив від європейських літературних традицій. Надавав перевагу не реальному світові, а внутрішньому, любив занурюватися в метафізичні фантазії. Зараз вважають, що найдовший прозовий твір Едгара По — роман «The Narrative of Arthur Gordon Pym» (1838), який характеризується символічністю, глибоким дослідженням суті так званої «білизни» (whiteness) європейців та екстремальних станів свідомості, стане прекурсором пізніших романів Германа Мелвілла, особливо «Мобі Діка».

Саме завдяки Едгару По набула розвитку і здобула шалену популярність детективна проза. Його вважають засновником цього жанру літератури: хоча детективні елементи з'являються і в більш

ранніх у часі творах, Едгар По створює образ харизматичного детектива Дюпена в оповіданні «The Murders in the Rue Morgue» (1841) та вводить мотив суперництва між поліцією і приватною особою, яка має хист у розслідуванні таємниць. Усього у творчому доробку автора є три детективні історії з головним персонажем Огюстеном Дюпеном. Іншими двома стали «The Mystery of Marie Roget» (1842) та «The Purloined Letter» (1844).

Дивовижно, але Едгар По є також засновником жанру наукової фантастики. Наприклад, в оповіданні «The Unparalleled Adventure of Hans Pfaall» (1835) автор описує подорож на Місяць.

Американська готична література була рухом проти трансценденталізму та мала на меті викликати в читачів відчуття страху, смутку та нервового напруження. Улюбленими темами готики стає опис потойбічного життя, таємничих історій, загадкових смертей та жахливих створінь. За майстерне зображення темного боку людської сутності оповідання «The Tell-Tale Heart» (1843) Едгара По, написане від особи вбивці, ставлять в один ряд із романами європейських письменників Мері Шеллі «Frankenstein» (1818) і Брема Стокера «Dracula» (1897).

Використання оповіді від першої особи дозволяє авторові показати потаємні думки та психіку персонажа в оповіданнях «The Black Cat» і «The Cask of Amontillado», а за допомогою яскравої символіки та алегорій наповнює надзвичайною загадковістю оповідання «The Fall of the House of Usher», «The Masque of the Red Death» і «Ligeia».

Тож умовно короткі оповідання Едгара По можна поділити на такі групи — «оповіді про відчуття» (tales of sensation), тобто психологічні трилери, та «оповіді про логіку» (tales of ratiocination), тобто детективні історії.

Герман Мелвілл (Herman Melville) (1819–1891), відомий романіст, автор коротких оповідань і поет народився у Нью-Йорку і походив із заможної бостонської родини. Через невдалий бізнес і банкрутство батька, сім'я опинилась у скрутних обставинах. З раннього віку Герман був змушений працювати клерком та робітником на фермі. Отримавши сертифікат геодезиста, не зміг працевлаштуватись за фахом. Змушений був найнятися юнгою на торговельне судно, що пливло до Англії. Досвід, здобутий під час морських подорожей, став потужним джерелом для творчості. Дія перших двох романів «Турее» (1846) та «Омоо» (1847) відбувається в південних

Герман Мелвілл

морях. «*Meditation and water are wedded forever*», — такі слова напише згодом автор. Цікаво, що тільки ці твори були популярними й фінансово успішними, на відміну від третього роману «Mardi» (1849) та інших, написаних пізніше; роман «Moby Dick» (1851) з посвятою Натаніелю Готорну теж не мав успіху ні серед критиків, ні у читачів, а роман «Pierre» (1852) взагалі став провальним.

У 1850 році Мелвілл купив ферму біля Пітсфілда, штат Массачусетс, та потоваришував із Натаніелем Готорном, ко-

трий мешкав за 6 миль від нього. У тому ж році Мелвілл пише есе «Hawthorne and His Mosses» про американський літературний націоналізм і присвячує його Готорну. Обидва автори мали багато спільного: народилися у старовинних заможних родинах, рано втратили батьків та жили в бідності, а також поділяли пуританське бачення людства як такого, котрому притаманне зло, писали романи про темні сторони людської натури.

Через великі фінансові труднощі, в 1866 році Мелвілл був змушений продати свою ферму і перестав писати романи. Намагався знайти розраду в поетичній творчості і знову зазнав невдачі. Видана того ж року книга «Battle-Pieces and Aspects of the War» (1866) — поєднання двох поетичних збірок про Громадянську війну, теж виявилася комерційно провальною та отримала стримані відгуки критики.

Помер Герман Мелвілл у бідності, забутий усіма. Останній твір автора — новела «Billy Budd» — була опублікована посмертно його правнучкою у 1924 році, вразила читачів потужністю опису добра і зла, стала рушієм відновлення інтересу до творчості письменника і переоцінки його внеску в розвиток американської літератури.

Вже в середині ХХ століття Германа Мелвілла позиціонували як одного з найвизначніших американських письменників ХІХ століття.

Із-поміж усіх творів найкращим зараз вважається роман «Moby-Dick; or, The Whale» та називається шедевром американської літератури. Конфлікт між людством і природою є улюбленим у Мелвілла. У цьому романі він оприявлений у поєднанні реалістичного зображення полювання на китів та символічного вивчення долі людини і природи у всесвіті. Тож роман є філософським осмисленням сенсу буття. Але Мелвілл категорично не згодний із оптимістичною ідеєю трансценденталіста Емерсона, яка передбачає можливість розуміння природи людиною чи віднайдення в ній «істин». Не можна зрозуміти і осягнути таке незбагненне творіння як Мобі-Дік. Навіть розлогі описи цього створіння не можуть його пояснити. Ніщо не може бути цілісним і завершеним. В одному з розділів автор презентує рефлексію щодо письменництва і приходиться до висновку, що величне не може бути завершеним: «*This whole book is but a draught — nay, but the draught of a draught*». Якщо завершених творів не існує, то і вичерпних відповідей чи пояснень теж неможливо отримати.

Оповідачем у романі є юнак Ізмаїл, єдиний уцілілий член китобійного судна Пекод (Pequod), капітаном якого був одержимий манією помститися велетенському білому киту на ймення Мобі-Дік за відтяту ногу. Мелвілл використав старозавітні імена для наповнення образів додатковими нашаруванням значень: Ізмаїлом звали позашлюбного сина біблійного Аврама від служниці дружини Хагар, котрих він прогнав з дому; капітана корабля названо ім'ям старозавітного короля Ахаба, який був одержимий прагненням здобути абсолютне знання; судно, яке врятувало Ізмаїла носило ім'я Рахіль, дружини Якова. Мобі-Дік нагадує біблійного Левіафана. Назва судна є назвою винищеного в Новій Англії індіанського племені пекод.

Для символічного зображення людства в океані життя, Мелвілл створює мультинаціональну команду. Чорношкірий товариш Ізмаїла гарпунер Квікег був сином полінезійського вождя, Тештего — індіанцем, юнга Піп — афроамериканцем, Даггу — африканцем, Федалла — азіатом, були в команді іспанці та англійці. У цьому поєднанні оприявлюється те, що становить основу засадничого американського міфу про «тигель» (melting pot) — поєднання різних за національністю, расою, вірою тощо людей в одне гомогенне демократичне американське суспільство. Тоді як капітан Ахав втілює трагічну версію прославленого індивідуалізму, який насмілився постати проти потужних непереможних сил.

Суперечливому Ахабу, «ungodly, god-like man», вдалося об'єднати таких різних за темпераментом та життєвим досвідом людей ідеєю вполювати свого кривдника. Зустрічаючи на шляху інші кораблі, що уособлювали іншу систему цінностей, капітан ігнорував усіх, крім тих, хто теж відчував лють до Мобі-Діка. Ізмаїл опинився на кораблі через те, що був ізгоем та шукав сенс існування.

У романі багато символів та біблійних алюзій. Центральним і наскрізним у творі є образ білого кита, який одночасно є втіленням жорстокості природи і старозавітним Богом, караючим людей за гординю та злодіяння.

Саме полювання на кита можна розглядати як метафоричний пошук знань. Навіть детальна каталогізація відомостей про китів і китобійний промисел у романі містить символічну конотацію. Наприклад, автор порівнює види китів із представниками філософських шкіл, де спермацетовий кит — платонік.

Іронічного забарвлення набуває образ труни, приготованої для Квікега і переробленої в корабельний буй, завдяки чому Ізмаїлу вдасться врятуватися, що є не типовим для романів «темного» романтизму, де головні герої помирають наприкінці твору. Наприклад, Артур Дімсдейл у Готорна.

Трагічність стає домінантою романів «темного» романтизму, в якому головними персонажами є самотні замкнені у собі індивідуальності, котрі протидіють темній невідомій долі.

Скажімо, в Англії популярними ставали романи, де персонажі підіймалися в соціальній ієрархії через вигідний шлюб чи неочікуване віднайдення прихованого аристократичного походження, бо кожен читач середнього класу міг із приємністю ототожнити себе з героєм. Інакша ситуація склалася в демократичному суспільстві США: головними персонажами зазвичай ставали «одинаки», котрі опинялися в незвичайних ситуаціях та протистояли викликам, які кидало їм життя. У пошуках індивідуальності американські письменники прагнули до постійного оновлення змісту й форми, дедалі відходячи від канонів і традиційних художніх кліше.

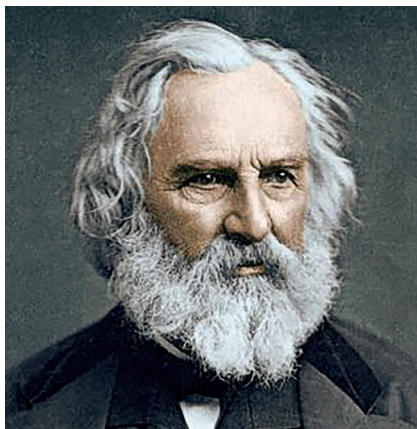
Генрі Водсворт Лонгфелло (Henry Wadsworth Longfellow) (1807–1882), професор із сучасних мов у Коледжі Боудойн (1829–1835) і Гарварді (1836–1854), ще за життя став найпопулярнішим поетом свого часу, беззаперечним улюбленцем американців. Здобув всесвітню славу завдяки поемам «Evangeline» (1847), «The

Song of Hiawatha» (1855), «The Courtship of Miles Standish» (1858) і «Tales of a Wayside Inn» (1863), у яких було репрезентовано оригінальні американські міфи та історичні постаті. Через два роки після смерті ім'я Лонгфелло було увічнено в Куточку поетів у Вестмінстерському Абатстві. Він став першим із-поміж американських поетів, удостоєних такої честі.

Родина Лонгфелло належала до когорти так званих «Бостонських брамінів» (Boston Brahmins), еліти американського суспільства протягом століть, які

були нащадками перших пуритан. Якщо окреслити збірний портрет, він виглядатиме так: зазвичай вони були пасторами чи, починаючи з XIX століття, гарвардськими професорами; мали солідні статки; багато подорожували чи були послами в Британії, Франції, Німеччині; деякі отримали почесні звання від європейських університетів; орієнтувалися в культурному плані на Європу; виголошували публічні промови та друкували літературні твори на шпальтах таких впливових бостонських видань як «*North American Review*» і «*Atlantic Monthly*»; уникали соціальних контактів із Торо і Вітменом; були поборниками аристократичності й вишуканості, мали консервативні погляди. У 1911 році філософ Джордж Сантяна введе в широкий обіг поняття «genteel tradition» для позначення цієї групи інтелектуалів Нової Англії (поетів, викладачів, редакторів, видавців і критиків), які контролювали моральні й літературні стандарти. Вважається, що саме через їхній завуальований вплив, американська література довгий час не могла відірватися від європейських традицій.

«Пісня про Гаявату» стала результатом прагнення Лонгфелло синтезувати існуючі легенди індіанців та створити американську епічну поему за взірцями давньогерманського («Едда») та фінського («Калевала») епосів. Пролог поеми починається такими рядками:

Генрі Водсворт Лонгфелло

*Listen to these wild traditions,
To this Song of Hiawatha!
Ye who love a nation's legends,
Love the ballads of a people.*

До речі, англосаксонська епічна поема «Беовульф» теж починається словом «hwæt», що перекладається як «Послухай!».

Лонгфелло поділяв переконання Джеймса Фенімора Купера стосовно того, що ідентичність американців частково сформована на основі запозичень із культури корінного населення.

Вже у ХХ столітті поет насамперед цінувався за збереження легенд і міфів корінного населення Америки, простоту і милозвучність звучання поезій, детальний опис звичаїв і традицій американського народу.

Незважаючи на традиційну метрику його поезій, він досі вважається визначним американським поетом.

⇒ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Які засадничі принципи трансценденталізму? Який вплив мав трансценденталізм на розвиток американської літератури?
2. Який внесок Ральфа Волдо Емерсона і Генрі Девіда Торо в розвиток трансценденталізму?
3. Назвіть основні характеристики «темного» романтизму. Хто з письменників вважається його основними представниками?
4. Яке значення відіграла природа у творчості американських романтиків? Наведіть приклади.
5. Хто вважається засновником детективного жанру?
6. Кого називають «Бостонськими брамінами»?
7. У чому полягав задум Генрі Водсворта Лонгфелло при творенні «Пісні про Гайавату»?

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ II «AMERICAN LITERATURE:
THE ROMANTIC PERIOD»

Практичне заняття 5
The Age of Transcendentalism.
Ralph Waldo Emerson (1803–1882)
and Henry David Thoreau (1817–1862)

Мета: розкрити закономірності розвитку романтизму в США, з'ясувати вплив філософії трансценденталізму (Р. В. Емерсон, Г. Д. Торо) на художню творчість.

Методичні рекомендації: важливо усвідомити специфіку такого напрямку філософії як трансценденталізм, його основні постулати та вплив на суспільство; ознайомитись із діяльністю клубу трансценденталістів; з'ясувати значення природи та поняття «довіри до себе» в їхньому вченні. Цікаво, що джерелом натхнення, окрім німецьких філософів Канта і Гегеля, стала творчість «лейкіста» С. Т. Колріджа. Проте важливо провести аналогії і визначити відмінності між романтизмом та трансценденталізмом у США.

ПЛАН

1. American transcendentalism as an important movement in philosophy and literature. The Transcendental Club.
2. Transcendentalism and Romanticism in the USA: comparative aspect.
3. The notion of self-reliance in Transcendentalism.
4. Ralph Waldo Emerson's short biography and main works. *The Nature*.
5. Influence of Samuel Taylor Coleridge on Ralph Waldo Emerson and on American transcendentalism.
6. Henry David Thoreau's short biography and main works. *Walden, or Life in the Woods. Slavery in Massachusetts*.

Завдання

1) Explain the main idea of the passage from Ralph Waldo Emerson's *The Nature*: «*Our age is retrospective. It builds the sepulchers of the fathers. It writes biographies, histories, and criticism. The foregoing generations beheld God and nature face to face, through their eyes. Why should we not also enjoy an original relation to the universe?*»

2) Translate the following passage from *Self-reliance* by Ralph Waldo Emerson:

«*Our houses are built with foreign taste; our shelves are garnished with foreign ornaments; our opinions, our tastes, our faculties, lean, and follow the Past and the Distant. The soul created the arts wherever they have flourished. It was in his own mind that the artist sought his model. It was an application of his own thought to the thing to be done and the conditions to be observed. And why need we copy the Doric or the Gothic model? Beauty, convenience, grandeur of thought, and quaint expression are as near to us as to any, and if the American artist will study with hope and love the precise thing to be done by him, considering the climate, the soil, the length of the day, the wants of the people, the habit and form of the government, he will create a house in which all these will find themselves fitted, and taste and sentiment will be satisfied also. Insist on yourself; never imitate.*».

3) Find 5 quotations from *Walden, or Life in the Woods* by H.D. Thoreau, which represent the main ideas of transcendentalism, and translate them into Ukrainian. Justify your choice.

Практичні заняття 6–7 American Gothic Literature.

Nathaniel Hawthorne (1804–1864). *The Scarlet Letter*

Мета: дослідити специфіку творчості Натаніеля Готорна та його внесок у розвиток американської готичної літератури.

Методичні рекомендації: оскільки події роману «Багряна літера» Натаніеля Готорна сягають часів перших європейських поселенців — пуритан, важливо ознайомитися із їхнім способом жит-

тя, релігійними переконаннями та світоглядом. Цікаво, що автор народився у родині, предками якої є перші пуритани Америки, які заснували місто Салем, в якому відбувся сумновідомий в історії США процес над відьмами. Роман «Багряна літера» є глибоко психологічним, містить низку ключових символів (багряна літера «А», метеор, трояндовий кущ, перлина), порушує такі теми, як гріх, спокута, природа зла, відчуження тощо. Завдяки особливостям творчості Н. Готорна зараховують до представників «темного романтизму».

ПЛАН

1. Puritans and their influence on American life and literature.
2. Gothic Literature on American ground.
3. Nathaniel Hawthorne's life and writings.
4. Symbols in Hawthorne's novel *The Scarlet Letter* (scarlet letter, meteor, pearl, rosebush etc.).
5. Character development throughout the novel: Hester, Dimmesdale, Pearl, and Chillingworth.
6. Main themes and concepts in the novel: Sin, Knowledge, The Nature of Evil, Alienation.

Завдання

1) English writer and critic Anthony Trollope wrote about Hawthorne's *The Scarlet Letter* that it «*is so terrible in its pictures of diseased human nature as to produce most questionable delight. The reader's interest never flags for a moment. There is nothing of episode or digression. The author is always telling his one story with a concentration of energy which, as we can understand, must have made it impossible for him to deviate. The reader will certainly go on with it to the end very quickly, entranced, excited, shuddering, and at times almost wretched. His consolation will be that he too has been able to see into these black deeps of the human heart*». Do you agree with him? Why, or why not?

2) Who is the narrator and what is his role in the story that is told in *The Scarlet Letter*?

3) Why does Hawthorne use a frame narrative in the novel?

4) Complete the table:

Name	Appearance	Character traits	Actions
Hester Prynne			
Arthur Dimmesdale			
Roger Chillingworth			
Pearl			
Governor Bellingham			
Mistress Hibbins			

5) Analyze the actions and motivations of the characters: Dimmesdale's final sermon, Hester returning to the village, Pearl's transformation.

6) Define the concepts of sin and guilt in the novel *The Scarlet Letter*.

7) Find the definitions of the notions and terms: figurative language, text structure, frame narrative, open end.

Практичне заняття 8

The Romanticism of Edgar Allan Poe (1809–1849)

Мета: поглибити знання студентів про специфіку творчості видатного американського письменника Едгара Аллана По.

Методичні рекомендації: спершу варто систематизувати набуті знання про американський романтизм та визначити ключові жанри, теми та характерні ознаки. Потім встановити внесок Едгара Аллана По у розвиток літератури доби, наголосити на новаторстві його творчості (психологічні трилери та детективні історії).

ПЛАН

1. Romanticism in American literature: general survey of genres, characters, messages.
2. Short biography of Edgar Allan Poe.
3. E.A. Poe's heritage and influence; new genres developed by author.
4. Main features of E.A.Poe's short stories. The role of settings. Stories of terror.

5. Poe's poetry — sonnet «To Science», «The Raven», «Annabel Lee», «The City in the Sea». The ground rules for poetry in an essay «The Philosophy of Composition».

6. «Tales of sensation» (psychological thrillers) and «tales of ratiocination» (detective stories) by E.A. Poe.

7. «The Fall of the House of Usher» as a Romantic short story.

Завдання

1) Provide a summary of two short stories by E.A. Poe («The Fall of the House of Usher», «Ligeia», «The Black Cat», «The Murders in the Rue Morgue», «The Pit and the Pendulum»), and compare their stylistic features.

2) Translate the following passage from Poe's essay «The Philosophy of Composition»:

«The initial consideration was that of extent. If any literary work is too long to be read at one sitting, we must be content to dispense with the immensely important effect derivable from unity of impression — for, if two sittings be required, the affairs of the world interfere, and everything like totality is at once destroyed. But since, ceteris paribus, no poet can afford to dispense with anything that may advance his design, it but remains to be seen whether there is, in extent, any advantage to counterbalance the loss of unity which attends it. Here I say no, at once. What we term a long poem is, in fact, merely a succession of brief ones — that is to say, of brief poetical effects. It is needless to demonstrate that a poem is such only inasmuch as it intensely excites, by elevating the soul; and all intense excitements are, through a psychal necessity, brief. For this reason, at least, one-half of the Paradise Lost is essentially prose — a succession of poetical excitements interspersed, inevitably, with corresponding depressions — the whole being deprived, through the extremeness of its length, of the vastly important artistic element, totality, or unity of effect».

3) Find the definitions of the notions and terms: Romanticism, genre, short story, settings, poetry.

Практичні заняття 9–10 Dark Romanticism in *Moby Dick* by Herman Melville (1819–1891)

Мета: вивчити специфіку американського «темного» романтизму на прикладі творчості Германа Мелвілла.

Методичні рекомендації: варто звернути увагу на те, що попри заперечення представниками «темного» романтизму певних засадничих принципів трансценденталізму, між ними є багато спільного. Тому важливо визначити спільні й відмінні характеристики. «Мобі Дік» Германа Мелвілла був сприйнятий сучасниками дуже стримано, але згодом визнаний перлиною американської літератури. Хоча твір є великим за обсягом та важким для сприйняття, кожному філологу важливо його прочитати, щоб розуміти численні алюзії у творах наступних поколінь письменників на образи та ідеї «Мобі Діка».

ПЛАН

1. The characteristics of American Dark Romanticism.
2. Herman Melville's short biography and literary works.
3. *Moby Dick*: the plot, the characters, the style.
4. Symbolism in the novel.
5. The Whale as a symbol of unparalleled greatness, an undefinable figure and a part of Ahab.
6. The notion of "a fearless man" and captain Ahab.

Завдання

- 1) Answer the following question: What are the major themes of *Moby Dick*?
- 2) Determine two or more themes or central ideas of *Moby Dick* and analyze their development throughout of the text.
- 3) Interpret the novel's symbolic character of the white whale.
- 4) Find the definitions of the notions and terms: Dark Romanticism, the plot, the characters, the style, symbolism.
- 5) Read and comment the following passages from *Moby Dick*:
«Call me Ishmael. Some years ago—never mind how long precisely — having little or no money in my purse, and nothing particular to interest

me on shore, I thought I would sail about a little and see the watery part of the world. It is a way I have of driving off the spleen, and regulating the circulation. Whenever I find myself growing grim about the mouth; whenever it is a damp, drizzly November in my soul; whenever I find myself involuntarily pausing before coffin warehouses, and bringing up the rear of every funeral I meet; and especially whenever my hypos get such an upper hand of me, that it requires a strong moral principle to prevent me from deliberately stepping into the street, and methodically knocking people's hats off — then, I account it high time to get to sea as soon as I can. This is my substitute for pistol and ball. With a philosophical flourish Cato throws himself upon his sword; I quietly take to the ship. There is nothing surprising in this. If they but knew it, almost all men in their degree, some time or other, cherish very nearly the same feelings towards the ocean with me» (from Chapter I. Loomings);

«For several days after leaving Nantucket, nothing above hatches was seen of Captain Ahab. The mates regularly relieved each other at the watches, and for aught that could be seen to the contrary, they seemed to be the only commanders of the ship; only they sometimes issued from the cabin with orders so sudden and peremptory, that after all it was plain they but commanded vicariously. Yes, their supreme lord and dictator was there, though hitherto unseen by any eyes not permitted to penetrate into the now sacred retreat of the cabin.

<...> It was one of those less lowering, but still grey and gloomy enough mornings of the transition, when with a fair wind the ship was rushing through the water with a vindictive sort of leaping and melancholy rapidity, that as I mounted to the deck at the call of the forenoon watch, so soon as I levelled my glance towards the taffrail, foreboding shivers ran over me. Reality outran apprehension; Captain Ahab stood upon his quarter-deck.

There seemed no sign of common bodily illness about him, nor of the recovery from any. He looked like a man cut away from the stake, when the fire has overruningly wasted all the limbs without consuming them, or taking away one particle from their compacted aged robustness. His whole high, broad form, seemed made of solid bronze, and shaped in an unalterable mould, like Cellini's cast Perseus. Threading its way out from among his grey hairs, and continuing right down one side of his tawny scorched face and neck, till it disappeared in his clothing, you saw a slender rod-like mark, lividly whitish. It resembled that perpendicular seam sometimes made in

the straight, lofty trunk of a great tree, when the upper lightning tearingly darts down it, and without wrenching a single twig, peels and grooves out the bark from top to bottom, ere running off into the soil, leaving the tree still greenly alive, but branded. Whether that mark was born with him, or whether it was the scar left by some desperate wound, no one could certainly say. By some tacit consent, throughout the voyage little or no allusion was made to it, especially by the mates. But once Tashtego's senior, an old Gay-Head Indian among the crew, superstitiously asserted that not till he was full forty years old did Ahab become that way branded, and then it came upon him, not in the fury of any mortal fray, but in an elemental strife at sea. Yet, this wild hint seemed inferentially negatived, by what a grey Manxman insinuated, an old sepulchral man, who, having never before sailed out of Nantucket, had never ere this laid eye upon wild Ahab. Nevertheless, the old sea-traditions, the immemorial credulities, popularly invested this old Manxman with preternatural powers of discernment. So that no white sailor seriously contradicted him when he said that if ever Captain Ahab should be tranquilly laid out — which might hardly come to pass, so he muttered — then, whoever should do that last office for the dead, would find a birth-mark on him from crown to sole. So powerfully did the whole grim aspect of Ahab affect me, and the livid brand which streaked it, that for the first few moments I hardly noted that not a little of this overbearing grimness was owing to the barbaric white leg upon which he partly stood. It had previously come to me that this ivory leg had at sea been fashioned from the polished bone of the sperm whale's jaw» (from Chapter XXVIII. Ahab).

Практичне заняття 11

Poetry by Henry Wadsworth Longfellow (1807–1882)

Мета: розкрити специфіку творчості Генрі Водсворта Лонгфелло, визначити його внесок у розвиток американського романтизму.

Методичні рекомендації: Г. В. Лонгфелло задумав самотужки створити класичний американський епос («індіанську Едду») на основі легенд корінного населення Америки за взірцем існуючих у світі епосів. Поема мала приголомшливий успіх, зокрема і завдяки майстерному володінню словом його автора. Під час читання

«Пісні про Гайавату» виписуйте цитати, які характеризують Гайавату як ідеального героя. Варто порівняти образи індіанців та «білих» людей у поемі. Чи не вважаєте позицію автора шовіністською і дискримінаційною, беручи до уваги приналежність автора до «Бостонських брамінів», еліти американського суспільства?

ПЛАН

1. Henry Wadsworth Longfellow's short biography and main poetical works.
2. The Boston Brahmins (H.W. Longfellow, J.R. Lowell, O.W. Holmes).
3. A theme of man and the natural world in Henry Wadsworth Longfellow's poetry.
4. An Indian hero and the legends of Native American peoples in *The Song of Hiawatha*. The ideal blend of wisdom and courageous strength in *Hiawatha*.
5. Comparison of Native Americans and white people in *The Song of Hiawatha*.

Завдання

- 1) Answer the questions:
 - Do you sympathize with Longfellow's way of treating Native Americans as more authentic than white people in their connection to nature? Why or why not?
 - How does *Hiawatha* use the natural world to his advantage?
 - Do you agree that in *The Song of Hiawatha*, anyone who learns to listen can connect with nature?
- 2) Read and analyze the stanzas below from *The Song of Hiawatha*.

*Forth upon the Gitche Gumee,
On the shining Big-Sea-Water,
With his fishing-line of cedar,
Of the twisted bark of cedar,
Forth to catch the sturgeon Nahma,
Mishe-Nahma, King of Fishes,
In his birch canoe exulting
All alone went Hiawatha.*

*Through the clear, transparent water
He could see the fishes swimming
Far down in the depths below him;
See the yellow perch, the Sahwa,
Like a sunbeam in the water,
See the Shawgashee, the craw-fish,
Like a spider on the bottom,*

*On the white and sandy bottom.
At the stern sat Hiawatha,
With his fishing-line of cedar;
In his plumes the breeze of morning
Played as in the hemlock branches;
On the bows, with tail erected,
Sat the squirrel, Adjidaumo;
In his fur the breeze of morning
Played as in the prairie grasses.*

*On the white sand of the bottom
Lay the monster Mishe-Nahma,
Lay the sturgeon, King of Fishes;
Through his gills he breathed the water,
With his fins he fanned and winnowed,
With his tail he swept the sand-floor.*

*There he lay in all his armour;
On each side a shield to guard him,
Plates of bone upon his forehead,
Down his sides and back and shoulders
Plates of bone with spines projecting!
Painted was he with his war-paints,
Stripes of yellow, red, and azure,
Spots of brown and spots of sable;
And he lay there on the bottom,
Fanning with his fins of purple,
As above him Hiawatha
In his birch canoe came sailing,
With his fishing line of cedar.*

*«Take my bait,» cried Hiawatha,
Down into the depths beneath him,
«Take my bait, O Sturgeon, Nahma!
Come up from below the water,
Let us see which is the stronger!»
And he dropped his line of cedar
Through the clear, transparent water,
Waited vainly for an answer,
Long sat waiting for an answer,
And repeating loud and louder,
«Take my bait, O King of Fishes!»*

➤ РОЗДІЛ III ➤

АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ПЕРІОД РЕАЛІЗМУ (1860-ті – кінець XIX ст.)

AMERICAN LITERATURE: THE REALISTIC PERIOD (1860s – the end of 19th century)

3.1. РЕАЛІЗМ / REALISM

The genius of the United States is not best or most
in its executives or legislatures, nor in its ambassadors
or authors or colleges ... but always most in the common people.

Walt Whitman

Realism is nothing more and nothing less than
the truthful treatment of material.

William Dean Howells

На початку 60-х років XIX століття на зміну романтизму приходить нове літературно-мистецьке явище — реалізм. Основною причиною появи називають втрату ілюзій через Громадянську війну, яка засвідчила неможливість і недоречність романтизму, зосередженого на усьому екзотичному та ідеалістичному. З-поміж чинників, що сприяли становленню реалізму, варто назвати опублікування у 1859 році

The Cotton Pickers (1876)

Вінслоу Гомер

(американських художник, 1836–1910)

праці «Про походження видів» (*On the Origin of Species*) Чарльза Дарвіна. Потім помирають романтики старшого покоління — Генрі Девід Торо у 1862 році й Натаніель Готорн у 1864 році. Літературний ландшафт починає змінюватись завдяки появі нової генерації американських письменників, котрі ставили за мету правдиво і достовірно відобража-

ти у власній творчості доволішню дійсність, без алегоричності, сентиментальності чи чуттєвості попереднього покоління романтиків.

Найяскравішими і найталановитішими з нових письменників були зокрема Марк Твен (Mark Twain), Генрі Джеймс (Henry James) та Вільям Дін Говеллс (William Dean Howells). Останній із зазначених у праці «Criticism and Fiction» (1891) наголошував: «*Let fiction cease to lie about life; ... let it portray men and women as they are, actuated by the motives and the passions in the measure we all know; ... let it not put on fine literary airs; let it speak the dialect, the language, that most Americans know*».

Спільною ознакою письменників-реалістів було те, що вони мали досвід роботи журналістами в різних газетах, де лаконічність та інформативність цінується понад усе. Також дуже часто об'єктом висвітлення у творах реалістів ставало життя представників середнього класу. Якщо романтики орієнтувалися на філософські засади трансценденталізму, то реалісти ґрунтувалися на філософії прагматизму Вільяма Джеймса (William James), у якій стверджувалися свобода волі, цілеспрямована, свідомо поведінка та індивідуальна відповідальність.

Генрі Джеймс, молодший брат філософа — відомий англо-американський письменник, автор 20 романів, понад 100 оповідань і 12 п'єс — стверджував, що єдиною причиною, за якою має існувати роман — це відображення реального життя. Література реалізму мала бути не чим іншим, як формою художнього портретування.

Варто пам'ятати, що не існувало єдиної монолітної школи реалізму, натомість у період реалізму співіснувала низка літературних напрямів реалістичного спрямування, які часто суттєво відрізнялися між собою:

— регіоналізм чи література «місцевого колориту» (Regionalism or «local color» literature), яку представляли Марк Твен, Сара Орне Джюетт (Sarah Orne Jewett), Мері Вілкінс Фрімен (Mary Wilkins Freeman) і Кейт Шопен (Kate Chopin);

— психологічний реалізм (psychological Realism) — Генрі Джеймс;

— критичний реалізм (critical Realism) — Вільям Дін Говеллс;

— натуралізм (Naturalism) — Стівен Крейн, Аптон Сінклер, Джек Лондон.

Наприклад, представники регіоналізму цікавилися звичками та діалектами певної місцевості Сполучених Штатів та відображали

їх у власних творах, які часто набували форми жартівливої історії чи скетчу (нарису). Натомість психологічний реалізм Генрі Джеймса характеризувався естетизмом, образним стилем мовлення, частим використанням перифрази. Він експериментував із образами нараторів (оповідачів) чи «центрів свідомості», аби відтворити гру їхньої уяви. Саме тому літературознавці визначають його творчість як перехідну між реалізмом і модернізмом.

Улюбленими темами для письменників доби Реалізму, особливо для представників критичного реалізму, ставали гостро актуальні проблеми того часу — імміграція, патріархальність маленьких містечок, ганебне лицемірство, вдавані соціальні реформи, проституція, економічна несправедливість, інститут сім'ї, права жінок, расова дискримінація та ін.

Загалом усі письменники-реалісти тяжіли до уважного спостереження за деталями, притаманного науковим розвідкам, але саме в натуралізмі наука стала підґрунтям творчості. Спираючись на теорію природного відбору Чарльза Дарвіна, вони вибудовували сюжети, розкривали характер персонажів та показували мотиви вчинків. Натуралістів часто називали детерміністами (через їхню віру у всемогутність абстрактних сил), песимістами (оскільки вони були переконані у тому, що люди не здатні впливати на власні долі) чи соціальними дарвіністами, які екстраполювали біологічні теорії природного відбору Дарвіна на моделі соціального устрою. Тобто в суспільстві успішним буде лише той, хто вміє найкраще пристосуватися до умов і правил соціуму. Але персонажі творів натуралістів завжди зазнавали поразки в цій боротьбі й пристосованні, бо зовнішні абстрактні сили непідвладні людям, чия доля не є результатом їхнього особистого вибору.

Також відмінність між зазначеними вище різновидами реалізму полягала в генераційній площині. Розквіт творчості реалістів Джеймса і Говелза припадає на 1870 і 1880-ті роки, а становлення творчості натураліста Крейна відбулося в 90-х роках XIX століття.

У добу реалізму літератори надавали перевагу прозі. Звісно ж, писали й поезію, але вона була досить конвенційна, або ж творилася як пародія на певні сентиментальні романтичні традиції.

Проте творчість двох визначних американських поетів — Волта Вітмена і Емілі Дікінсон, хоч і припадає на другу половину XIX століття, не може вважатися суто реалістичною. Обоє вони постали

проти дидактизму та формальних конвенцій поезії середини століття, представників якої називали Fireside Poets (наприклад, Генрі Водсворт Лонгфелло та Джон Грінліф Віттєр).

Прагнучи засвідчити свою самотність, американська література доби реалізму безперечно зазнавала впливу європейської літератури (Г. Ібсен, Джорж Еліот, Г. Флобер, Е. Золя, Л. Толстой) та культури. Але це не було наслідуванням, скоріше адаптацією під американські реалії. Тому особливого інтересу в читачів здобували твори локального колориту, а критики вбачали в них потенціал для розвитку унікальності американської літератури та творення «великого американського роману».

Дати чітке визначення поняттю «Реалізм» досить важко, зважаючи на розмаїття творів, чий автори ідентифікували себе реалістами.

Американський реалізм — літературно-мистецький напрям, який набув розвитку в останній третині XIX століття і тривав до початку XX століття; прагнув показати справжнє життя з метою викриття вад суспільства.

Цікавим фактом є те, що романи кінця XIX століття спершу друкувалися на сторінках провідних журналів для середнього класу, як от «Atlantic», «Harper's», «Century» чи «Cosmopolitan», переважно в Бостоні та Нью-Йорку. Протягом двох десятиліть редактором трьох із них у різний час був Вільям Дін Говелз, який допоміг розкрити письменницький талант та ознайомити читачів із творчістю Марка Твена, Генрі Джеймса та багатьох інших письменників-реалістів. Ще однією особливістю стало те, що читацька аудиторія зазначених журналів на 75 відсотків складалась із жінок. Буцімто саме тому для успіху роман обов'язково повинен був містити любовну сюжетну лінію. Із винайденням лінотипної друкарської машини суттєво зросли накладі видань, що сприяло швидкій популяризації творчості письменників.

3.2. РЕГІОНАЛІЗМ ТА ЛІТЕРАТУРА «МІСЦЕВОГО КОЛОРИТУ» / REGIONALISM AND «LOCAL COLOR» LITERATURE

Ще в 1837 році Ральф Волдо Емерсон влучно зазначив, що, за його спостереженнями, *«(t)he literature of the poor, the feelings of the child, the philosophy of the street, the meaning of household life are the topics of the time»*. Саме на цьому матеріалі вибудовується автентична американська література — національна література молодії демократичної нації. Одним зі способів досягнути бажаної незалежності було звільнення від традиційних європейських літературних традицій та моделей, наголошуючи на місцевому колориті певного регіону США.

Поняття «місцевий колорит» є широковживаним у світовому літературознавстві для позначення репрезентації в художніх творах особливостей конкретного регіону (побуту, одягу, діалекту тощо) задля посилення інтересу читачів та надання автентичності оповіді.

У контексті американської літератури XIX століття терміном «література “місцевого колориту”» позначають переважно твори написані після Громадянської війни у США. В «Енциклопедії американської літератури» за ред. М. Босвелла та К. Роллісона подано таке визначення «місцевому колориту»: *«A subset of realism, local color designates a particular kind of writing that flourished from 1865 to 1895, in which the primary focus of interest lies in the particular characteristics of a region and people at a particular time. It tends to be far more realistic than romantic literature and to reject sentimentalism. The term is frequently used interchangeably with regionalism, as both movements are types of realism and both emphasize places and characters unique to a geographical area. However, regionalism is a more general term without the historical (and sometimes dismissive) connotations associated with local color»*.

Донедавна поняття регіоналізм (Regionalism) та література «місцевого колориту» («local color» literature) використовувалися як синонімічні. Щоправда останнім часом літературознавці схиляються до необхідності їхнього розмежування, оскільки регіоналізму більше притаманно зображення психологічної глибини ключових персонажів, а твори місцевого колориту характеризуються комічністю, бурлескністю та висвітленням расових проблем. Інколи також вживають термін «провінціалізм» (provincialism). Для того, щоб пересвідчитися, що певний твір належить до регіоналізму чи місцево-

го колориту, варто спробувати уявно перемістити його дію в іншу місцевість, де побутують інакші звичаї, діалекти, легенди, традиції, переконання тощо. Якщо це не є можливим, то маємо справу саме з такою літературою.

Регіоналізму також притаманні такі ознаки: подання типових персонажів як представників певного регіону; використання оповіді від першої особи, яка є мешканцем конкретної місцевості; ностальгічна тональність провідної теми і туга за минувшиною з її особливими цінностями. Безперечно, література регіоналізму і «місцевого колориту» зробила значний внесок у розвиток національної ідентичності американців.

Слід пам'ятати, що реалізм та регіоналізм є тісно пов'язаними, один і той самий твір можна віднести до обидвох напрямів, залежно від того, на які аспекти звертати увагу. Наприклад, «Пригоди Гекльберрі Фінна» Марка Твена чи «Пробудження» Кейт Шопен.

У реалізмі та регіоналізмі важливим було зруйнувати стереотипи, що стосуються расових, гендерних, класових чи релігійних проблем.

All men are privately influenced by women.

Margaret Fuller

American abolitionism and women's rights

Перш ніж говорити про аболіціоністський рух XIX століття, варто зробити екскурс у минуле. Із самого початку заселення Америки колоністами відчувався гострий брак робочої сили, особливо на Півдні, де були тютюнові й рисові плантації. Попри протести деяких колоністів, більшість все ж купувала чорношкірих рабів для важкої роботи, тим самим спонукаючи поширення работоргівлі на Новій землі. Перші поневолені африканці були привезені до Вірджинії ще в 1619 році. За статистикою, у 1750 році на території британських володінь у Північній Америці налічувалося 200 тисяч рабів. Колонізатори Півдня були головними рабовласниками й розробили систему законів, яка регулювала работоргівлю й визначала норми взаємин між чорношкірими рабами і вільними людьми.

У середині XIX століття американські жінки були суттєво обмежені у своїх правах: вони не мали права власності, не могли голосу-

вати, здобувати освіту в більшості професійних шкіл та університетів, їм заборонялося виступати з публічними промовами. Тож освічені жінки проводили паралелі свого становища з пригніченням темношкірих поневолених людей. Не дивно, що їхній голос проти рабства звучав дуже переконливо. Суфражизм як потужне явище заявив про себе на зламі XIX — XX століть, але перші угруповання жінок, котрі відстоювали своє право голосувати і виступали проти гендерної дискримінації, з'явилися значно раніше.

Варто назвати імена маловідомих активісток за права жінок та проти рабства: **Лінда Чайлд** (Lydia Child) (1802–1880), котра заснувала школу для дівчат і видавала перший дитячий журнал у США, опублікувала перший трактат проти рабства «An Appeal in Favor of that Class of Americans Called Africans» (1833), а також працю «History of the Condition of Women in Various Ages and Nations» (1855), у якій відстоювала рівноправність статей; сестри **Грімке** (Grimké), **Ангеліна** (1805–1879) і **Сара** (1792–1873), відстоювали права чорношкірих жінок та проводили паралелі між сексизмом і расизмом; подруга Лінди Чайлд **Елізабет Кеді Стентон** (Elizabeth Cady Stanton) (1815–1902) спільно з Лукрецією Мотт організувала Seneca Falls Convention for Women's rights у 1848 році, написала «Declaration of Sentiments» —

Гаррієт Бічер Стоу

варіант «жіночої Декларації про незалежність», співorganizаторка аболиціоністської Жіночої лояльної національної асоціації США, протягом 21 року була головою Національної жіночої суфражистської організації, співредакторка щотижневої газети «Революція».

Окремими яскравими головами були жінки-письменниці, які надихали інших. Уважне прочитання роману «Uncle Tom's Cabin» (1852) **Гаррієт Бічер Стоу** (Harriet Beecher Stowe) (1811–1896) дозволить побачити в ньому не тільки маніфест аболиціонізму, але й фемі-

ністичне спрямування: жіночі персонажі є значно дівішими, кмітливішими, ніж чоловічі, їм краще вдається впорядковувати фінансові справи та залагоджувати конфлікти.

Повна назва книги звучить як «Uncle Tom's Cabin; or, Life among the Lowly». Слово «lowly» є полісемантичним і перекладається українською як скромний, покірний, той, хто займає невисоке соціальне становище. Уперше роман був виданий частинами в журналі «National Era». Успіх був приголомшливим і резонансним не тільки в Америці, де протягом року було продано 300 тисяч примірників. Лише в одній Англії сорок видавців надрукували цей роман, а незабаром він був перекладений двадцятьма мовами.

Звісно ж ті, хто підтримував рабство, не сиділи склавши руки, а виступали з нападами і звинуваченнями на авторку і сам твір, який називали неправдивим. У відповідь на таку критику Гаррієт Бічер Стоу написала книгу «A Key to Uncle Tom's Cabin» (1853), у якій наводила документи, листи та інші джерела, на основі яких писала свій роман. Три роки потому друкує ще один роман на тему рабства «Dred; A Tale of the Great Dismal Swamp» (1856). Менш ніж через п'ять років розпочалася Громадянська війна у США (1861–1865). При зустрічі з письменницею Абрагам Лінкольн у 1862 році звернувся до неї зі словами: «*So, you're the little woman who wrote the book that started this Great War!*».

Творчість письменниці не можна вважати суто романтичною, хоч публікація першого роману припадає на період романтизму, оскільки опис справжнього життя і актуальних проблем суспільств виходить на перший план. Водночас її не можна класифікувати і як представницю доби реалізму. Тож її творчість перебуває на зламі двох періодів і позначена яскраво вираженим «місцевим колоритом» американського Півдня.

Пуританізм та релігія відіграють велике значення в житті і творчості Стоу. Вона стверджувала, що роман «написаний Богом». Її батько, брат і чоловік були відомими служителами церкви і реформаторами. Мотивом написання книги був не політичний супротив, а бажання «реформувати» життя, зробивши його кращим. Рабство для авторки є злом не через політичні чи філософські переконання, а переважно через те, що через нього руйнуються сім'ї, розлучаються батьки й діти; рабство для Гаррієт є нехристиянським явищем. До того ж, письменниця не мала намір критикувати мешканців Півдня.

Рабовласники в романі описані загалом як добрі люди: господарі гарно ставляться до Тома, рабовласник Сент Клер сам засуджує рабство і має намір звільнити своїх рабів. А лихим і жорстоким є Сімон Легрі, виходець із Півночі. Проте такі «деталі» не стали на заваді активного використання цього роману для засудження рабовласників Півдня.

До творів «місцевого колориту» також зараховують романи «The Minister's Wooing» (1859), «The Pearl of Orr's Island» (1862) та «Oldtown Folks» (1869). Окремо стоїть скандальний роман Стоу «Lady Byron Vindicated» (1870), заснований на плітках про інцестуальні зв'язки поета Джорджа Гордона Байрона зі своєю напівкровоною сестрою.

Жоден сучасний дискурс щодо аболіціонізму в США не оминає увагою **Фредеріка Дугласа** (Frederick Douglass) (1817–1895), чорношкірого лідера руху проти рабства, який був народжений у неволі на плантації Меріленд. Йому пощастило навчитися читати й писати у відносно ліберальному Балтіморі. У віці 21 року, йому вдалося втекти до Массачусетса, де від допомагав видавцеві Вільяму Ллойдю Гаррісону та почав читати лекції на тему рабства. У 1845 році він опублікував найкращий і найпопулярніший твір у жанрі «оповіді рабів» («slave narratives») — «Narrative of the Life of Frederick Douglass, An American Slave» (у 1855 році — друга версія, і в 1892 році — третя). Оповідь Дугласа є дуже образною та грамотною, дає унікальну можли-

Фредерік Дуглас

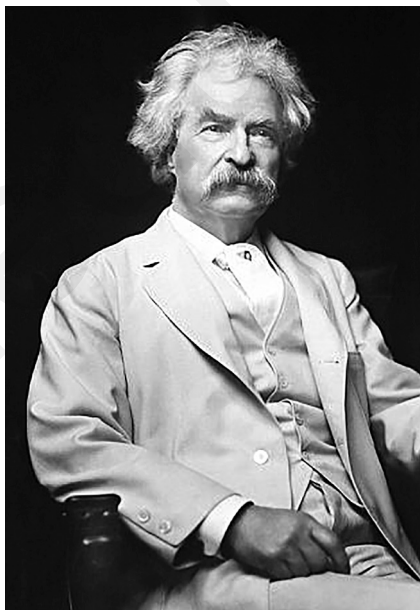
вість читачам побачити рабство очима поневоленних, зрозуміти ступінь їхнього фізичного і душевного болю, відчаю і скорботи.

Оповіді рабів є першим літературним прозовим жанром чорношкірих людей у США. Якщо американська література прагнула відтворити національну ідентичність американців, то жанр оповіді рабів допомагав чорношкірим встановити власну афро-американську ідентичність у «білій» Америці, висловити свою лють за дискримінацію, приниження, фізичне насильство, полювання на них

і продаж як тварин. Оповіді рабів стануть невід'ємним складником афро-американської художньої літератури XX століття і знайдуть відображення у творах таких видатних чорношкірих письменників, як Річард Райт (Richard Wright), Джеймс Болдвін (James Baldwin), Ральф Еллісон (Ralph Ellison) і нобелівської лауреатки Тоні Моррісон (Toni Morrison). До слова, Джеймс Болдвін вважав роман «Хатинка дядька Тома» поганою книгою.

У наш час творчість **Марка Твена** (Mark Twain (Samuel L. Clemens)) (1835–1910) — псевдонім письменника і журналіста Семюела Ленгхорна Клеменса, асоціюється переважно з гумористичною чи дитячою літературою. «*My books are water; those of the great geniuses are wine. Everybody drinks water*», — казав жартома автор. Його можна назвати першим винятково американським письменником, оскільки він свідомо відвернувся від усього європейського.

Народився у Флориді, штат Міссурі, але зростав у місті Ганнібал того ж штату, куди батько, котрий вірив у цінності фронтиру та «американську мрію» вирішив переїхати в пошуках кращої долі. Як і Бенджамін Франклін, Семюел Клеменс із раннього віку був дотичний до видавничої справи та займався журналістською діяльністю. У середині 1850-х керував кораблем на річці Міссісіпі. Свій досвід згодом опише у книзі «*Life on the Mississippi*» (1883). У зв'язку із зупиненням судноплавства на Міссісіпі під час Громадянської війни, змушений був разом із братом вирушити на Захід. У Вірджинії, штат Невада, він починає писати під псевдонімом Марк Твен. «*The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County and Other Sketches*» (1867) принесли авторові неабияку популярність.

Марк Твен

Перехід до нового стилю життя, зумовлений одруженням і поселенням у Гартфорді, штат Коннектикут, загалом не надто вплинули на його почуття до фронтиру, але формується похмуріший погляд на політику і людську натуру. У співавторстві з Чарльзом Дадлі Ворнером (Charles Dudley Warner) пише сатиру на економічне і політичне становище суспільства в повоєнний період (після Громадянської війни 1861–1865 років) — «The Gilded Age» (1873). До слова, термін «Позолочена доба» («The Gilded Age») через свою влучність став дуже популярним і зараз ним послуговуються для позначення періоду в історії США (з 1877 до 1900 року).

Водночас спогади про дитинство надихнули на написання найвідоміших творів Марка Твена — «The Adventures of Tom Sawyer» (1876) та «Adventures of Huckleberry Finn» (1884), дія яких відбувається в довоєнні часи у місцевості, яка дуже нагадує ту, де зростав письменник. У цих ностальгічних романах показано, як сильно на шляху до цивілізованості й шляхетності змінилися цінності фронтиру, оголено правду про соціальні умовності, расові стереотипи й пригнічення індивідуальності суспільством.

Проблема бідності в контрасті зі ставленням до багатства розкрито у фантастичному творі «The Prince and the Pauper» (1881). Роздуми щодо вад цивілізації подано в бурлескно-сатиричному вигляді у романі «A Connecticut Yankee in King Arthur's Court» (1889), де за допомогою прийому подорожі в часі у вигляді лицарського роману висміяно сучасні реалії. За допомогою образу типового янки, котрий намагається переробити середньовічне англійське суспільство за зразком американського часів індустріальної доби, засвідчено неминучий крах будь-яких утопічних ідей.

У 1890-х фінансові труднощі спонукають Марка Твена подорожувати країною з лекціями. Із новими враженнями і запалом він знову береться за перо. У результаті публікує сіквели «Tom Sawyer Abroad» (1894), «Tom Sawyer, Detective» (1896). Продовжує розвивати важливі проблеми соціуму в романах «The Tragedy of Pudd'nhead Wilson» (1894) та «Personal Recollections of Joan of Arc» (1896).

Останні твори письменника «The Man That Corrupted Hadleyburg» (1899), «What Is Man?» (1906), «The Mysterious Stranger» (видано посмертно в 1916 році) критики називають блискучими.

Ернест Гемінгвей (Ernest Hemingway) називав «Пригоди Гекльбері Фінна» книгою, з якої «all modern American literature comes».

Важливість цього роману полягає в тому, що авторові вдалося у розважальній манері показати комплексне дослідження соціально-політичних проблем Америки, насамперед рабства і небезпечного фронтиру.

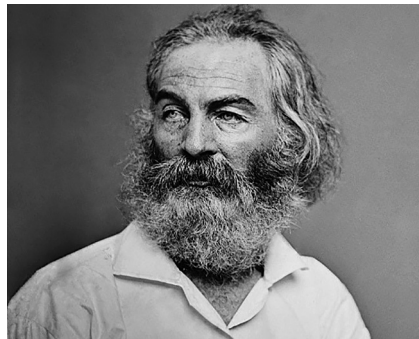
Гекльберрі Фінн відчуває огиду до так званого «цивілізованого життя», а щодо чорношкірого втікача Джіма робить припущення, що той «білий всередині». Марк Твен зображає фронтір неоднозначно — хоча він є місцем беззаконня, проте досі залишається простором, де можна втілити свої мрії про свободу.

Літературознавці зазначають, що у творчості Марка Твена поєдналися такі популярні тенденції, як використання гумору фронтиру і «місцевий колорит».

«Поетична революція» в американській поезії / «Poetic Revolution» in American poetry

З іменами Волта Вітмена та Емілі Дікінсон пов'язане таке явище в американській літературі середини XIX століття як «поетична революція», оскільки виражаючи власну ідентичність засобами поетичної творчості, вони повністю відійшли від традиційних тем і форм.

Волт(ер) Вітмен (Walt Whitman) (1819–1892), поет і журналіст, народився на Лонг Айленді (Нью-Йорк) та у віці 14 років переїхав з батьками до Брукліна (Нью-Йорк). Журналістською діяльністю почав займатися дуже рано. Перша стаття вийшла у «New York Mirror» коли Вітмену було 15 років. Із того часу протягом багатьох років він працював у різних нью-йоркських газетах. У 1842 пише на замовлення видавця роман «Franklin Evans; or The Inebriate», який став фінансово успішним. У 1846 році, втративши роботу через підтримку аболіціонізму, приймає пропозицію допомогти заснувати газету в Новому Орлеані. Через три місяці повертається через Міссісіпі та Великі озера до рідного Нью-Йорка. Там

Волт Вітмен

продовжує працювати у місцевих газетах і ретельно вивчає місто та його мешканців. На початку 1850-х Вітмен остаточно відходить від традиційного віршування, культивує відмову від будь-яких формальностей. Саме тоді скорочує ім'я і стає Волтом (а не Волтером) Вітменом. Зовнішність поета також відображає його внутрішній світ — простий та демократичний. Через те, що автор порушував такі табувані у суспільстві теми як тілесність, еротичність та сексуальність, його вважали скандальним поетом.

У 1855 році Волт Вітмен опублікував збірку «*Leaves of Grass*», сповнену оптимістичним і демократичним духом молодого народу, що стало резонансною подією. За цікавим збігом обставин, у цей самий рік було опубліковано «Пісню про Гайавату». Порівнявши, бачимо, що Лонгфелло писав про минуле американців, а Вітмен — про їхнє майбутнє. Творчість поета сучасники сприйняли напрочуд контраверсійно: деякі його обожнювали, вважаючи пророком та генієм, інші ненавиділи, вбачаючи в поезії непристойність та грубість. Відомий філософ Ральф Волдо Емерсон охарактеризував збірку, перше видання якої складалося з дванадцяти віршів, як «*the most extraordinary piece of wit and wisdom that America has yet contributed*». До слова, в 1891 році останнє дев'яте видання «Листя трави» вже містило 383 поезій автора, визнаного національним поетом Америки.

Стосовно інтерпретації назви збірки немає однозначності, а сам автор пише такі рядки: «*A child said What is the grass? fetching it to me with full hands; / How could I answer the child? I do not know what it is any more than he*». Тож навіть така звична для всіх частина природи може містити в собі загадку без однозначної відповіді.

Вірш «*Song of Myself*», названий так лише у виданні 1881 року (до того мав назву «*Song of Walt Whitman, an American*»), був з-поміж перших дванадцяти. Ця поезія довжиною у понад тисячу триста рядків є маніфестом прославлення індивідуальності та єдності ліричного героя з людством і всесвітом. Автор одним чи двома рядками малює широку панораму дійсності, поєднує непоєднуване. Найвідомішими рядками є такі: «*I celebrate myself, And what I assume you shall assume, / For every atom belonging to me as good belongs to you*», «*I exist as I am, that is enough*» та «*I am large, I contain multitudes*».

У вірші «*I hear America Singing*» поет презентує широку палітру голосів простих американців, які, хоч і складають в сукупності націю, але мають свої індивідуальні неповторні голоси.

На думку біографа Джоеля Майерсона (Joel Myerson), «Листя трави» є цілісною поемою, а не просто сукупністю окремих віршів, яка з кожним новим перевиданням висвітлювала зміни, що відбулися не тільки в житті поета, але й історії Америки.

«*The genius of the United States is not best or most in its executives or legislatures, nor in its ambassadors or authors or colleges ... but always most in the common people*», — стверджував Вітмен. Він вбачав поезію в рутинній праці простих американців. Особливо йому подобалися щоденні спостереження за робітниками середньої ланки, яких називали «синіми комірцями» (blue-collar workers), у Брукліні. Безсумнівно, трансценденталізм вплинув на автора, проте він не розділяв замилювання природою та відлюдництво, натомість прагнув бути серед людей. Свій багатий життєвий досвід поет кристалізував у власних поезіях. Він працював, зокрема, посильним в офісі, помічником лікаря, асистентом видавця, журналістом, вчителем.

Під час Громадянської війни працював волонтером у польовому військовому шпиталі Союзних військ, проте однаково турботливо доглядав за пораненими солдатами обох армій, бо для нього всі вони були американцями. Свої спостереження та досвід пережитих подій репрезентував у збірці поезій «Drum Taps» (1865).

Волт Вітмен обожнював президента Авраама Лінкольна, сина бідного фермера, якому вдалося визволити рабів та об'єднати країну. Він бачив у Лінкольні справжнього національного героя. Глибоко вражений трагічною загибеллю свого кумира (президент помер від пострілу в голову під час перегляду вистави), Вітмен пише декілька віршів у жанрі елегій — «O Captain! my Captain!» та «When Lilacs Last in the Dooryard Bloom'd», які увійшли до збірки «Drum Taps». Пізніше Вітмен інтегрує їх до чергового видання «Листя трави». В першій з двох поезій корабель символізує Америку, лідером якої є Авраам Лінкольн. Трагічність ситуації посилювалась тим, що корабель вже був у безпечній гавані (Громадянська війна скінчилась) у пункті призначення, коли його капітан помирає («fallen cold and dead»). Друга поезія описує циклічність народження і смерті у природі: цвітіння бузку щороку викликатиме гіркі спогади про ту весну, коли вбили Лінкольна.

Унікальний стиль поета вирізнявся використанням довгих (rollicking) рядків, написаних вільним віршем (free verse) чи верлібром (*фр.* vers libre — вільний вірш), що ґрунтувався на відтворенні

нерегулярних ритмів мовлення, без використання традиційної метричної поетичної структури. Вільний вірш дуже наближений до прози. Вітмен прагнув втілити в поезії безмежність та розмаїтість своєї батьківщини. За словами поета: «(t)he United States themselves are essentially the greatest poem».

Хоча Вітмен ніколи не був дотичним до руху трансценденталізму, есеїстика Ральфа Волдо Емерсона суттєво вплинула на Волта Вітмена, який згодом напише: «*I was simmering, simmering, simmering. Emerson brought me to a boil*».

Для посилення акценту на взаємоз'язках між певними явищами та ідеями, Вітмен часто використовує паралелізм. Наприклад, у вірші «*Song of Myself*»:

*What do you think has become of the young and old men?
And what do you think has become of the women and children?*

А повтори слів і фраз на початку кожного рядка допомагають встановити відповідний ритм, приміром у поезії «*I hear America singing*»:

*... The carpenter singing his as he measures his plank or beam,
The mason singing his as he makes ready for work, or leaves off work,
The boatman singing what belongs to him in his boat,
the deckhand singing on the steamboat deck ...*

Переоцінити вплив Волта Вітмена на наступні покоління неможливо. Скажімо, видатний поет ХХ століття Ален Гінсберг (Allen Ginsberg) називав Вітмена «*dear father, graybeard, lonely old courage teacher*».

Емілі Дікінсон (Emily Dickinson) (1830–1860) народилася в Амгерсті, штат Массачусетс, була донькою відомого юриста. Навчалася в Амгерстській академії та протягом року в жіночій семінарії Маунт-Голіок. Заміж не вийшла, але з-поміж близьких друзів були й чоловіки — студент-юрист та поціновувач поезії Бенджамін Ф. Ньютон, священник Чарльз Водсворт із Філадельфії та Томас Вентворт Хіггінсон, який став співредактором першого посмертного видання віршів поетеси. Мала декількох подруг, найближчою з яких була сестра Лавінія.

У порівнянні з Волтом Вітменом, який ще за життя здобув славу визначного американського поета, Емілі Дікінсон залишалася неві-

домою до кінця своїх днів. Загалом, збереження анонімності було її свідомим вибором. Один із найпопулярніших нині віршів Е. Дікінсон починається зі слів «Я є Ніхто»:

*I'm Nobody! Who are you?
Are you — Nobody — Too?
Then there's a pair of us!
Don't tell! they'd advertise — you know!*

*How dreary — to be — Somebody!
How public — like a Frog —
To tell one's name — the livelong June —
To an admiring Bog!*

Повертаючись до питання свідомої анонімності варто навести деякі факти з життя поетеси, яку часто називають «амгерстською відлюдницею», оскільки вона прожила майже безвиїздно в маленькому містечку Амгерсті, штат Массачусетс. За її життя було надруковано (анонімно!) лише десять (за деякими джерелами їх було 7) із близько 1800 поезій, проте часто вона ділилася своїми творіннями з друзями в листах. Однією з причин відмови від оприлюднення творів було небажання слідувати вказівкам редакторів щодо приведення віршів у відповідність до тогочасних стилістичних норм та уявлень про поезію.

Наскільки плідною була поетична діяльність Емілі Дікінсон стало відомо лише після її смерті, коли сестра знайшла в замкненому секретері понад тисячу поезій, майже вісімсот із них були скріплені у маленькі брошурки («fascicles»).

В есе «Довіра до себе» («Self-reliance») Ральф Волдо Емерсон стверджував, що «(w)hoso would

Емілі Дікінсон

be a man must be a nonconformist. He who would gather immortal palms must not be hindered by the name of goodness, but must explore if it be goodness. Nothing is at last sacred but the integrity of your own mind». Емілі Дікінсон добре знала його творчість та філософські погляди. Своїм життям вона втілила принципи емерсонівської філософії, окреслені в цитаті: була напрочуд індивідуальною і неповторною, творила оригінальну поезію, невтомно шукала вічні істини буття, занурюючись у глибини власного «Я».

У наш час Емілі Дікінсон є найвідомішою в світі американською поетесою. Сучасному читачеві, звиклому до різноманітних експериментів із поетичними техніками, досить важко розгледіти революційність у її віршах, а саме «іконоборність» (iconoclasm) та нехтування канонами. Вона уникала назви, відчувала антипатію до процесу називання, привласнення імен, тому майже всі її поезії не мають назв. Для зручності ідентифікування зараз використовують перший рядок вірша та номер, що відповідає порядковому номеру в повному виданні її поезій «The Poems of Emily Dickinson» (1998) за редакцією Р. В. Франкліна (R. W. Franklin), які були розташовані у хронологічному порядку та пронумеровані, за винятком віршів, яким назви дала сама авторка.

Характерним для поезій Емілі Дікінсон є часте використання тире замість ком і крапок, а також просто між словами, де розділовий знак не потрібний взагалі; ненормоване написання деяких слів із великої літери.

Поетеса є визнаним майстром поезій-мініатюр, у яких невеликою кількістю слів напрочуд стисло виражено глибинну істину буття.

Підсумовуючи, можна сказати, що Волт Вітмен та Емілі Дікінсон, експериментуючи з новими віршованими формами, досліджували, хоч і в різний спосіб, власне «Я» у взаємодії з навколишнім світом.

Реалістичні короткі оповідання / Realistic short stories

Американський критик і письменник Генрі Джеймс зазначив, що «*it takes a great deal of history to produce a little literature*». Жанр короткого оповідання (short story) сформувався і здобув популярність в Америці завдяки періодичним виданням ще на початку XIX століття. Майстрами короткої прози вважаються Вашингтон Ірвінг, Натаніель Готорн і Едгар Аллан По.

Для того, щоб за формальними ознаками називатися «коротким оповіданням», твір повинен бути невеликим за обсягом (максимум 20 тисяч слів), містити не більше трьох персонажів та описувати простий випадок із неочікуваною розв'язкою.

Визнаними майстрами коротких оповідань у добу реалізму наприкінці XIX століття були Амброуз Бірс і Кейт Шопен.

Амброуз Бірс (Ambrose Bierce) (1842–1914?), журналіст, автор коротких оповідань і поезій, народився в Огайо та зростав в Індіані. На початку Громадянської війни 18-річним юнаком він вступив на службу до армії північних штатів (the Union army). У подальшому, досвід, отриманий під час війни, стане основою багатьох творів письменника.

У 1872 році Бірс на три роки їде до Англії, де публікує одразу три збірки коротких оповідань — «The Fiend's Delight» (1873), «Nuggets and Dust Panned out in California» (1873) та «Cobwebs from an Empty Shell» (1874). Читачам подобалися його дотепні й гострі твори.

Амброуз Бірс

Повернувшись на батьківщину, Бірс швидко здобув славу «найкращого письменника Західного узбережжя». У Сан-Франциско став головним редактором щотижневого сатиричного видання «The Wasp». У цей період видає збірку «Tales of Soldiers and Civilians» (1891), яка, на думку одного з критиків, вирізнялася жакливою чутливістю, подібною до Едгара По.

Проза Амброуза Бірса вирізняється неочікуваними фіналами та дивними поворотами сюжетних ліній. Збірка, видана в 1893 році, мала провокаційну назву «Can Such Things Be?» (1893), за тональністю й тематикою схожу на попередню, містила фантазмагоричні й жахаючі епізоди, приправлені «чорним» гумором.

Переїхавши до Вашингтону, Бірс працює редактором у різних періодичних виданнях, але паралельно займається письменництвом. У 1906 році друкує працю «The Sycnic's Word Book», яка в доповненому варіанті отримала назву «The Devil's Dictionary» (1911).

Наприклад, сатиричним тлумаченням слова «реалізм» є «(t)he art of depicting nature as it is seen by toads», мавзолей — це «(t)he final and funniest folly of the rich», а шлюб «(t)he state or condition of a community consisting of a master, a mistress and two slaves, making in all, two». Жорстка критика суспільства оприявлена в таких збірках оповідань та есе «Fantastic Fables» (1899) і «Shadow on the Dial» (1909).

Амброуз Бірс був також талановитим сатиричним поетом і автором поетичних збірок із промовистими назвами «Black Beetles in Amber» (1892), «Shapes of Clay» (1903).

Відредагувавши 12-томне видання власних творів, Бірс під час Мексиканської революції переїжджає до Мексики, де ймовірно був убитий 11 січня 1914 року у битві під Охінага. Обставини зникнення та смерті досі не з'ясовані.

Найвідомішим коротким оповіданням автора є «An Occurrence at Owl Creek Bridge» (1890) зі збірки «Tales of Soldiers and Civilians». Його називають «one of the most famous and frequently anthologized stories in American literature». Солдатом Амброуз Бірс був присутнім на трьох військових стратах. Цей драматичний досвід відтворено в оповіданні: головного персонажа — цивільного Пейтона Факе (Peuton Farquhar), який підтримував Південь, засуджено до смерті через повішення за спробу підпалити міст. Дія відбувається на півночі Алабами, місцевість якої добре знав Бірс, але там ніколи не було моста з такою назвою. Автор взяв за основу реальний залізничний міст «Sulphur Creek Trestle» у Теннессі, котрий охороняли «союзні» війська, та вигадав подібний в Алабамі. Міст отримав промовисту назву «Owl Creek». За задумом автора, назва допоможе посилити враження від оповіді та краще зрозуміти ідею твору, оскільки, водночас, «сова» є передвісником смерті та символом мудрості.

Після того, як Пейтону Факе натягнуть мотузку на шию, майже всі подальші події — втеча, зустріч з дружиною і дітьми, відбуваються в його уяві. Про це читач розуміє у фіналі короткого оповідання. Критики визнали твір геніальним за неперевершену майстерність опису свідомості людини, яка через декілька секунд помре. Амброуз Бірс, безперечно, вплинув на творчість Стівена Крейна (Stephen Crane), Ернеста Гемінгвея (Ernest Hemingway) та багатьох інших іменитих письменників ХХ століття.

Кейт Шопен (Kate Chopin) (1850–1904), у дівочості Кетрін О'Флаєрті (Katherine O'Flaherty), народилася в рабовласницькій

родині Півдня, у якій панував матриархат. Батько помер, коли їй було лише п'ять років, і вона зростала в оточенні трьох овдовілих жінок — матері, бабусі і прабабусі. На думку дослідників, це середовище допомогло майбутній письменниці стати незалежною емансипованою жінкою. Її шлюб із Оскаром Шопеном у 1870 році, який тривав 12 років, не можна назвати нещасливим, як стверджують біографи. Протягом 9 років Кейт народила шістьох

Кейт Шопен

дітей, але у віці 32 років вже стала вдовою. Для сплати боргів довелося продати бізнес у Луїзіані та перебраться із дітьми до Сент-Луїсу, де почала писати і видала в 1890 році за власні кошти перший роман «At Fault». Для заробітку почала писати успішні короткі оповідання для таких відомих видань як «Atlantic Monthly», «Century» і «Vogue». Основною особливістю її творів стала їхня тематика — креольська культура в Луїзіані (колишній район Нової Франції, територією якої тривалий час володіла Французька корона і де було багато мешканців французького походження), через що здобула репутацію письменниці «місцевого колориту». Перша збірка оповідань «Bayou Folk» (1894) була тепло сприйнята читачами, яких зацікавило відтворення особливостей мовлення і звичаїв Луїзіани. У регіоналістських творах Кейт Шопен порушує комплексні й важливі питання, насамперед — проблему ролі й потреб жінки. Через таку проблематику роман «The Awakening» (1899) був сприйнятий публікою дуже неоднозначно і загалом негативно. Його називали «шокуючим», «отруйним», «аморальним» і «банальним». Головна героїня роману Една Понттльє, заміжня жінка і мати, проходить три стадії власного «пробудження» — мистецьке, сексуально-чуттєве і материнське. Цікаво, що Една читає книгу Ральфа Волдо Емерсона і перебуває в трансцендентному пошуку власного «Я». Тож справжнім пробудженням головної героїні є усвідомлення своєї індивідуальності, розуміння себе як людини. Зневірена й розгублена через прощальну записку свого коханця, перебуваючи під враженням від

присутності на «тортурах» положів та щоб врятувати сім'ю від ганьби через свої позашлюбні стосунки, вона стрибає в море і тоне, хоч і вміла добре плавати.

«*Edna had found her old bathing suit still hanging, faded, upon its accustomed peg. She put it on, leaving her clothing in the bath-house. But when she was there beside the sea, absolutely alone, she cast the unpleasant, pricking garments from her, and for the first time in her life she stood naked in the open air...*» («The Awakening»).

У романі Кейт Шопен описує потребу жінки бути фінансово, соціально і сексуально незалежною.

Імовірно через комерційну неприбутковість роману, видавець відмовив авторці в публікації її третьої збірки коротких оповідань «A Vocation and a Voice». Кейт Шопен померла від крововиливу в мозок у 1904 році.

Відомо, що Кейт Шопен читала і захоплювалась Гі де Мопассаном. Вплив видатного французького новеліста впізнається в деяких частинах «The Awakening» (1899). Але це було не копіювання, а визнання натуралізму як нового сучасного соціально-психологічного напрямку у французькій літературі та спроба описати американське життя подібним чином.

Найпопулярнішими творами авторки в жанрі коротких оповідань є «*Désirée's Baby*» (1893), «*The Story of an Hour*» (1894). У першому порушено проблеми расової упередженості та соціального лицемірства мешканців Півдня, а друге описує наслідки нещасливого шлюбу — жінка помирає, коли бачить свого чоловіка живим після, як виявилось, помилкового повідомлення про його смерть.

Подібно до ситуації із Германом Мелвіллом, відновлення інтересу до творчості Кейт Шопен та визнання її ролі у формуванні американської літературної традиції відбулося під час «другої хвилі» фемінізму наприкінці 1960-х років.

⇒ ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Яким був вплив Громадянської війни в США на художню літературу?
2. У чому різниця між реалізмом, регіоналізмом та натуралізмом?
3. Назвіть характерні ознаки регіоналізму і літератури «місцевого колориту». Чим вони відрізнялися?

4. Чому зображення психологічного стану та мотивів поведінки було важливим для письменників доби реалізму?
5. Наведіть приклади зображення життя жінок із художніх творів американських письменників-реалістів.
6. У чому полягала «поетична революція» Волта Вітмена та Емілі Дікінсон?
7. Чому жанр короткого оповідання (short story) здобув таку велику популярність у період реалізму?

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ
ДО ЗМІСТОВОГО МОДУЛЯ III «AMERICAN LITERATURE:
THE REALISTIC PERIOD»

Практичні заняття 12–13
**American abolitionism
and Harriet Beecher Stowe's (1811–1896)
*Uncle Tom's Cabin***

Мета: дослідити специфіку зображення рабства в художній літературі на прикладі роману Гаррієт Бічер Стоу «Хатинка дядьки Тома», з'ясувати значення роману для становлення руху аболіціонізму у США.

Методичні рекомендації: перед читанням роману варто детально вивчити історичне підґрунтя появи аболіціоністів у США та визначити ступінь впливу художнього твору «Хатинка дядьки Тома» на зміцнення руху за скасування рабства. Поясніть, чому саме Гаррієт Бічер Стоу назвали «маленькою жінкою, що спричинила велику війну».

ПЛАН

1. Abolitionism in the USA. Historical background. Slavery. Civil War.
2. Frederick Douglass and the abolitionist movement.

3. Harriet Beecher Stowe's short biography and literary works. «The little lady who made the big war».

4. *Uncle Tom's Cabin*: one of the most politically and socially influential works of fiction; its impact on American society.

5. Characteristics of the main characters of a novel — Uncle Tom, Arthur Shelby, Emily Shelby, Mr. Haley, Eliza, Aunt Chloe, Simon Legree, Miss Ophelia.

Завдання

1) Describe and explain the social, economic and political effects of stereotyping and prejudice; racism and discrimination.

2) Choose and analyze 5 important quotations from *Uncle Tom's Cabin*.

3) How do you understand the second part of the novel's title — *Uncle Tom's Cabin; or life among the lowly*?

4) Outline the settings, determine how the action is ordered, and how the characters are introduced and developed.

5) What is the purpose of the parallel story lines in *Uncle Tom's Cabin* in which: 1) Tom moves south and deeper into slavery, and 2) Eliza's family moves north towards freedom?

6) Explain the meaning of quotation from the novel — «*Any mind that is capable of a real sorrow is capable of good*».

7) Find the definitions of the notions and terms: slavery, slave discourse, abolitionism, romantic realism, local color literature, stereotyping, prejudice, racism, discrimination.

Практичні заняття 14–15

Mark Twain's (1835–1910) influence on American Realism. *Adventures of Huckleberry Finn*

Мета: ознайомитися зі специфікою реалізму в США, визначити роль творчості Марка Твена у розвитку американського реалізму.

Методичні рекомендації: з'ясуйте характерні ознаки реалізму у Європі та США. Доведіть, покликаючись на роман Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна», що на теренах «Нового світу» риси реалізму вирізняються яскравою національною специфікою.

ПЛАН

1. The Rise of Realism in American literature of the second half of the 19th century.
2. Mark Twain's (Samuel L. Clemens) short biography and main literary works.
3. Humor and «local color» in Mark Twain's works.
4. The Adventures of Huckleberry Finn: characters, themes, symbols, messages of the novel.
5. Mark Twain's *Huckleberry Finn* as a literary response to H.B. Stowe's *Uncle Tom's Cabin*.
6. Mark Twain's translations into Ukrainian.

Завдання

- 1) Answer the questions:
 - What sort of traits do the townspeople possess?
 - What happens to Huck and Jim on the raft and the river?
- 2) Write your ideas about themes of slavery, racism and freedom in *The Adventures of Huckleberry Finn* by Mark Twain.
- 3) Compare and contrast the characters of Huckleberry Finn and Tom Sawyer.
- 4) Describe how Twain uses different types of humor in the novel.
- 5) Translate into Ukrainian:

«*Ransomed? What's that? 'I don't know. But that's what they do. I've seen it in books; and so of course that's what we've got to do.' 'But how can we do it if we don't know what it is?' 'Why blame it all, we've got to do it. Don't I tell you it's in the books? Do you want to go to doing different from what's in the books, and get things all muddled up?'*» (Chapter 2).

«*Well, it made me sick to see it; and I was sorry for them poor pitiful rascals, it seemed like I couldn't ever feel any hardness against them any more in the world. It was a dreadful thing to see. Human beings can be awful cruel to one another*» (Chapter 33).
- 6) Find out the meaning of the notions and terms: Realism in American literature, slavery and racism, «local color» literature, Fugitive Slave Act of 1850.

Практичні заняття 16–17
Poetry by Walt Whitman (1819–1892)
and Emily Dickinson (1830–1886)

Мета: поглибити знання студентів про американську поезію другої половини XIX століття; вдосконалити навички аналізу та інтерпретації поетичних творів.

Методичні рекомендації: після обговорення особливостей поетичної творчості ключових поетів Америки другої половини XIX століття, детально зупинитися на розгляді життєвого та творчого шляху двох поетів-новаторів Волта Вітмена та Емілі Дікінсон.

ПЛАН

1. Novelty and tradition in American poetry of the second half of 19th century.
2. Walt Whitman's short biography.
3. Whitman's poetry and transcendentalism.
4. *Leaves of Grass* (1855): a new language, a new world, a new man.
5. Emily Dickinson's short biography.
6. The peculiar characteristics of E. Dickinson style.
7. The main themes of Dickinson's poetry.
8. Deviation as a literary technique.
9. Close reading of several poems by Walt Whitman («One's-Self I Sing», «Shut Not Your Doors», «Song of Myself») and Emily Dickinson («I'm Nobody!», «Hope is the thing with feathers», «Because I could not stop for Death», «I died for Beauty — but was scarce»).

Завдання

- 1) Answer the question: What does W. Whitman mean when he says, «*The genius of the United States is ... most in the common people*» and «*The United States themselves are essentially the greatest poem*»?
- 2) Read and analyze the lines from Whitman's *Song of Myself*:

*I am the poet of the Body and I am the poet of the Soul,
The pleasures of heaven are with me and the pains of hell are with me,
The first I graft and increase upon myself, the latter I translate into
a new tongue.*

*I am the poet of the woman the same as the man,
And I say it is as great to be a woman as to be a man,
And I say there is nothing greater than the mother of men.
I chant the chant of dilation or pride,
We have had ducking and deprecating about enough,
I show that size is only development.*

*Have you outstript the rest? are you the President?
It is a trifle, they will more than arrive there every one, and still pass on.*

*I am he that walks with the tender and growing night,
I call to the earth and sea half-held by the night.*

3) Compare the poem «I'm Nobody! Who are you?» by Emily Dickinson and its translation into Ukrainian by Natalia Turchynska:

*Я — Ніхто! а хто є ти?
Теж Ніхто із темноти?
Тож тепер ми тут удвох!
Тихше! Виженуть обох!*

*Тоскно бути Кимось — так?
Мов ропуха, без упину —
Червень весь — ім'ям своїм
Потішати трясовину.
(пер. Н. Тучинської)*

4) Choose for analysis 2 poems by Walt Whitman and 2 by Emily Dickinson, give answers to the following questions: What images does the author use? What is the tone(s) in the poem and how do those images help to create a tone(s)? What is the theme? Choose 1–2 line(s) of the poem that best illustrates the theme.

5) Find out the meaning of the notions and terms: literary technique, close analysis, deviation.

Практичні заняття 18–19
Short stories by Ambrose Bierce (1842–1914?)
and Kate Chopin (1850–1904)

Мета: розкрити особливості розвитку реалістичної короткої прози у США на прикладі творчості Амброуза Бірса та Кейт Шопен.

Методичні рекомендації: Амброуз Бірс, продовжуючи традиції Е.А. По, розвиває жанр короткого оповідання, створюючи «страшні» оповідання. Водночас письменник стає майстром сатиричної прози. Простежте вплив подій Громадянської війни на творчість А. Бірса. Читаючи запропоновані короткі оповідання К. Шопен, однієї із родоначальниць фемінізму, простежте яскраву індивідуальність авторки, її сміливість у викритті вад суспільства, долі жінки в патріархальній системі.

ПЛАН

1. Ambrose Bierce's short biography and main literary works.
2. The Civil War theme in Ambrose Bierce's works.
3. Humor and irony in *The Devil's Dictionary* by Ambrose Bierce.
4. Kate Chopin's short biography and main literary works.
5. Close reading of the stories *An Occurrence at Owl Creek Bridge* by Ambrose Bierce; *Desiree's Baby* and *The Story of an Hour* by Kate Chopin.

Завдання

1) What parts of Bierce's setting in *An Occurrence at Owl Creek Bridge* are real and what parts are illusion? Choose a section of the text that describes the setting in detail.

2) Define and identify racism, prejudice, discrimination, and sexism in *Desiree's Baby* by Kate Chopin.

3) Write an analysis focusing on either feminist or racist themes in *Desiree's Baby*.

4) Determine a theme or central idea of *The Story of an Hour* by Kate Chopin; provide an objective summary of the text.

5) Translate into Ukrainian the passage from *The Story of an Hour* by Kate Chopin:

«She sat with her head thrown back upon the cushion of the chair, quite motionless, except when a sob came up into her throat and shook her, as a child who has cried itself to sleep continues to sob in its dreams.

She was young, with a fair, calm face, whose lines bespoke repression and even a certain strength. But now there was a dull stare in her eyes, whose gaze was fixed away off yonder on one of those patches of blue sky. It was not a glance of reflection, but rather indicated a suspension of intelligent thought.

There was something coming to her and she was waiting for it, fearfully. What was it? She did not know; it was too subtle and elusive to name. But she felt it, creeping out of the sky, reaching toward her through the sounds, the scents, the color that filled the air.

Now her bosom rose and fell tumultuously. She was beginning to recognize this thing that was approaching to possess her, and she was striving to beat it back with her will — as powerless as her two white slender hands would have been.

When she abandoned herself a little whispered word escaped her slightly parted lips. She said it over and over under her breath: “free, free, free!” The vacant stare and the look of terror that had followed it went from her eyes. They stayed keen and bright. Her pulses beat fast, and the coursing blood warmed and relaxed every inch of her body».

➤ ВИСНОВКИ ➤

Американська література є однією з наймолодших національних літератур у світі, своєрідність якої насамперед зумовлена такими чинниками як гетерогенність складу самої нації (за расою, етносом, релігією, культурою тощо), унікальність контексту її творення та контраверсійність поняття «американської національної ідентичності». Можна з упевненістю сказати, що письменники молодшої нації не тільки відображали специфічний «американський характер», але й творили його.

Особливістю розвитку американської літератури є тривале наслідування англійської літератури, яка вважалась взірцевою. Навіть здобувши політичну незалежність від «Старого світу», культура Сполучених штатів ще довгий час перебувала під впливом європейських традицій.

Серед ознак, які вирізняють американську літературу з-поміж інших національних літератур, можна виокремити такі: порівняно нетривалий період розвитку художньої літератури як національної (відсутність міфології, дописемного народного фольклору, багатьох етапів — античності, періоду Середньовіччя, Ренесансу, бароко та ін.; терміном «американський ренесанс» називали період романтизму); потужний і значно триваліший, ніж європейський, період романтизму; утвердження нових літературно-мистецьких явищ із суттєвим відставанням, у порівнянні з європейським літературним процесом (аж до початку ХХ століття); екзотичність місця дії художніх творів, наявність «фронтиру» (жодна європейська країна не мала таких грандіозних, не досліджених і «диких» природних просторів для опису); її історичне минуле як колонії багатьох країн (Англиї, Франції, Іспанії, Нідерландів та ін.) та тривалий період рабовласництва; пуританізм, який пливав майже на всі сфери буття нації; динамічний стиль життя країни, який потребував нових художніх форм (візитівкою американської літератури став жанр короткого оповідання, до якого зверталися Марк Твен, Амброуз Бірс, Едгар По, Кейт Шопен та інші); Сполучені Штати Америки є однією з перших демократичних країн світу нашої ери.

Американська література пройшла непростий, але стрімкий шлях становлення й утвердження як однієї з провідних літератур світу, який був тісно пов'язаний з історією Сполучених Штатів як держави. Виборюючи політичну та економічну незалежність від Великої Британії, американці також усвідомлювали важливість і нагальність творення власної унікальної літератури, яка мала відображати їхню національну ідентичність. У процесі формування американської ідентичності та її репрезентації в літературних текстах можна виокремити три умовні етапи — «донаціональний», «ранній національний» та «зрілий національний».

З-поміж трьох періодів в історії американської літератури, які хронологічно припадають на «донаціональний» етап, лише революційний період тісно пов'язаний із питаннями пошуку власної ідентичності. Проте культура і фольклор корінного населення континенту доколоніальних часів (до 1620 року) безперечно вплинули на всі подальші періоди розвитку. Як і здобутки колоніального періоду (1620–1770) — праці європейських мандрівників і колонізаторів, які хоч і не вважали себе не американцями, заклали основу для розвитку особливого американського духу і відчуття винятковості нових поселенців. Їхня взаємодія із корінним населенням Америки і чорношкірими рабами, завезеними з Африки, сформувала основу унікальної американської культури. Важко переоцінити в цьому процесі внесок пуритан, котрі вважали себе обраними Богом для створення нового ідеального суспільства. Революційний період (1765–1790) ознаменувався свідомим пошуком американцями власної ідентичності, проте не був виражений в суто художніх творах, які могли перевершити чи хоча б досягнути рівня англійських авторів того часу.

Під час Американської революції літературний націоналізм став осердям культури, а війна 1812 року ще більше посилила патріотизм молодій нації. Проте наступні десятиліття не виправдали очікування щодо становлення своєї національної літератури. Письменники вдавалися до наслідування англійських літературних традицій, навіть коли намагалися писати про Америку.

«Ранній національний» етап становлення національної ідентичності репрезентовано лише одним періодом в історії американської літератури — раннім національним періодом (1775–1820-ті роки). Саме в цей час з'явилися перші відомі за межами країни американські письменники — Вашингтон Ірвінг і Джеймс Фенімор Купер. Творчість

першого стала вагомим внеском у становлення американської літератури. Проте, попри беззаперечні здобутки, Ірвінг перебував у діалозі із англійською літературою і запозичував ідеї європейських романтиків. Натомість Купер намагався свідомо дистанціюватися від впливу британських традицій, тому не любив коли його називали «американським Вальтером Скоттом».

Третій етап — «зрілий національний» — охоплює періоди романтизму (від 1820-х до 1860-х років) і реалізму (від 1860-х років до кінця XIX століття).

Із початку і майже до кінця XIX століття відбувається потужна експансія на Захід континенту, під час якої корінне населення Північної Америки винищувалося та витіснялося все далі до узбережжя Тихого океану. Цей час вирізняється формуванням міфології «фронтиру» і допомагає викристалізувати такі риси характеру американців як індивідуалізм, підприємливість і жорсткість.

У період романтизму письменники намагалися вловити дух і характер молоді нації, дослідити теми й питання, пов'язані з суто американським досвідом. Не дивно, що саме ідея «фронтиру» як символу унікального американського характеру привернула увагу авторів. Швидка індустріалізація та соціальні зміни в країні спонукали письменників досліджувати їх психологічний вплив на громадян.

Жахи рабства спричинили появу потужного руху аболіціонізму, який підживлювали художні твори американських письменників Гарієт Бічер Стоу і Фредеріка Дугласа. Питання расових стереотипів та расизму порушено у творчості Марка Твена і Германа Мелвілла.

Громадянська війна (1861–1865) між північними та південними штатами, спричинена проблемою рабства, мала великий вплив на свідомості громадян. У повоєнний час американці зрозуміли наскільки важливо об'єднатися і сповідувати спільні цінності, мати єдину національну ідентичність, засновану на ідеях демократії й свободи всіх громадян, не зважаючи на расові відмінності.

Визначальним для творчості більшості письменників стала філософія трансценденталізму Ральфа Волдо Емерсона і Генрі Девіда Торо, сфокусована на індивідуалізмі, природі й духовності.

Тож література періодів романтизму і реалізму репрезентує широкий спектр рефлексій щодо того, що значить бути американцем, та зробила вагомий внесок у процес формування національної ідентичності молоді держави.

➤ СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ➤

1. Висоцька Н. Американські літературні канони як конструктори національної ідентичності / Н. Висоцька // Варіативність концепту національної ідентичності у сучасному мультикультурному середовищі : кол. моногр. / за заг. ред. О. Шостак. — Київ : Талком, 2020. — С. 54–63.
2. Михед Т. Міф про Едем у просторі американської романтичної літератури / Т. Михед // Слово і Час. — 2007. — № 3. — С. 69–78.
3. Михед Т. «Живи своїм життям»: екоутопічні рефлексії Генрі Девіда Торо / Т. Михед // Література та культура Полісся. Серія «Філологічні науки». — Вип. 98. — 2020. — №14. — С. 131–141.
4. Шимчишин М. Гарлемський ренесанс (історія, теорія, поетика та афро-американська самість) : монографія / М. Шимчишин. — Тернопіль, 2010. — 319 с.
5. A companion to American literature / gen. ed. S. Belasco; ed. Th. S. Gaul (Vol. I: Origins to 1820); ed. L. Johnson (Vol. II: 1820–1914). — USA : Wiley-Blackwell, 2020. — 554 p.; 549 p.
6. A companion to American literature and culture / ed. P. Lauter. — USA : Wiley-Blackwell, 2010. — 708 p.
7. A Handbook of American Literature for Students of English / ed. Z. Lewicki. Warsaw : US Embassy Cultural Section, 1990. — 103 p.
8. Abrams M. H. The Mirror and the Lamp: Romantic Theory and the Critical Tradition / M. H. Abrams. — New York : Oxford University Press, 1972. — 406 p.
9. Abrams M. H., Harpham G. G. A Glossary of Literary Terms / M. H. Abrams, G. G. Harpham. — Tenth Edition. — Cengage Learning, 2011. — 448 p.
10. Anthology of American Literature / ed. G. McMichael. — Prentice Hall, 1997. — Vol. 1: Colonial Period Through Romantic. — 2055 p.
11. Bui P. Defining American National Identity: An Exploration into Measurement and its Outcomes / P. Bui. — Nationalities Papers. — 2022. — P. 1–19.
12. Calhoun Ch. C. Longfellow: A Rediscovered Life / Ch. C. Calhoun. — Boston : Beacon Press, 2005. — 332 p.

13. Chesnokova A. Cross-Cultural Reader Response to Original and Translated Poetry: An Empirical Study in Four Languages / A. Chesnokova, S. Zyngier, V. Viana, J. Jandre, A. Rumbesht, F. Ribeiro // *Comparative Literature Studies*. — 2017. — Vol. 54, №4. — P. 824 — 849.
14. Crane G. *The Cambridge Introduction to the Nineteenth-Century American Novel* / G. Crane. — Cambridge University Press, 2007. — 250 p.
15. *Encyclopedia of American literature: 1607 — to the Present* / eds.: M. Boswell, C. Rollyson. — NY : Facts on File, Inc., 2008. — 1318 p.
16. Gray R. *A brief history of American literature* [Electronic resource] / R. Gray. — USA : Wiley-Blackwel, 2011. — 417 p. — Retrieved from: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_22930/objava_67636/fajlovi/A%20Brief%20History%20of%20American%20Literature.pdf (last accessed: 06.02.2023)
17. Gray R. *A History of American Literature* / R. Gray. — Oxford : Blackwell, 2004. — 928 p.
18. Kermode F. *The Romantic Image* / F. Kermode. — New York : Routledge, 2002. — 224 p.
19. Levine L. W. *Highbrow/Lowbrow: The Emergence of Cultural Hierarchy in America* / L. W. Levine. — Cambridge : Harvard University Press, 1988. — 320 p.
20. *Northon anthology of American literature* / ed. R. S. Levine. — 9th edition. — New York-London : W.W.Norton & Co, 2016. — Vol. A, Vol. B, Vol. C. — 1808 p.
21. Paul H. *The Myths That Made America: An Introduction to American Studies* / H. Paul. — Transcript Verlag, 2014. — 456 p. — Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1wxsdq> (last accessed: 06.02.2023).
22. Phillips J., Ladd A. *Romanticism and Transcendentalism: 1800–1860* / J. Phillips, A. Ladd. — New York : Facts on File, Inc., 2006. — 96 p.
23. Quinn E. *A dictionary of literary and thematic terms* / E. Quinn. — 2-nd ed. — New York : Facts on File, Inc., 2006. — 480 p.
24. Reynolds D. S. *Walt Whitman's America: A Cultural Biography* / D. S. Reynolds. — New York : Vintage Books, 1996. — 671 p.
25. Scharnhorst G., Quirk Th. *Research Guide to American Literature: Realism and Regionalism, 1865–1914* / G. Scharnhorst, Th. Quirk. — New York : Facts on File, Inc., 2010. — 234 p.
26. *The Cambridge History of American Literature* / ed. S. Bercovitch. — Cambridge : Cambridge University Press, 2006. — 813 p.
27. VanSpackeren K. *Outline of American Literature* / K. VanSpackeren. — Rev. ed. — The U.S. Department of State, 2006. — 180 p.
28. Wilhelm J. D. *Glencoe Literature: American Literature : Teacher's Edition* / J. D. Wilhelm. — McGraw Hill, 2009. — 1609 p.

Перелік художніх творів, рекомендованих для прочитання

Colonial Period

Benjamin Franklin (1706–1790)

The Autobiography

Early National Period

Washington Irving (1783–1859)

Rip Van Winkle

The Legend of Sleepy Hollow

James Fenimore Cooper (1789–1851)

The Last of the Mohicans

Romantic Period

Ralph Waldo Emerson (1803–1882)

The Nature

Henry David Thoreau (1817–1862)

Walden, or Life in the Woods

Nathaniel Hawthorne (1804–1864)

The Scarlet Letter

Edgar Allan Poe (1809–1849)

To Science

The Raven

Annabel Lee

The City in the Sea

The Fall of the House of Usher

Ligeia

The Black Cat

The Murders in the Rue Morgue

The Pit and the Pendulum

The Philosophy of Composition (essay)

Herman Melville (1819–1891)

Moby Dick

Henry Wadsworth Longfellow (1807–1882)

The Song of Hiawatha

Realistic Period

Harriet Beecher Stowe (1811–1896)

Uncle Tom's Cabin

Mark Twain (1835–1910)

Adventures of Huckleberry Finn

Walt Whitman (1819–1892)

Inscriptions

One's-Self I Sing

Shut Not Your Doors

Song of Myself

Emily Dickinson (1830–1886)

I'm Nobody!

Hope is the thing with feathers

Because I could not stop for Death

I died for Beauty — but was scarce

Ambrose Bierce (1842–1914?)

An Occurrence at Owl Creek Bridge

Kate Chopin (1850–1904)

Desiree's Baby

The Story of an Hour

Список рекомендованих наукових і навчально-методичних праць

1. Американська новела XIX століття = American short stories: Nineteenth century : навч. посібник / укл. Ю. Проценко. — Київ : Знання, 2000. — 96 с.

2. Американські літературні студії в Україні / ред. Т. Денисова. — Київ, 2004. — Вип. 1: Пуриганська традиція в літературі США. — 260 с.

3. Вишницька Ю., Тверітінова Т. Історія зарубіжної літератури межі XIX–XX століть : навч.-метод. посібник для студентів / Ю. Вишницька, Т. Тверітінова. — Вид. 2-ге, випр. й доповн. — Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2022. — 304 с.

4. Гальчук О. Особливості анімалістичних кодів прози Едгара Аллана По / О. Гальчук // Синопис: текст, контекст, медіа. — 2022. — Т. 28, № 3. — С. 131–139.
5. Давиденко Г. Історія зарубіжної літератури ХІХ — початку ХХ століття : навчальний посібник / Г. Давиденко. — 2-ге вид., переробл. і доповн. — Київ : Центр учбової літератури, 2011. — 400 с.
6. Дікінсон Е. Лірика / Е. Дікінсон ; упор. та передм. С. Павличко. — Київ : Дніпро, 1991. — 310 с.
7. Дуброва О. Архетип міста у ліриці В. Вітмена та Б.-І. Антонича / О. Дуброва // Актуальні проблеми слов'янської філології. Серія: Лінгвістика і літературознавство. — 2010. — Вип. ХХІІІ, ч. 1. — С. 280–285.
8. Ємець Н. О. Еволюція концепту EGO в американській жіночій поезії ХVІІ–ХХІ століть [Текст] : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Ємець Наталія Олександрівна; Київ. нац. лінгвіст. ун-т. — Київ, 2021.– 20 с.
9. Жлуктенко Н. Художній світ роману Марка Твена «Пригоди Гекльберрі Фінна» / Н. Жлуктенко // Вікно в світ. — 1999. — № 4 (7). — С. 129–137.
10. Калініченко М. Американський Ренесанс в контексті популярної культури Сполучених Штатів першої половини ХІХ століття / М. Калініченко. — Рівне : О. Зень, 2017. — 208 с.
11. Калініченко М. Герман Мелвілл, митець без біографії / М. Калініченко // Питання літературознавства. — 2014. — Вип. 89. — С. 17–28.
12. Крицевич О. Співець трудового люду: творчість великого американського поета Уолта Уїтмена і переклади його творів на Україні / О. Крицевич. — Київ : Знання, 1972. — 43 с.
13. Літвінова М., Ігошев К. Причини усамітнення автора-оповідача в «Уолдені» Г. Д. Торо / М. Літвінова, К. Ігошев // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. — 2018. — № 11. — С. 97–102.
14. Лонгфелло Г. Пісня про Гайавату : поема / Г. Лонгфелло ; пер. з англ. О. Олесь ; авт. передм. І. Драч ; ред. В. Коптілов. — Київ : Веселка, 1983. — 165 с.
15. Михед Т. Міф про Едем у просторі американської романтичної літератури / Т. Михед // Слово і Час. — 2007. — № 3. — С. 69–78.
16. Михед Т. Поетологічні етюди з історії літератури Англії та США : зб. ст. / Т. Михед. — Ніжин : Аспект-поліграф, 2005. — 172 с.
17. Нагачевська О. Літературні традиції ХІХ століття та модерністські тенденції у творчості Кейт Шопен / О. Нагачевська // Світова література на перехресті культур і цивілізацій. — 2012. — Вип. 6, ч. ІІ. — С. 74–82.

18. Назарець В., Васильєв Є., Пелех Ю. Життєве та поетичне кредо Волта Вітмена / В. Назарець, Є. Васильєв, Ю. Пелех // Всесвітня література та культура. — 2006. — № 7-8. — С. 2–5.

19. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література ХІХ століття. Доба романтизму : підручник / Д. Наливайко, К. Шахова. — Тернопіль : Навчальна книга — Богдан, 2001. — 416 с.

20. Островська І. У лабіринті історії: з досвіду Вашингтона Ірвінга / І. Островська // Питання літературознавства — 2003. — Вип. 10 (67). — С. 145–147.

21. Пермінова А. Поезія Емілі Дікінсон у контексті українських перекладів / А. Пермінова // Питання літературознавства. — 2003. — Вип. 10(67). — С. 104–107.

22. Поліщук Н. Прагматична спрямованість романтичного трансценденталізму Ральфа Волдо Емерсона / Н. Поліщук // Наукові Записки НАУКМА. — 2012. — Т. 128: Філософія та релігієзнавство. — С. 38–45.

23. Пригодій С., Горенко О. Американський романтизм. Полікритика : навч. посібник / С. Пригодій, О. Горенко. — Київ : Либідь, 2006. — 440 с.

24. Рихло О. Балада Едгара Аллана По «Аннабель Лі» в українських перекладах / О. Рихло // Питання літературознавства. — 2000. — Вип. 6(63). — С. 115–120.

25. Рихло О. Недосяжність таємничого Ельдорадо: чотири спроби наближення до Едгара Аллана По / О. Рихло // Вікно в світ : Зарубіжна література: наукові дослідження, історія, методика викладання. — 1999. — № 4(7). — С. 110–119.

26. Рихло О. Творчість Едгара Аллана По в українському літературному контексті / О. Рихло // Гуманітарний вісник: Іноземна філологія (Проблеми сучасної зарубіжної літератури, проблеми сучасної лінгвістики). — 1999. — № 3. — С. 35–44.

27. Тверітінова Т. Історія зарубіжної літератури ХІХ століття. Доба реалізму : навч. посіб. для студ. / Т. Тверітінова. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. — 424 с.

28. Церковна А., Єршов В. Символіка смерті у поетичній творчості Едгара Аллана По / А. Церковна, В. Єршов // Полілог. — 2013. — № 1. — С. 73–78.

29. Чеснокова Г. Як виміряти враження від поезії або Вступ до емпіричних методів дослідження у мовознавстві / Г. Чеснокова. — Київ : Ленвіт, 2011. — 245 с.

30. Шимчишин М. Гарлемський ренесанс (історія, теорія, поетика та афро-американська самість) : монографія / М. Шимчишин. — Тернопіль, 2010. — 319 с.

31. Шимчишин М. Гарлемський ренесанс (історія, теорія, поетика та афро-американська самість) : монографія / М. Шимчишин. — Тернопіль, 2010. — 319 с.
32. Щербина С. «Мобі Дік» Г. Мелвілла: взаємодія притчового і міфологічного підходів до відтворюваного / С. Щербина // Вікно в світ : Зарубіжна література: наукові дослідження, історія, методика викладання. — 1999. — № 4(7). — С. 121–128.
33. A companion to American literature and culture / ed. P. Lauter. — USA : Wiley-Blackwell, 2010. — 708 p.
34. A Handbook of American Literature for Students of English / ed. Z. Lewicki. Warsaw : US Embassy Cultural Section, 1990. — 103 p.
35. Abrams M. H., Harpham G. G. A Glossary of Literary Terms / M. H. Abrams, G. G. Harpham. — Tenth Edition. — Cengage Learning, 2011. — 448 p.
36. Anthology of American Literature / ed. G. McMichael. — Prentice Hall, 1997. — Vol. 1: Colonial Period Through Romantic. — 2055 p.
37. Crane G. The Cambridge Introduction to the Nineteenth-Century American Novel / G. Crane. — Cambridge University Press, 2007. — 250 p.
38. Encyclopedia of American literature: 1607 — to the Present / eds.: M. Boswell, C. Rollyson. — NY : Facts on File, Inc., 2008. — 1318 p.
39. Gray R. A brief history of American literature [Electronic resource] / R. Gray. — USA : Wiley-Blackwel, 2011. — 417 p. — Retrieved from: https://www.ucg.ac.me/skladiste/blog_22930/objava_67636/fajlovi/A%20Brief%20History%20of%20American%20Literature.pdf (last accessed: 06.02.2023)
40. Gray R. A History of American Literature / R. Gray. — Oxford : Blackwell, 2004. — 928 p.
41. Levine L. W. Highbrow / Lowbrow: The Emergence of Cultural Hierarchy in America / L. W. Levine. — Cambridge : Harvard University Press, 1988. — 320 p.
42. Northon anthology of American literature / ed. R. S. Levine. — 9th edition. — New York-London : W.W.Norton & Co, 2016. — Vol. A, Vol. B, Vol. C. — 1808 p.
43. Paul H. The Myths That Made America: An Introduction to American Studies / H. Paul. — Transcript Verlag, 2014. — 456 p. — Retrieved from: <https://www.jstor.org/stable/j.ctv1wxsdq> (last accessed: 06.02.2023).
44. Phillips J., Ladd A. Romanticism and Transcendentalism: 1800–1860 / J. Phillips, A. Ladd. — New York : Facts on File, Inc., 2006. — 96 p.
45. Quinn E. A dictionary of literary and thematic terms / E. Quinn. — 2-nd ed. — New York : Facts on File, Inc., 2006. — 480 p.

46. Reynolds D. S. *Walt Whitman's America: A Cultural Biography* / D. S. Reynolds. — New York : Vintage Books, 1996. — 671 p.

47. Scharnhorst G., Quirk Th. *Research Guide to American Literature: Realism and Regionalism, 1865–1914* / G. Scharnhorst, Th. Quirk. — New York : Facts on File, Inc., 2010. — 234 p.

48. Shurma S., Chesnokova A. *Emily Dickinson's Poetry in Ukrainian and Russian Translation: Synaesthetic Shift* / S. Shurma, A. Chesnokova // *Vertimo studijos (Translation Studies)*. — 2017. — № 10. — P. 95–119.

49. *The Cambridge History of American Literature* / ed. S. Bercovitch. — Cambridge : Cambridge University Press, 2006. — 813 p.

50. VanSpackeren K. *Outline of American Literature* / K. VanSpackeren. — Rev. ed. — The U.S. Department of State, 2006. — 180 p.

51. Wilhelm J. D. *Glencoe Literature: American Literature : Teacher's Edition* / J. D. Wilhelm. — McGraw Hill, 2009. — 1609 p.

Abolitionism

Active movement to end slavery in the U.S. North before the Civil War in the 1860s.

Allegory

A literary work in which all or most of the characters, settings, and events stand for ideas, qualities, or figures beyond themselves. The overall purpose of an allegory is to teach a moral lesson. Nathaniel Hawthorne sometimes used allegorical techniques.

Allusion

An implied or indirect reference in a literary text to another text, or a well-known character, place, or situation from history or from music, art. In *The Love Song of J. Alfred Prufrock*, T.S. Eliot alludes to the Italian artist Michelangelo, to Lazarus, who was restored to life by Jesus, and to Hamlet, the tragic hero of Shakespeare's play of the same name.

Antagonist

A person or a force that opposes the protagonist, or central character, in a story or drama. The reader is generally meant not to sympathize with the antagonist. In Stephen Crane's *The Open Boat*, many critics argue that the sea is the antagonist.

Archetype

A character type, descriptive detail, image, or story pattern that recurs frequently in the literature of a culture. It derives from a Greek word meaning «the original example».

Autobiography

The story of a person's life written by that person. Autobiographies can give insights into the author's view of himself or herself and of the society in which he or she lived. *The Autobiography of Benjamin Franklin* is a famous example of the genre.

Boston Brahmins

Influential and respected 19th-century New England writers who maintained the «genteel tradition» of upper-class values.

Caesura

A pause in a line of poetry, usually near the middle of a line, with two stressed syllables before and two after, creating a strong rhythm. A caesura is used to produce variations in meter and to draw attention to certain words. Some pauses are indicated by punctuation, others by phrasing or meaning. In the lines below, the caesuras are marked by double vertical lines. The pauses are indicated by punctuation.

The tide rises, || the tide falls,

The twilight darkens, || the curlew calls;

(Henry Wadsworth Longfellow, «The Tide Rises, the Tide Falls»)

Calvinism

Strict theological doctrine of the French Protestant church reformer John Calvin (1509–1564) and the basis of Puritan society. Calvin held that all humans were born sinful and only God's grace (not the church) could save a person from hell.

Character

A person portrayed in a literary work. A main character is central to the story and is typically fully characterized. A minor character displays few personality traits and is used to help develop the story. Characters who show varied and sometimes contradictory traits, such as Dexter in F. Scott Fitzgerald's «Winter Dreams», are called round. Characters who reveal only one personality trait are called flat. A stereotype, or stock character, is typically flat. A dynamic character grows and changes during the story, as does the captain in Stephen Crane's «The Open Boat». A static character remains basically the same throughout the story.

Captivity narrative

Account of capture by Native American tribes, such as those created by writers Mary Rowlandson and John Williams in colonial times.

Civil War

The war (1861–1865) between the northern U.S. states, which remained in the Union, and the southern states, which seceded and formed the Confederacy. The victory of the North ended slavery and preserved the Union.

Conceit

An elaborate figure of speech that makes a comparison between two significantly different things. The conceit draws an analogy between some object from nature or everyday life and the subject or theme of a poem. Term used to describe Renaissance metaphysical poetry in England and colonial poetry, such as that of Anne Bradstreet, in colonial America.

Consonance

The repetition of consonant sounds, typically at the end of nonrhyming words and preceded by different vowel sounds, as «met-cat» or «morn-barn.»

Deism

The belief in 18th-century that God created the world but no longer has influence or control over life or nature; partly a reaction against Calvinism and religious superstition. Many of America's founders were deists.

Epigram

A short, witty verse or saying. For example, «*Classic. A book which people praise and don't read*» (Mark Twain, *Following the Equator*).

Epithet

A brief phrase used to characterize a person, place, or thing. Both «Honest Abe» and «The Great Emancipator» are epithets for Abraham Lincoln. Stephen A. Douglas, who debated Lincoln, was known as «The Little Giant.»

Essay

A short piece of nonfiction writing on any topic. The purpose of the essay is to communicate an idea or opinion. A formal essay is serious and impersonal, often with the purpose of instructing or persuading. Typically, the author strikes a serious tone and develops a main idea, or thesis, in a logical, highly organized way. An informal, or personal, essay entertains while it informs, usually in light, conversational style. Ralph Waldo Emerson's «Nature» is an example of a formal essay.

Flashback

An interruption in the chronological order of a narrative to show an event that happened earlier. A flashback gives readers information that may help explain the main events of a story. Ambrose Bierce's «An Occurrence at Owl Creek Bridge» features a flashback in the middle of the story.

Folklore

Traditional beliefs, customs, stories, songs, and dances of a culture. Folklore is passed down through oral tradition and is based on the concerns of ordinary people. Washington Irving used elements of folklore in «The Devil and Tom Walker» when he wrote of a pact with the devil, who appears in human form.

Foot

The basic unit in the measurement of a line of metrical poetry. A foot usually contains one stressed syllable (') and one or more unstressed syllables (~). The basic metrical feet are the *anapest* (~ ~ '), the *dactyl* (' ~ ~), the *iamb* (~ '), the *spondee* (' '), and the *trochee* (' ~).

Frame story

A story that surrounds another story or that serves to link several stories together. The frame is the outer story, which usually precedes and follows the inner, more important story. Mark Twain uses a frame in *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County*. Some literary works have frames that bind together many different stories.

Free verse

A poetry that does not fall into a regular or formulaic rhyming scheme or meter.

Genre

A category of literary forms (novel, lyric poem, epic, for example).

Heroic couplet

A pair of rhymed lines in iambic pentameter that work together to express an idea or make a point. A heroic couplet is based on the poetic form used by ancient Greek and Roman poets in their heroic epics. Anne Bradstreet uses the heroic couplet in *To My Dear and Loving Husband*.

Image

Concrete representation of an object, or something seen.

Imagery

The «word pictures» that writers create to evoke an emotional response. In creating effective images, writers use sensory details, or descriptions that appeal to one or more of the five senses.

Interior monologue

A technique that records a character's emotions, memories, and opinions. A brief bit of interior monologue is present in Kate Chopin's *The Story of an Hour*. Interior monologue is a characteristic of the stream-of-consciousness style of writing.

Irony

A contrast or discrepancy between appearance and reality. Situational irony exists when an occurrence is the opposite of someone's expectations, as at the end of Kate Chopin's *The Story of an Hour*, when the main character's husband, thought to be dead, arrives at the front door. Verbal irony occurs when the meaning of a statement is the reverse of what is meant, as when someone says of a mean person, «Nice guy!».

Knickerbocker School

New York City-based writers of the early 1800s who imitated English and European literary fashions. «Light» literature — popular literature written for entertainment.

Legend

A traditional story handed down from the past, based on actual people and events, and tending to become more exaggerated and fantastical.

Local color

The evocative portrayal of a region's distinctive ways of talking and behaving. Mark Twain's *The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County* is a classic story for its use of local color.

Lyric

A poem that expresses a speaker's personal thoughts and feelings. Lyrics are usually short and musical. Emily Dickinson's «This is my letter to the World» is an example of a lyric.

Middle Colonies

Present-day Atlantic or eastern U.S. states — colonial New York, New Jersey, Pennsylvania, and sometimes Delaware — known for commercial activities centering on New York City and Philadelphia.

Midwest

The central area of the United States, from the Ohio River to the Rocky Mountains, including the Prairie and Great Plains regions (also known as the Middle West).

Millennialism

Seventeenth-century Puritan belief that Jesus Christ would return to Earth and inaugurate 1,000 years of peace and prosperity, as prophesied in the New Testament.

Motif

A significant word, phrase, image, description, idea, or other element repeated throughout a literary work and related to the theme

Myth

Legendary narrative, usually of gods and heroes, or a theme that expresses the ideology of a culture. A myth may explain a belief, a custom, or a force of nature.

Narrative poetry

Verse that tells a story. Narrative poetry includes ballads and epics as well as shorter forms that are usually more selective and concentrated than are prose stories. Edgar Allan Poe's *The Raven* is a narrative poem.

Naturalism

Late 19th- and early 20th-century literary approach of French origin that vividly depicted social problems and viewed human beings as helpless victims of larger social and economic forces. It is characterized by a belief that people have little control over their own lives. Naturalist writers such as Frank Norris and Stephen Crane focused on the

powerful economic, social, and environmental forces that shape the lives of individuals.

New England

The region of the United States comprising present-day Maine, Vermont, New Hampshire, Massachusetts, Rhode Island, and Connecticut and noted for its early industrialization and intellectual life. Traditionally, home of the shrewd, independent, thrifty «Yankee» trader.

Oral tradition

Transmission by word of mouth; tradition passed down through generations; verbal folk tradition. Oral literature was a way of recording the past, glorifying leaders, and teaching morals and traditions to young people.

Plains Region

The middle region of the United States that slopes eastward from the Rocky Mountains to the Prairie.

Pilgrims

group of English Puritans who settled in America, crossing over on the Mayflower in 1620 and arriving in Plymouth, Massachusetts

Personification

A figure of speech in which an animal, an object, a force of nature, or an idea is given human characteristics. In Emily Dickinson's «Because I could not stop for Death», death is personified.

Plain style

A style of writing common among the Puritan settlers that focused on communicating ideas as clearly as possible. This marked a change from the ornate style used by European writers of that time. Colonial writers such as William Bradford thought of writing as a practical tool for spiritual self-examination and religious instruction, not as an opportunity to demonstrate cleverness.

Plot

The sequence of events in a short story, novel, or drama. Most plots deal with a problem and develop around a conflict, a struggle between opposing forces. An external conflict is a struggle between a character and an outside force, such as another character, society, nature, or fate. An internal conflict takes place within the mind of a character who struggles with opposing feelings. The plot begins with exposition, which introduces the story's characters, setting, and situation. The rising action adds complications to the conflicts, or problems, leading to the climax, or the point of highest emotional pitch. Falling action is the logical result of the climax, and the resolution, or dénouement, presents the final outcome.

Point of view

The standpoint from which a story is told. In a story with first-person point of view, the narrator is a character in the story and uses the words I and me. In a story told from third-person point of view, the narrator is someone who stands outside the story and describes the characters and action as in *The Story of an Hour*. Third-person omniscient, or all-knowing point of view, means that the narrator knows everything about the characters and events and may reveal details that the characters themselves could not reveal.

Protagonist

The central character in a literary work, around whom the main conflict revolves. Generally, the audience is meant to sympathize with the protagonist.

Prairie

The level, unforested farm region of the midwestern United States.

Puritans

English religious and political reformers who fled their native land in search of religious freedom, and settled and colonized New England in the 17th century.

Realism

A literary movement first prominent in the late nineteenth and early twentieth centuries. Realism seeks to portray life as it is really lived. Realistic fiction often focuses on middle- or working-class settings and characters, often with reformist intent. Mark Twain was a realist writer, as were Stephen Crane and Theodore Dreiser.

Reformation

A northern European political and religious movement of the 15th through 17th centuries that attempted to reform Catholicism; eventually gave rise to Protestantism.

Reflexive

Self-referential. A literary work is reflexive when it refers to itself.

Regional writing (regionalism)

Writing that explores the customs and landscape of a region of the United States. Regionalism is an emphasis on themes, characters, customs, and settings of a particular geographical region. Much of Mark Twain's work deals with life in Missouri and along the Mississippi River, where he spent his boyhood and youth. Later Southern regionalists include William Faulkner and Robert Penn Warren.

Revolutionary War

The War of Independence, 1775–1783, fought by the American colonies against Great Britain.

Romanticism

An artistic movement of the early 19th-century that began in Europe and valued imagination and feeling over intellect and reason; a reaction against neoclassicism. It elevated the individual, the passions, and the inner life. It stressed strong emotion, imagination, freedom from classical correctness in art forms, and rebellion against social conventions. Nineteenth-century American writers Ralph Waldo Emerson, Henry David Thoreau, Edgar Allan Poe, Walt Whitman, and Emily Dickinson were heavily influenced by Romanticism.

Salem Witch Trials

Proceedings for alleged witchcraft held in Salem, Massachusetts, in 1692. Nineteen persons were hanged, and numerous others were intimidated into confessing or accusing others of witchcraft.

Self-help book

Book telling readers how to improve their lives through their own efforts. A popular American genre from the mid- 19th century to the present.

Setting

The time and place in which the events of a literary work occur. Setting includes not only the physical surroundings, but also the ideas, customs, values, and beliefs of a particular time and place. Setting often helps create an atmosphere or a mood.

Short story

A brief fictional narrative that generally includes the following major elements: setting, characters, plot, point of view, and theme.

Slave narrative

First black literary prose genre in the United States; autobiographical account of the life of a formerly enslaved person. These documents helped expose the cruelty and inhumanity of slavery. The excerpt from Frederick Douglass's *My Bondage and My Freedom* is a slave narrative.

South

Region of the United States including Maryland, Virginia, North Carolina, South Carolina, Georgia, Kentucky, Tennessee, Louisiana, Mississippi, Alabama, Missouri, Arkansas, Florida, West Virginia, and eastern Texas.

Symbol

Any object, person, place, or experience that exists on a literal level but also represents, or stands for, something else, usually something abstract.

Synthesis

Blending of two senses, used by Edgar Allan Poe and others to suggest hidden correspondences and create exotic effects.

Tall tale

A type of folklore associated with the American frontier. Tall tales are humorous stories that contain wild exaggerations and inventions. Typically, their heroes are bold but sometimes foolish characters who may have superhuman abilities or who may act as if they do.

Theme

Abstract idea embodied in a literary work, often expressed as a general statement about life. Some works have a stated theme, which is expressed directly. More works have an implied theme, which is revealed gradually through events, dialogue, or description. A literary work may have more than one theme. Some themes are universal, meaning that they are widely held ideas about life. Themes and topics are different. The topic of a work might be love; the theme would be what the writer says about love, that it is painful or wonderful or both, for example.

Transcendentalism

A philosophical and literary movement in New England during the Romantic era (peaking between 1835 and 1845). whose followers believed that basic truths could be reached only by «going beyond,» or transcending, reason and reflecting on the world of the spirit and on one's own deep and free intuition. It stressed the role of divinity in nature and the individual's intuition, and exalted feeling over reason. Transcendentalists believed that the individual could transform the world — not only through writing, but also through utopian communities, antislavery activity, and other social action.

Trickster

Cunning character of tribal folk narratives (particularly those of African Americans and Native Americans) who breaks cultural codes of behavior; often a culture hero.

Навчальне видання

АНІСІМОВА Людмила

❖ АМЕРИКАНСЬКА ЛІТЕРАТУРА: ❖
ВІД ВИТОКІВ ДО ДОБИ РЕАЛІЗМУ

Навчальний посібник

Видання публікується в авторській редакції

*У посібнику використано ілюстрації,
що містяться у вільному доступі в Інтернеті*

Науково-методичний центр видавничої діяльності
Київського університету імені Бориса Грінченка

Завідувачка НМЦ видавничої діяльності *М. М. Прядко*

Відповідальна за випуск *А. М. Даниленко*

Над виданням працювали

Л. В. Потравка, Т. В. Нестерова, В. І. Скрябіна

Підписано до друку 16.03.2023 р. Формат 60x84/16.

Ум. друк. арк. 7,21. Наклад 100 пр. Зам. № 3-08.

Київський університет імені Бориса Грінченка,
вул. Бульварно-Кудрявська, 18/2, м. Київ, 04053.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи

ДК № 4013 від 17.03.2011 р.

Попередження! Згідно із Законом України «Про авторське право і суміжні права» жодна частина цього видання не може бути використана чи відтворена на будь-яких носіях, розміщена в мережі «Інтернет» без письмового дозволу Київського університету імені Бориса Грінченка й авторів. Порухення закону призводить до адміністративної, кримінальної відповідальності.